

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

DOĞU AKDENİZ BÖLGESİNDE KAYIT DIŞI GÖÇMEN İSTİHDAMI ve
POLİTİKALARINA SİSTEMATİK BİR BAKIŞ: TÜRKİYE ve LÜBNAN
PERSPEKTİFİ

Yusuf KİREÇÇİ

Danışman

Doç. Dr. Mustafa ÇOBAN

Akdeniz Göç Araştırmaları

Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

ONAY SAYFASI
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE;

Yusuf KİREÇÇİ'nin bu çalışması, jürimiz tarafından Akdeniz Göç Araştırmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Hasan Hüseyin AYGÜL

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Mustafa ÇOBAN

Üye : Doç. Dr. Mehmet Çakır

Tez Başlığı: Doğu Akdeniz Bölgesinde Kayıt Dışı Göçmen İstihdamı ve Politikalarına Sistematik Bir Bakış: Türkiye ve Lübnan Perspektifi

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 10/11/2023

Mezuniyet Tarihi :

Prof. Dr. Tuncer DEMİR
Müdür

AKADEMİK BEYAN

T.C

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ;

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Doğu Akdeniz Bölgesinde Kayıt Dışı Göçmen İstihdamı ve Politikalarına Sistemik Bir Bakış: Türkiye ve Lübnan Perspektifi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını beyan ederim.

Yusuf KİREÇÇİ

İÇİNDEKİLER

AKADEMİK BEYAN	i
İÇİNDEKİLER	ii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	v
TABLolar LİSTESİ	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
ÖZET.....	viii
SUMMARY.....	ix
ÖNSÖZ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ BAĞLAMINDA KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Göç	3
1.2. Göçmenlik ile İlgili Kavramlar	5
1.2.1. Göçmen	6
1.2.2. Sığınmacı.....	7
1.2.3. Mültecilik	8
1.2.4. Yasal Göçmen.....	10
1.2.5. Geçici Koruma Altındaki Göçmenler:.....	11
1.2.6. Kaçak Göçmen	11
1.2.6.1. Kaçak Göçmenlikle İlgili Kavramlar	12
1.3. Ekonomik Bağlamda Göç Kavramları	14
1.3.1. İşgücü Göçü.....	16
1.3.2. Beyin Göçü.....	16
1.3.3. Göçmen Emeği	17
1.3.4. Göçmen Emeğinin Sömürüsü.....	18
1.3.5. Göçmen Ağı.....	18
1.3.6. Göçmenlerin Ekonomik Entegrasyonu	19
1.4.Kuramsal Bağlamda Göçün Ekonomisi	19
1.4.1. Neo-Klasik Ekonominin Makro Göç Kuramı	24
1.4.2. Yeni Ekonomi Göç Kuramı	25

1.4.3. Neo Klasik Mikro Göç Kuramı	25
1.4.4. İkiye Bölünmüş (Dual) Emek Piyasası Kuramı	27
1.5. Akdeniz’de Göçün Ekonomik Bağlamda Tarihsel Süreci	29
1.5.1. 20.Yüzyıl’da Akdeniz’de Göçün Ekonomik Bağlamda Tarihsel Süreci	35
1.5.2. 21. Yüzyıl’da Akdeniz’de Göç	36
1.6. Akdeniz’de Kaçak Göç ile Mücadele	37

İKİNCİ BÖLÜM

AKDENİZ’DE GÖÇMENLERİN KAYIT DIŞI İSTİHDAMI

2.1. Akdeniz’de Göçmenlerin Kayıt Dışı İstihdam ve Kaçak Göçün Genel Görünümü	41
2.2. Göç Alan Akdeniz Ülkelerinde Kayıt Dışı İstihdamın Görünümü	43
2.2.1. Yunanistan’da Göçmen Nüfusa Genel Bakış	44
2.2.1.1. Göçmen Nüfusun Sağlık, Eğitim ve Sosyal Hizmetlere Erişimi	45
2.2.2. İtalya’da Göçmen Nüfusa Genel Bakış	46
2.2.2.1. Göçmen Nüfusun Sağlık, Eğitim ve Sosyal Hizmetlere Erişimi	47
2.2.3. İspanya’da Göçmen Nüfusa Genel Bakış	47
2.2.3.1. Göçmen Nüfusun Sağlık, Eğitim ve Sosyal Hizmetlere Erişimi	48
2.2.4. Fransa’da Göçmen Nüfusa Genel Bakış	49
2.2.4.1. Göçmen Nüfusun Sağlık, Eğitim ve Sosyal Hizmetlere Erişimi	49
2.2.5. Türkiye’de Göçmen Nüfusa Genel Bakış	50
2.2.5.1. Göçmen Nüfusun Sağlık, Eğitim ve Sosyal Hizmetlere Erişimi	51
2.2.6. Lübnan’da Göçmen Nüfusa Genel Bakış	52
2.2.6.1. Göçmen Nüfusun Sağlık, Eğitim ve Sosyal Hizmetlere Erişimine Bakış	53
2.3. Göçmen Hakları ve Göçmenlik Statüsü	53
2.3.1. Türkiye’de Göçmen Hakları ve Göçmenlik Statüsünün Durumu	56
2.3.2. Lübnan’da Göçmen Hakları ve Göçmenlik Statüsünün Durumu	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

3.1. Araştırma Amacı ve Önemi	58
3.2. Araştırma Kapsamı	60
3.3. Araştırma Yöntem ve Teknikleri	61
3.4. Çalışma Kapsamında Kullanılan Ölçütler ve Araçlar	67

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Bölüm: Çalışmaların Tablolaştırılması.....	69
4.2. Çalışmaların İçerikleri ve Değerlendirilmesi	72
4.3. Doğu Akdeniz Bölgesinde Kayıt Dışı Göçmen İstihdamın Boyutu.....	82
4.4. Türkiye ve Lübnan'da Kayıt Dışılığın Ortak ve Farklı Unsurları	85
4.5. Türkiye ve Lübnan'da Kayıt Dışı İstihdamın Politika Düzenlemeleri	87
4.6. Kayıt Dışı Göçmen Emeginin Bulgular Işığında Eksenı	89
TARTIŞMA.....	91
SONUÇ.....	96
ÖNERİLER.....	99
KAYNAKÇA.....	101

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Göçmenlik ile ilgili Kavramlar	5
Şekil 2. Kaçak Göçmenlikle İlgili Kavramlar	13
Şekil 3. Ekonomik Bağlamda Göç Kavramları	16
Şekil 5. Yıllara Göre Akdeniz'de kaydedilen göçmen ölümlerinin sayısı	42
Şekil 7. Akdeniz’de Başlıca Göç Rotalarının Yoğunluğu	43

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Ekonomik Bağlamda Göç Kuramlarının Temel Unsurları.....	23
Tablo 2. Kuramların Güçlü ve Zayıf Yönleri	28
Tablo 3. Seçili Ülkelerde Göçmen Oranları (2019)	44

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
BM	Birleşmiş Milletler
EUNAVFOR MED	Avrupa Birliği Akdeniz Deniz Kuvvetleri (European Union Naval Force Mediterranean)
FRONTEX	Avrupa Birliği Sınır Güvenliği Birimi (European Border and Coast Guard Agency)
IOM	Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration)
ISTAT	İtalya Ulusal İstatistik Enstitüsü (Italian National Institute of Statistics)
MPI	Göç Politikaları Enstitüsü (Migration Policy Institute)
UNCHR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (United Nations High Commissioner for Refugees)
UNDESA	Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Bölümü (United Nations Department of Economic and Social Affairs)
WOS	Web Of Science

ÖZET

Bu çalışma Doğu Akdeniz bölgesindeki uluslararası göç hareketlilikleri dolayısıyla meydana gelen göçmen emeği olgusunu göz önünde bulundurarak, Türkiye ve Lübnan perspektifinde göçmen emeğinin kayıt dışı istihdamını ve politikaları ortaya koymaktadır. Türkiye ve Lübnan'da mülteci emeğinin kayıt dışı sektöre etkisi ve bu bağlamda uygulanan politikalar ele alınmıştır. Aynı zamanda bu iki ülke arasındaki göçmen emeğinin kayıt dışı sektördeki farklılıkları ve benzerlikleri sistematik olarak derlenmektedir.

Türkiye ve Lübnan özellikle Doğu Akdeniz bölgesinde en yüksek mülteci/göçmen nüfusuna sahip ülkeler olarak dikkat çekmektedir. Türkiye Orta Doğu'daki çatışma bölgelerinden kaçan milyonlarca Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. Lübnan da Suriye'deki savaşın etkisiyle büyük bir mülteci krizi ile karşı karşıyadır. Bu bağlamda bu iki ülkenin göçmen emeği konusundaki deneyimleri ve sorunları ortaya konulmaktadır. Benzer sorunlara rağmen bu iki ülke arasında politika ve uygulama açısından farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu bağlamda bu iki ülke açısından göçmen emeği politikalarının etkili bir şekilde uygulanması için karşılaşılan zorluklar ve yaklaşımlar sentezlenmektedir.

Türkiye, Suriyeli mültecilere geçici koruma statüsü ve çalışma izni düzenlemeleri sunarak politikalar geliştirmiştir. Lübnan ise mültecilere sınırlı çalışma izni vermekle birlikte, bu izinlerin yetersiz olduğu görülmektedir. Türkiye'de ve Lübnan'da da tarım, inşaat ve ev hizmetleri gibi sektörlerde kayıt dışı çalışma önemli sorunlar olarak öne çıkan ortak sektörlerdir. Göçmen istihdamı ve düzenlemeleri, sosyal koruma, insan hakları ihlalleri ve sosyal haklar Türkiye ve Lübnan açısından en çok farklılıklar barındıran sorunlar olarak dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Akdeniz’de Göç, Kaçak Göç, Kayıt Dışı İstihdam, Göç Politikaları

SUMMARY

This study is to consider the phenomenon of subsequent migrant births as a result of international migration movements in the Eastern Mediterranean region, and to reveal the conditions and conditions of migrant birth in the informal sectors in the perspective of Turkey and Lebanon. The effect of refugee labor on the informal sector in Turkey and Lebanon and the policies implemented in this way are discussed. At the same time, the differences and similarities in the registration sectors of the two migrant labor between these countries are systematically compiled.

Turkey and Lebanon draw attention as the countries with the highest refugee/immigrant region, especially in the Mediterranean region. Turkey hosts refugees living in those fleeing conflict zones in the Middle East. Lebanon is facing a major refugee crisis from the wars in Syria. In this context, the views and problems of immigrants in these two countries emerge. On similar issues, the policy and, nevertheless, the implementation point of view among this country stands out. In this context, problems, challenges and solutions are synthesized for the effective integration of the labor of immigrants for the two countries.

Turkey has developed policy by offering temporary protection practices and work permit arrangements for Syrian refugees. In Lebanon, on the other hand, although limited work permits are given to refugees, these permits seem to be insufficient. In Turkey and Lebanon, informal work in sectors such as agriculture, construction and domestic services are common sectors that stand out as important problems. migrant employment and regulations, social protection, human rights violations and social rights the perspective of Turkiye and Lebanon draws attention as the most detailed problems.

Keywords: Migration in the Mediterranean, Illegal Immigration, Informal Employment, Migration Policies.

ÖNSÖZ

“Doğu Akdeniz Bölgesinde Kayıt Dışı Göçmen İstihdamı ve Politikalarına Sistematik Bir Bakış: Türkiye ve Lübnan Perspektifi” adlı çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Bu çalışma Doğu Akdeniz ülkeleri içerisindeki farklılaşan göç hareketlilikleriyle birlikte mülteci emeğinin kayıt dışı sektörlerdeki görünümüne ve politik yaklaşımlara ışık tutma amacıyla ortaya konulmaktadır.

Birinci bölümde, göçmen emeğinin kayıt dışı sektördeki görünümünü bir temele oturtmak adına çalışma kapsamında kavramsal bir çerçeve çizilerek okuyucunun çalışmaya ve terimlere hâkim olması amaçlanmış bununla beraber çalışmanın kayıt dışı ekonomi açısından genel mahiyetinin kavranması ve tarihsel süreçte Akdeniz Bölgesinde göçmen emeğinin durumunu gözlemleyebilmesi sağlanmıştır.

İkinci bölümde, çalışmanın metodolojik yaklaşımı ayrıntılı bir şekilde açıklanmış ve verilerin nasıl toplandığı, analiz edildiği ve sonuçlara nasıl ulaşıldığı detaylı bir şekilde sunulmuştur. Ayrıca çalışmanın kapsamı, amacı ve sorunu gibi ana konular da okuyucuya ayrıntılı bir şekilde aktarılmıştır.

Üçüncü bölümde, Doğu Akdeniz Bölgesinde göçmen emeğinin kayıt dışı sektördeki durumu ve iş gücü piyasasındaki rolü, ekonomik büyüme ve kalkınmaya etkisi, sosyal haklar ve politik etkiler gibi konuları literatür açısından ortaya koymayı amaçlamıştır. Bununla beraber Türkiye ve Lübnan ülkelerinde göçmenlerin kayıt dışı istihdamına yönelik çözüm önerileri ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde başta danışman hocam Doç. Dr. Mustafa ÇOBAN hocam, Doç. Dr. Mehmet ÇAKIR Hocam ve Akdeniz Göç Araştırmaları Başkanı; Doç. Dr. Hasan Hüseyin AYGÜL hocama bu çalışmayı hazırlamam da bana temel hazırladıkları ve katkıları adına teşekkürlerimi bir borç bilirim. Bununla beraber bu çalışmanın göçmen emeği ve kayıt dışı sektörler konusunda farkındalık yaratmaya, tartışmalara katkıda bulunmaya ve ileriki araştırmalar için temel oluşturmaya yönelik bir adım olduğunu umarak bu çalışmanın, göçmen emeğiyle ilgili politika ve uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlaması ve göçmenlerin yaşam koşullarının iyileştirilmesine yardımcı olması dileklerimi sunarım.

GİRİŞ

Doğu Akdeniz bölgesi hem ev sahibi ülkeler hem de göçmenlerin köken ülkeleri açısından önemli bir insan sermayesini barındırmaktadır. 2022 itibarıyla uluslararası göçmen sayısı 281 milyona ulaşmış ve son elli yıl içinde gözlenen üç kat artış eğilimi, Doğu Akdeniz bölgesinde de yansımaktadır. Son dönemlerde Suriye iç savaşı kaynaklı meydana gelen Doğu Akdeniz içerisinde büyük oranlara ulaşan mülteci popülasyonun hareketliliği yeni ekonomik olguların da görünür hâl almasında büyük etkiler meydana getirmiştir (IOM, 2022). Bu olgulardan biri olan göçmen ve mülteci nüfusun kayıt dışı sektöre yönelmesidir.

Bu durum göçün ülkelerin ekonomik refahına önemli katkılar sağlayabilmesine rağmen, göçmen emeğinin kayıt dışı sektörlerle yönlendirilmesiyle birlikte ekonomik refaha etki eden ve beraberinde birçok sorun ve olguyu içeren karmaşık bir tabloyu ifade etmektedir. Doğu Akdeniz bölgesi içindeki göçmen nüfusunun varlığı ve göç hareketlilikleri ile bu bölgede dikkat çeken ve göz ardı edilemeyecek bir olgu olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye ve Lübnan gibi ülkeler tarih boyunca birçok farklı kültürün, toplumun ve medeniyetin buluştuğu, insanların farklı yerlere yerleştiği ve bu nedenle göçmenlerin işgücü piyasasında önemli bir rol oynadığı ülkelerdir. Bu ülkeler, farklı coğrafyalardan gelen insanların kültürel zenginliği artırması ve ekonomik faaliyetlere katkı sağlaması açısından önemli bir geçiş noktasıdır. Ancak bu göç hareketleri ve göçmenlerin iş dünyasındaki etkisi bazı zorlukları da beraberinde getirmektedir. Bu ülkelerde göçmenler arasında kayıt dışı çalışma yaygın bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Özellikle Türkiye'de son yıllarda Suriyeli sığınmacıların büyük bir nüfusla ülkeye gelmesi, kayıt dışı işlerin daha da artmasına neden olmuştur. Bu hem göçmenler hem de ev sahibi ülkeler için önemli bir mesele olup, çalışma koşulları, sosyal haklar ve ekonomik denge açısından dikkate alınması gereken unsurları içerisinde barındırmaktadır. Suriyeli göçmenlerin çoğunluğu düşük nitelikli işlerde çalışmakta ve genellikle güvencesiz çalışma koşullarına maruz kalmasıyla dikkat çekmektedir. Böylelikle Suriyeli mülteciler ve diğer göçmen grupların ekonomik olarak zor durumda kalmasına neden olmakta ve göçmenlerin kayıt dışı ekonomi içerisinde kendine yer bulmasına yol açmaktadır (Kayaoglu, 2020: 587).

Lübnan ise yakın tarihi boyunca yaşadığı savaşlar ve siyasi istikrarsızlık nedeniyle birçok göçmenin ülkeye gelmesine neden olmuştur. Ülkede bulunan mültecilerin çoğu, düşük nitelikli işlerde çalışmakta ve kayıt dışı istihdamın yoğun olduğu sektörlerde yer almaktadır.

Bunun sonucunda kayıt dışı ekonominin büyümesi ve işçi haklarının ihlali gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır (UNCHR, 2023).

Bu bağlamda göçmen nüfusun kayıt dışı sektöre yönelmesi büyük sorunlar teşkil ederek ülkeler adına ekonomi başta olmak üzere birçok perspektifte belli sorun ve zararların yanı sıra içerisinde tanımlanması gereken birçok heterojen olgunun varlığına işaret etmektedir. Bu bağlamda mülteci ve göçmen emeğinin ev sahibi ülke vatandaşlarından farklılık gösteren ve içinde daha sömürüye açık koşullar bulunduran bazı yasal ve statü farkları ile karşılaşabilmektedir. Son dönemde Türkiye ve Lübnan, özellikle mülteci nüfusunda yoğun bir artışa tanıklık etmiş ve bu bağlamda kayıt dışı istihdamın giderek yaygınlaştığı gözlemlenmiştir (Oner vd., 2021: 21).

Türkiye ve Lübnan gibi ülkeler, büyük göçmen ve mülteci nüfuslarına ev sahipliği yaptıkları için göçmen emeğinin kayıt dışı sektörlerdeki rolünü ve bu sorunu nasıl çözmeye çalıştıklarını inceleme gerekliliği doğurmaktadır. Bu bağlamda Doğu Akdeniz bölgesindeki kayıt dışı göçmen emeğinin sorunlarını ve etkilerini bir araya getirerek bu konuların Türkiye ve Lübnan ülkeleri üzerinden ele alınması amaçlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ BAĞLAMINDA KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Göç

Göç, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından kabul edilen tanımıyla, bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi anlamına gelmektedir. Göç süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketlerini içerir. Mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin göçünü de kapsamaktadır. Göç dünya genelinde farklı sosyal, ekonomik ve politik dinamiklere bağlı olarak gerçekleşir ve toplumlar arasında insanların yer değiştirmesi, kültürel çeşitliliği artırabilir, ekonomik etkileri olabilir ve uluslararası ilişkileri etkileyebilir (IOM, 2013: 35-36). Bu durum, toplum içinde birçok dinamiği içerdiği ve yeni toplumsal yapıların oluşumuna katkı sağladığı için öneme sahiptir. Bu sürecin çeşitli nedenleri vardır ve bu nedenler arasında savaşlar, siyasi çatışmalar, ekonomik zorluklar, doğal felaketler ve aile birleşimi gibi faktörler yer alır. Göç, birçok disiplinde araştırılan bir konudur ve insanların yer değiştirme eylemlerinin kökenleri, sonuçları, aşamaları ve etkileri hakkında daha derin bir kavrayış sunar. Bu hareketlilik, toplumlar, kültürler ve ekonomiler arasında etkileşimler yaratır ve demografik, sosyal ve ekonomik değişimlere yol açabilir (Tapia ve Alberti, 2019: 321).

Göç farklı kültürlerin bir arada yaşamasına ve bu kültürlerin birbirlerinden öğrenmelerine de katkı sağlayabilir. Uluslararası boyutta incelenmesi gereken bir konudur ve uluslararası ilişkiler, uluslararası hukuk ve uluslararası ekonomi gibi alanlarda da etkili olabilir. Göç olgusu, çağdaş dünyanın vazgeçilmez bir gerçeği ve üzerinde kavramsallaştırma yapılması gereken önemli bir fenomen olarak öne çıkmaktadır (Oktav ve Çelikaksoy, 2015: 417).

Castles ve Miller (2009:56) "The Age of Migration" adlı çalışmalarına göre göçü, "bir kişinin, bir ülkeden başka bir ülkeye veya farklı bir bölgeye uzun veya kısa bir süre için taşınması" olarak tanımlarlar. Bu tanım, insanların farklı coğrafi yerler arasında yaptıkları hareketlilikleri kapsar ve bu hareketliliğin süresi değişebilir. Göç, bireyleri başta ekonomik, kültürel, sosyal ve politik etkiler vasıtasıyla kaynaklanan birçok faktör nedeniyle zorunlu veya isteğe bağlı olarak hareket etmelerine yol açabilmektedir. Bu tanım, insanların farklı coğrafi yerler arasında yaptıkları hareketliliği kapsar ve bu hareketliliğin süresi değişebilir.

Göç, toplumların dinamiklerini etkileyen ve birçok akademik disiplin tarafından incelenen önemli bir konudur. Bu hareketlilik, yeni toplumsal yapıların oluşmasına, farklı kültürlerin bir arada yaşamasına ve ekonomik gelişmeye katkı sağlayabilir. Ancak göç aynı zamanda siyasi çatışmalara, kültürel çatışmalara ve insan hakları ihlallerine yol açabilir. Göç, devletlerin siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda karşılaştığı zorlukların ve fırsatların da belirgin bir şekilde ortaya çıkmasına neden olacak unsurları da içerisinde barındırmaktadır. Bu çerçevede, göçün kökenleri, seyri ve sonuçları üzerine yapılan çalışmalar, toplumlar arası etkileşimi ve dönüşümü çözümlememize katkı sağlar. Ayrıca göç politikalarının, göçmenlerin entegrasyonu, insan hakları ve sosyal adalet gibi alanlardaki etkileri üzerine yapılan araştırmalar da önem taşımaktadır (Carney, 2021: 29).

Cohen, (1995:89-107) "The Sociology of Migration", adlı kitabında göç kavramını, "belirli bir yerdeki insanların, coğrafi olarak farklı bir yerdeki insanlarla yer değiştirmesi veya belirli bir yerden başka bir yere hareket etmesi" olarak tanımlamaktadır. Cohen'a göre, göç kavramı, insanların coğrafi konumlarının değişmesiyle ilgilidir. Bu değişim, ülkeler arasında gerçekleşebileceği gibi, aynı ülke içindeki farklı bölgelere de olabilir.

Cohen'un tanımına göre, göç, insanların konumlarının değişmesiyle ilgilidir ve bu değişiklik ülkeler arası veya aynı ülke içindeki farklı bölgelere olabilir. Bireyler daha iyi ekonomik koşullar, refah seviyeleri, eğitim düzeyi veya aile birleşimi gibi sebeplerle göç edebilirler. Bununla beraber göç, zorunlu olarak da gerçekleşebilir ve insanlar savaş, doğal afetler, çevresel felaketler veya insan hakları ihlalleri gibi nedenlerle kendi ülkelerinden kaçabilirler. Göç, toplumsal dinamikleri etkileyebilir ve yeni toplumsal yapıların oluşmasına katkıda bulunabilir. Ayrıca, göç toplumlar arası etkileşim, kültürel çeşitlilik ve ekonomik büyüme gibi dinamikleri de beraberinde getirir. Ancak göç aynı zamanda ayrımcılık, yabancı düşmanlığı, ekonomik sıkıntılar ve diğer sorunlara da yol açabilir. Bu nedenle, göç multidisipliner bir araştırma alanıdır ve farklı disiplinlerin katkısıyla derinlemesine incelenen bir alandır.

Kofmann (2000: 16) ifadesine göre, göç, insanların belirli bir yerden başka bir yere taşınmasını ifade eder. Bu hareketliliği etkileyen nedenler ekonomik, toplumsal, kültürel, siyasi ve çevresel etkenler olabilir. Kofmann (2000: 17), göçün temelinde bazen bireylerin kendi tercihleri yataken bazen de zorunlu şartların etkisi bulunmaktadır. İnsanlar, daha iyi yaşam koşulları, iş fırsatları, eğitim imkanları, siyasi istikrar veya aile birleşimi gibi nedenlerle başka bir konuma taşınma kararı alabilirler.

Göç toplumsal, kültürel ve ekonomik yapıları etkiler ve farklı kültürlerin bir arada yaşamasına ve kültürel etkileşime neden olabilir. Göç, kaynak ve hedef ülkelerde toplumsal ve ekonomik değişimlere yol açabilir. Kaynak ülkelerde göç, işgücü kaybına neden olurken, hedef ülkelerde göç, işgücü talebini karşılayabilir ve ekonomik büyümeyi destekleyebilir (Vincent, 2002: 341).

Göç olgusunu belirli bir coğrafi konumda bulunan insanların başka bir yere hareket etmesi olarak özetlemek en temel bağlamda mümkündür. Bu nedenle göç, insan hareketliliği konusunda önemli bir kavramdır ve insanların yaşamında büyük etkileri olabilir. Göç ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel faktörlerden kaynaklanabileceği gibi, aynı zamanda birçok farklı sonuçları da beraberinde getirebilir ve toplumsal dinamikleri etkileyen önemli bir olgudur (Kundu ve Sarangi, 2018: 298). Bu nedenle Sosyoloji, Antropoloji, Coğrafya, Gerontoloji ve Hukuk gibi birçok disiplinde yer edinmektedir.

1.2. Göçmenlik ile İlgili Kavramlar

Göçmenlik kavramı, içerdiği farklı durumlar ve statülerle birlikte, detaylı bir şekilde incelenmesi gereken önemli bir olgudur. Göçmenlikle ilgili kavramların önemi, göçmenlerin haklarını, korunmalarını, topluma uyumlarını anlamak ve bu konuları incelemek için gereklilik taşımaktadır. Göçmenler farklı nedenlerle farklı yollardan hareket ederler ve bu nedenler ve yollar, göçmenlerin statüsü, hakları ve ihtiyaçları açısından önemlidir. Bu nedenle göçmenlerin hakları, korunmaları ve topluma entegrasyonu için hangi politikaların uygulanabileceği konularında doğru kavramların kullanılması gereklidir.

Şekil 1. Göçmenlik ile ilgili Kavramlar

Kaynak: Massey, 1993.

1.2.1. Göçmen

Göçmen terimi “sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir bireyi ifade eder. Bu tanım turist veya iş adamı statüsüyle daha kısa sürelerde seyahat eden kişileri göçmen olarak değerlendirmez. Ancak genel kullanım, tarım ürünlerinin ekimi veya hasadı için kısa sürelerde seyahat eden mevsimsel tarım işçileri gibi kısa dönemli göçmenlerin bazı türlerini de kapsamaktadır” (IOM, 2013: 36).

Göç araştırmacıları, göçmenliği birçok farklı boyutu olan bir fenomen olarak ele alır. Massey, Sassen, Schiller ve Basch gibi araştırmacılar, göçmenliğin nedenleri arasında ekonomik, sosyal, politik ve çevresel faktörlerin yer aldığını belirtirler. Petersen (1978: 533) “göçmenliğin ekonomik etkilerine dikkat çekerek göçün hem göç eden kişilerin hem de göç alan ülkelerin ekonomileri üzerinde önemli etkileri olabileceğini ifade eder”. Petersen, göçmenlerin sosyal ve kültürel uyum süreci hakkında da araştırmalar yapmaktadır.

Massey (1994: 66) göre, “göçmenlik bir yerden başka bir yere insanların hareketidir ve bu hareket genellikle uzun süreli veya kalıcıdır”. Massey, göçmenlik sürecinin birçok boyutu olduğunu ve göçmenlerin hayatlarının birçok yönünü etkilediğini vurgulamaktadır. Ayrıca, göçmenlerin, göç ettikleri yerlerdeki ekonomi, kültür, sosyal yapının ve politik sistemin değişimine katkıda bulunabileceğine dikkat çekmektedir. Massey ayrıca, göçmenlerin karşılaştığı yasal ve politik engellerin göçmenlerin hayatlarını zorlaştırdığını belirtmektedir. Sonuç olarak, Massey'ye göre göçmenlik, çeşitli nedenlerle bir yerden başka bir yere insan hareketi olarak tanımlanabilir ve birçok boyutu ve etkisi vardır (Massey, 1994: 68-79).

Türkiye'de göçmenlik kavramı "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na (Göç Kanunu) göre tanımlanmaktadır. Göç Kanunu'na göre göçmen; Türkiye sınırları içine yasal olarak giriş yapmış veya uluslararası koruma başvurusu yapmış yabancıları ifade eder. Bu kapsamda, Türkiye'ye giriş yapan ve uluslararası koruma başvurusunda bulunan kişiler, "göçmen" olarak kabul edilir ve bu statü altında koruma başvuruları işlem görür. Ayrıca Türkiye'de yasal olarak ikamet eden yabancılar da göçmen olarak kabul edilir ve Türkiye'deki göçmenlerin ikamet izinleri ve hakları Göç Kanunu tarafından düzenlenir. Göçmenlerin uluslararası koruma başvuruları ve ikamet izinleri ile ilgili işlemler Türkiye'nin yasal çerçevesi içinde gerçekleştirilir (YUKK, 2013).

Lübnan'da ise göçmenlik kavramı ve hukuki statüsü, Lübnan hükümeti tarafından yürütülen yasal düzenlemelere dayanmaktadır. Lübnan'da göçmen veya yabancılarla ilgili yasal düzenlemeler Lübnan İçişleri Bakanlığı tarafından belirtilmektedir. Göçmenlik kavramı

genellikle kendi ülkelerinin sınırlarını terk eden ve uluslararası seyahat eden kişilerdir. Göç nedenleri ekonomik, sosyal veya kişisel olabilir ve bu kişiler sığınma talep etmeyi amaçlamaz ve kendi ülkelerine dönmek isteme özgürlüğüne sahiptirler (Baranik, 2020: 56).

1.2.2. Sığınmacı

IOM (Uluslararası Göç Örgütü) tarafından kullanılan sığınmacı tanımı şu şekildedir: "Sığınmacılar, ulusal sınırların dışına çıkarak zulüm, çatışma veya ciddi tehlike nedeniyle kendi ülkelerinden kaçan kişilerdir. Sığınmacılar, genellikle uluslararası koruma talepleriyle birlikte yeni bir ülke veya bölgeye gönüllü olarak yerleşirler. Sığınmacılar, zulüm veya tehlikenin kaynağına dönme özgürlüğü olmayan ve uluslararası koruma altında bulunan kişilerdir." Bu tanım sığınmacıların zulme veya tehlikeye karşı korunma ihtiyacı içinde oldukları ve uluslararası koruma talebinde bulunarak yeni bir ülkeye yerleşme hakkına sahip olduklarını vurgulamaktadır.

Spurlock, sığınmacı kavramının doğal afetler, savaş, yoksulluk ve zulümden kaçarak yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalan kişileri kapsayan geniş bir kavram olduğunu açıklar. Bu insanların hayatlarını kurtarmak için ülkelerinden kaçmak zorunda kaldıklarını ve insan hakları ihlalleriyle karşı karşıya kaldıklarını vurgular. Spurlock, sığınmacıların ülkelerindeki sorunları çözmek için çaba harcadıklarını ancak genellikle bu imkânlarla sahip olmadıklarını belirtir. Bu nedenle, sığınmacıların karşılaştığı zorlukların, dünya genelinde ciddi bir insani krize işaret ettiğini ifade eder. Uluslararası toplumun bu insanların yardımına koşması gerektiğine dikkat çeker (Spurlock, 2005; akt. McBrien, 2017: 118).

Gibney (2013: 78) ise, sığınmacıların tanımını "zarar gördükleri veya görmekten korktukları için ülkelerini terk eden insanlar" olarak tanımlamaktadır. Gibney, sığınmacıların çeşitli sebeplerle ülkelerini terk etmek zorunda kaldıklarını, bu sebepler arasında savaşlar, çatışmalar, zulüm, insan hakları ihlalleri, ekonomik nedenler ve çevresel felaketler olduğunu belirtmektedir. Gibney aynı zamanda, sığınmacıların uluslararası koruma ve insani yardım hizmetlerine erişim hakları olduğunu ve güvenli bir yer arama hakkına sahip olduklarını belirtmektedir.

Türkiye'de sığınmacı kavramı, uluslararası hukuk ve Türk hukuku tarafından tanımlanır. Genellikle, Türkiye'de sığınmacı olarak kabul edilen kişiler, kendi ülkelerinde zulme veya tehlikeli koşullara maruz kalan ve Türkiye'ye sığınma talebinde bulunan kişilerdir. Türkiye, sığınmacıların haklarını ve uluslararası koruma standartlarını korumakla yükümlüdür ve bu kavramlar uluslararası anlaşmalar ve Türk yasaları tarafından belirlenir.

Türkiye'de sığınmacılar genellikle Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ve Türkiye İçişleri Bakanlığı tarafından tanınır ve kayıt altına alınır. Türkiye, sığınmacılara uluslararası koruma sağlar ve onların Türkiye'de güvende olmalarını ve temel haklarını korumaktadır (UNHCR, 2019).

Türkiye ve Lübnan sığınma başvurularını değerlendirmek ve koruma sağlamak için uluslararası standartlara uygun prosedürler uygularlar. Bu prosedürler, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ile iş birliği içinde yürütülür. Bu ülkelerdeki sığınma prosedürlerinin temel unsurları şu şekildedir:

1. Başvuru ve Kayıt: Sığınmacılar, ülkeye geldiklerinde veya sığınma taleplerini ilettiklerinde kayıt işlemlerine tabi tutulurlar. Bu aşamada kişisel bilgileri toplanır ve kimlik belgesi verilir.

2. Mülakat ve Değerlendirme: Sığınmacılar, mülteci statüsünü hak ettiklerini kanıtlamak amacıyla sığınma başvurularını yaparlar. Bu başvuruların değerlendirilmesi için mülteci başvuru sahipleri genellikle mülakata alınır. Yetkililer, kişinin sığınma ihtiyacını ve tehlikede olduğunu değerlendirmek için röportajlar ve incelemeler yapar.

3. Geçici Koruma: Sığınma başvurusu kabul edilen kişilere, geçici koruma statüsü verilebilir. Bu, başvuru sahiplerinin ülkeye sığınma talepleri değerlendirilirken korunmalarını sağlar.

4. Uyum ve Entegrasyon: Sığınma statüsü kazanan kişiler, topluma uyum sağlama ve entegrasyon süreçlerine tabi tutulur. Bu, dil eğitimi, iş eğitimi ve toplumla bütünleşme fırsatlarını içerebilir.

5. Sınır dışı ve İade: Bazı durumlarda, sığınma başvurusu reddedilen kişiler sınır dışı edilebilirler. Ancak bu işlem uluslararası hukuka uygun bir şekilde gerçekleştirilmelidir, bu nedenle iade edilen kişinin işkenceye veya zulme tabi tutulma riski göz önüne alınır.

6. İş birliği ve Destek: Türkiye ve Lübnan UNHCR ve diğer uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde çalışarak sığınmacılara destek sağlarlar. Bu sığınmacıların ihtiyaçlarının karşılanması ve korunmalarının sağlanması için önemlidir (UNHCR, 2017).

1.2.3. Mültecilik

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), mülteci tanımını 1951 Cenevre Mülteci Sözleşmesi ve 1967 Protokolü kapsamında şu şekilde tanımlar: "Bir kişi, yaş,

cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğ er inançlar, milliyet, üyelik, ya da başka bir sosyal grubu veya siyasi g r    u nedeniyle vatanından kaçar ve ırk , dini, milliyeti,  yeliğı veya siyasi g r    u nedeniyle toplumsal d   lanma veya zulme uğırama tehlikesi altındaysa, bu kişi bir m ltecidir." UNHCR d  nya genelinde mültecilere koruma ve yardım sağılama görevine sahiptir (UNHCR, 2012).

Basch (1979: 12) ger ekle tirdiğı çalışmaya göre, mültecilik bir kişinin ülkesinde ciddi tehdit altında kalarak orada yaşamasına engel olan nedenlerden dolayı, ülkesini terk ederek başka bir ülkeye sığınmasıdır. Bu durum temel insan hakları, yurttaşlık hakları ve sığınma hakkı kavramlarıyla yakından ilişkilidir. Basch, mültecilerin topluma tam olarak uyum sağılayabilmeleri için desteklenmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Bu destek, mültecilerin ihtiyaçlarına yönelik olarak düzenlenen politikalar ve programlar aracılığıyla sağılanmalıdır.

Schiller (1995: 16), m lteciliğı, baskı, zulüm veya korkudan dolayı doğıum yeri, etnik köken, milliyet, dini veya politik inanç gibi nedenlerle kendi ülkelerinde yaşamaya devam edemeyen insanların, başka bir ülkeye sığınması olarak tanımlar. Bu nedenle mülteciler, korunma ve güvenliğı sağılamak için başka bir ülkeye sığınmak zorunda kalan insanlardır. Uluslararası hukukta mültecilik, özellikle 1951 Cenevre Mülteci Sözleşmesi ile tanınmış bir durumdur ve mültecilere sağılanan haklar ve koruma kuralları belirlenmiştir.

Türkiye, mültecilerin statüsüne ilişkin 1951 Sözleşmesine (Birleşmiş Milletler 1951) ve 1967 Protokolüne taraf bir ülke olarak, sözleşme bağılamında Türkiye'de yalnızca Avrupa birliğı vatandaşlarının sığınması söz konusu olduğıunda mülteci olarak kabul görmektedir. Mülteci belirleme sürecinin uygulandığı ve Türkiye'deki teftiş sonucunda uluslararası korumaya muhtaç olduğı tespit edilen Avrupalı olmayan kişiler, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğı ile i  birliğıyle üçüncü bir ülkeye gönderilmesi söz konusudur. Normal koşullarda bu süreç içerisindeki kişilere Türkiye'de yalnızca geçici koruma statüsü sağılanır (Syarifudin, 2020: 6).

Lübnan ise 1951 mülteciler sözleşmesine taraf olan ülkeler içerisinde yer almamaktadır ve hukuki olarak bir mülteci tanımı veya statülerini düzenleyen yasal bir  er eve bulunmamaktadır (UNHCR, 2016). Ocak 2015'e kadar, Lübnan'daki Suriyeli mültecilerin statüsünü düzenleyen özel bir yasal mevzuat çıkarılmadığından, yabancılara girişini ve ka ı larını düzenleyen olağıan mevzuata tabi kalmaya devam edilmiştir. 2015 yılına kadar iki halkın hareketini düzenleyen Kardeşlik, İ  birliğı ve Koordinasyon Antlaşması aracılığıyla yaptıkları ek anla ma, Suriyelilerin sınırı geçmesini daha da kolayla tırdı. 'Yerinden edilmiş' ve

'fili mülteci' bölgede kullanılan temel kavramlar olarak yerini alarak bölgede bulunan mültecilerin yasal mevzuatta yeri bu şekilde nitelendirilmiş oldu (UNCHR, 2016).

1.2.4. Yasal Göçmen

UNHCR, "yasal göçmen" tanımını mülteci statüsüne sahip olmayan, kendi ülkelerinden ayrılmış olan ve diğer bir ülkeye yasal yollarla göç etmiş kişiler için kullanır. Yasal göçmenler genellikle çalışma, aile birleşimi veya diğer yasal nedenlerle başka bir ülkeye gitmiş kişilerdir. Bunlar, o ülkenin göçmenlik yasalarına ve düzenlemelerine uygun olarak ülkeye kabul edilen kişilerdir ve belirli haklara sahiptirler. Yasal göçmenler mültecilerden farklıdır çünkü mülteciler, zulme uğradıkları veya tehlikede oldukları için vatanlarını terk eden ve mülteci statüsüne sahip olan kişilerdir. Yasal göçmenler ülkenin göçmenlik yasalarını takip eden ve genellikle önceden onaylanmış bir göçmenlik süreci geçiren kişilerdir. UNHCR mülteciler ve yasal göçmenler arasındaki bu ayrımı yapmaktadır ve her iki grubun da farklı haklara ve korumaya sahip olmasını desteklemektedir (UNHCR, 2019).

Yasal göçmenler, belirli koşullar altında ülkelere kabul edilen insanlar olarak tanımlanır ve belirli haklara ve sorumluluklara sahiptirler. Ancak, bu insanlar da belirli zorluklarla karşı karşıya kalabilirler ve ülkelere uyum sağlama süreci, sosyal ve ekonomik faktörler nedeniyle oldukça zorlayıcı olabilir. Yasal göçmenlerin, belirli yasal ve politik kısıtlamalarla karşılaşabileceği de Massey'in vurguladığı bir konudur. Bu nedenle yasal göçmenlik konusu, göçmenlik politikalarının ve uygulamalarının analizi için önemli bir alanı oluşturur (Massey, 1993: 387).

Petersen, yasal göçmenleri, göçmenlerin göç ettikleri ülkenin yasal çerçevesi içinde ve belirli bir statü ile giriş yaptıkları göçmenler olarak tanımlar. Bu statüler, çalışma izni, öğrenci vizesi, aile birleşimi veya mülteci statüsü gibi farklı nedenlerle verilebilir. Petersen, yasal göçmenlerin yasa dışı göçmenlerden farklı olarak belirli haklara sahip olduklarını ve uyum sağlama sürecinde daha az zorlukla karşılaştıklarını belirtir. Ancak, yasal göçmenlerin de çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalabileceğini, örneğin uyum sağlama sürecinde yaşayabilecekleri dil ve kültür bariyerleri gibi faktörler nedeniyle uyum sağlama sürecinin zor olabileceğini vurgular (Petersen, 1971; akt. Kireyev, 2017: 169).

1.2.5. Geçici Koruma Altındaki Göçmenler:

UNHCR'nin tanımına göre, geçici koruma altındaki göçmenler, mülteci statüsüne sahip olmayan ve sığınma talepleri reddedilen ancak ülkelerine dönüşleri geçici olarak tehlikede olan kişilerdir. Bu kişiler, vatanlarına geri dönmeleri halinde zulme uğrama veya ciddi zarar görme tehlikesi altında oldukları için geçici olarak başka bir ülkede koruma bulurlar. Bu koruma genellikle belirli bir süreyle sınırlıdır ve bu kişilere geçici bir barınma, temel ihtiyaçların karşılanması ve belirli haklar sağlanır. Geçici koruma altındaki göçmenlerin durumu, o ülkedeki yasal düzenlemelere ve uluslararası anlaşmalara tabidir.

Türkiye ve Lübnan gibi Akdeniz ülkeleri, bölgedeki çatışma ve istikrarsızlık nedeniyle geçici koruma altındaki göçmenlere sığınma sağlayan ülkelerdir. Özellikle Suriye'den gelen sığınmacılar bu kapsamda değerlendirilir. Bu ülkeler, milyonlarca sığınmacıya barınma, eğitim, sağlık hizmetleri ve diğer temel ihtiyaçları sunarlar. Ancak bu sığınmacılar genellikle mülteci statüsüne sahip değildirler ve durumları geçici bir karakter taşır. UNHCR ve diğer uluslararası kuruluşlar, bu ülkelerdeki geçici koruma altındaki göçmenlere destek sağlar ve uluslararası toplumla iş birliği içinde bu durumun yönetilmesine katkıda bulunur. Geçici koruma altındaki göçmenler için uzun vadeli çözümler aranırken, bu kişilere güvenlik ve temel insan hakları sağlama çabaları devam etmektedir (UNHCR, 2019).

1.2.6. Kaçak Göçmen

Massey'in tanımıyla, kaçak göçmenlik yasal bir şekilde yapılmayan bir göç türüdür. Bu insanlar ülkelerindeki ekonomik, sosyal, siyasi veya çevresel nedenlerden dolayı zorunlu olarak göç edebilirler, ancak bu göç sırasında göçmenlik yasalarını ihlal ederler. Bu nedenle kaçak göçmenler yasadışı olarak kabul edilir ve çeşitli cezai yaptırımlarla karşı karşıya kalabilirler. Yasal haklardan yoksun kalmaları da kaçak göçmenlerin karşılaşılabileceği bir diğer olası sonuçtur (Massey, 1993: 389).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) kaçak göçmen terimini, kişilerin bir ülkeye yasal olmayan yollarla girmesi veya orada bulunması durumunu tanımlamak için kullanmaktadır. Kaçak göçmenler, genellikle vize veya diğer gerekli belgelere sahip olmadan, sınırları yasadışı şekilde geçen veya yasa dışı yollarla ülkeye girmeye çalışan kişilerdir. Bu kişiler, göçmenlik yasalarını ihlal etmektedirler ve ülkede yasa dışı bir statüde bulunurlar.

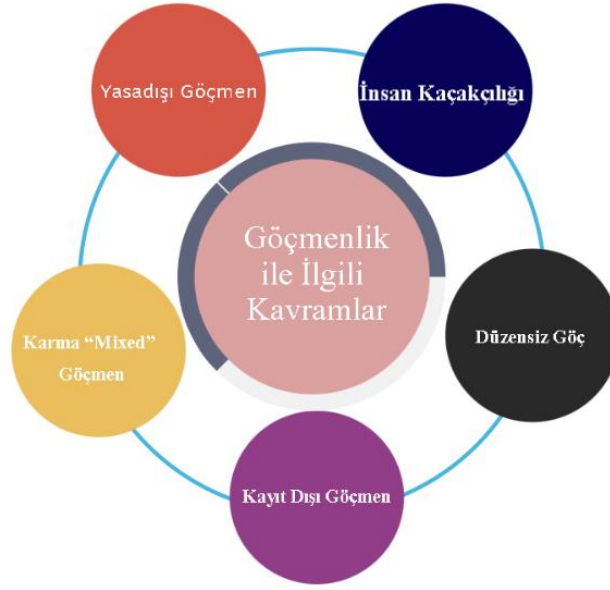
Türkiye'de kaçak göçmen kavramı, yasal göçmenlik prosedürlerini takip etmeksizin Türkiye'ye giren veya Türkiye'de yasal olmayan bir şekilde bulunan kişileri tanımlar (YUKK,

2013). Bu kişiler, Türkiye'ye yasal izin veya belge olmadan girmiş veya ülkede bulunmuş olanlardır. Kaçak göçmenler, ülkenin göç ve sığınma yasalarına aykırı hareket ettiği için yasal ve cezai sorumluluklarla karşı karşıya kalabilirler. Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle birçok göçmen ve mülteci akınına maruz kalan bir ülkedir. Suriye İç Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Türkiye'ye Suriyeli sığınmacılar akın etmiş ve bu süreçte kaçak göçmenlerin sayısı da artmıştır. Türk hükümeti, bu durumla başa çıkmak için çeşitli politika ve önlemler almıştır (UNHCR, 2018).

Lübnan'da "kaçak göçmen" kavramı, ülkeye yasa dışı yollardan giren veya yasa dışı olarak ülkede kalan kişileri tanımlar. Bu kişiler, Lübnan'a yasal izin veya belge olmadan girmiş veya ülkede bulunmuş olanlardır. Lübnan'da kaçak göçmenler, göçmenlik yasalarına aykırı hareket ettiği için yasal ve cezai sorumluluklarla karşı karşıya kalabilirler. Kaçak göçmenler, sığınma talebinde bulunmadan veya yasal göçmenlik prosedürlerini takip etmeden Lübnan'a gelmiş olabilirler. Bu nedenle, genellikle yasa dışı statüde bulunurlar ve ülkenin yasal haklarından yararlanamazlar. Lübnan'da kaçak göçmenlerin durumu, ulusal ve uluslararası göç yönetimi politikaları çerçevesinde ele alınmaktadır. Lübnan, Suriye İç Savaşı nedeniyle büyük bir mülteci akınına maruz kalmış ve bu dönemde kaçak göçmenlerin sayısı artmıştır (Baranik, 2020: 59).

1.2.6.1. Kaçak Göçmenlikle İlgili Kavramlar

Kayıt dışı göçmenler, sıklıkla yasadışı olarak ülkelere giriş yaparlar ve resmi kayıtlara geçmezler. Bu durum, bu insanların çoğunlukla yasal haklardan yoksun kalmasına, güvencesiz çalışma koşullarına maruz kalmasına, sağlık hizmetlerine erişimde sıkıntılar yaşamasına ve suistimal edilmeye açık hale gelmesine sebep olabilir. Bu yüzden kayıt dışı göçmenlerle ilgili kavramlar, bu insanların yaşadıkları sorunlara dikkat çekmek ve çözümler üretmek için önemlidir. Ayrıca, kayıt dışı göçmenlerin sayılarını belirlemek ve özelliklerini anlamak, göç politikalarının ve programlarının geliştirilmesi için de önemlidir. Bu nedenle kayıt dışı göçmenlerin haklarına saygı gösteren politikaların geliştirilmesi, insan haklarının korunması ve göçmenlerin entegrasyonu için gerekli olan kavramları bilmek önem arz etmektedir.

Şekil 2. Kaçak Göçmenlikle İlgili Kavramlar

Kaynak: Castelli, 2018

Yasadışı Göçmen: Dünya Göç Örgütü tarafından yapılan tanıma göre, "Yasadışı giriş, giriş yapılan devletin yasal giriş için gerekli şartlarına uymaksızın sınırı geçmek anlamına gelir". Dünya Göç Örgütü kişiler sınırları geçerken ilgili ülkenin göç ve sığınma yasalarına uygun hareket etmeyerek, giriş izni veya vize gibi resmî belgelerle donatılmadan giriş yaparlar. Yasadışı giriş, sığınma başvurusunda bulunmaksızın veya göçmenlik prosedürlerine uymaksızın gerçekleşebilir. Bu durum, giriş yaptıkları ülkenin yasalarına aykırı hareket etmeleri anlamına gelir ve hukuki sonuçları beraberinde getirebilir (Gibney, 2013: 73).

Göçmen Kaçakçılığı: Dünya Göç Örgütü'ne (IOM) göre, göçmen kaçakçılığı, kişilerin yasa dışı bir şekilde bir ülkeden diğerine taşınması sürecini içeren organize suçlarla ilgilidir. Göçmen kaçakçılığı, insanların sınır ötesi kaçakçılığa tabi tutulduğu bir süreçtir ve genellikle insan hakları ihlallerine yol açar. Bu durum çoğu zaman kaçakçılar tarafından yasa dışı sınır geçişleri veya sahte belgelerle gerçekleştirilen faaliyetleri içerir. İnsan kaçakçılığı kurbanları, genellikle sözde insan kaçakçılarına büyük paralar ödeyerek, daha iyi bir yaşam umuduyla veya yaşamlarını tehdit eden koşullardan kaçarak başka bir ülkeye taşınmaya çalışan kişilerdir. Bu faaliyetler, insanları zorla çalıştıran veya cinsel sömürüye tabi tutan suç örgütlerini içerebilir.

Düzensiz Göç: Düzensiz göç, yasal prosedürleri izlemeden gerçekleştirilen göç hareketlerinin düzensiz olarak kabul edildiğini ifade etmektedir. Bu kavram, bir ülkeye yasa dışı yollardan giren veya yasal prosedürleri izlemeden kalmaya devam eden göçmenlerin durumunu tanımlamak için kullanılır. Düzensiz göç, göçmenlerin insan hakları ve temel

ihtiyaçları gibi önemli konuları da beraberinde getirir ve göçmenlerin yasadışı olarak kalmaları durumunda zorlu koşullarla karşılaşmalarına neden olabilir (IOM, 2021).

Kayıt Dışı Göçmen: Kayıt dışı göçmen, bir ülkeye resmi yollardan girmeyen ve herhangi bir resmi kayıt işlemine tabi olmayan kişilerdir. Bu kişiler, vize başvurusu yapmamış, sınır güvenliği kontrolüne takılmış veya vizesi veya oturma izni süresi dolmuş kişiler olabilir. Kayıt dışı göçmenlerin ülkede yasal statüleri olmadığından iş bulma, barınma, sağlık hizmetleri ve diğer konularda resmi kayıt yaptırmamaları nedeniyle zorluklar yaşayabilirler. Bu nedenle kayıt dışı göçmenlerin yaşadığı sorunlar genellikle resmi hizmetlerden yararlanamama, kötü çalışma koşulları, iş sömürüsü, suç oranındaki artışlar ve toplumsal dışlanma gibi konuları içerebilir. Kayıt dışı göçmenlerin varlığı, ülkelerin g politikalarını ve güvenlik endişelerini etkileyebilir. Bu nedenle birçok ülke, kayıt dışı göçmenlerin sayısını azaltmak için farklı önlemler almaktadır. Ancak, kayıt dışı göçmenlerin varlığı sadece ülkelerin g politikalarını değil, aynı zamanda küresel düzeydeki ekonomik, sosyal ve politik koşulları da yansıtabilmektedir (UNHCR, 2019).

Karma “Mixed” Göçmen: Karma g, dünya genelinde yaygın bir g olgusudur ve yasal olmayan göçmenlerin hareket ettiği karmaşık ve çeşitli bir fenomendir. İnsanlar farklı nedenlerle hareket edebilirler, bazıları zulümden, çatışmadan veya şiddetten kaçarken, bazıları ise daha iyi bir yaşam standardı arayışı içinde olabilirler. Bu nedenle karma g genellikle mlteçiler, sığınmacılar, ekonomik göçmenler ve diğer göçmen türleri arasındaki çizgiyi belirsizleştirir ve her bireyin nedeni ayrı ayrı belirlenemeyebilir. Bu da yasal ereve ve insani yardım politikalarının uygulanmasını zorlaştırır. Kaynak lkelerindeki insan hakları ihlalleri ve istikrarsızlıklar, insanların yasadışı yollardan göç etmelerine neden olabilir. Hedef ülkelerde ise, yasal ve insani yardım politikaları gibi konularda çeşitli zorluklar yaşanabilir. Bu nedenle karma gn yönetimi ve çözümü, uluslararası iş birliği ve koordinasyon gerektiren önemli bir olgu olarak dikkat çekmektedir (Ormsby, 2017:1198).

1.3. Ekonomik Bağlamda G Kavramları

Gn, sosyal ve kültürel etkileri bulunmakla beraber aynı zamanda ekonomik etkileri de bulunmaktadır. Son yıllarda, g olgusunun ekonomik perspektifi önemli bir odak noktası haline gelmiş ve araştırmacılar tarafından büyük ölçüde incelenmiştir. G, kaynak ve hedef ülkelerin ekonomileri üzerinde çeşitli etkiler yaratır ve bu etkiler geniş bir araştırma alanını kapsar. Göçmenler, kaynak ülkelerde işgücü eksikliğini gidererek ekonomik büyümeye katkıda bulunabilir ve hedef ülkelerde istihdam taleplerini karşılayabilir. Aynı zamanda, göçmenlerin

yaratıcı girişimleri ve yenilikçi fikirleri, yeni işletmelerin kurulmasına ve ekonomik dinamizmin artmasına yol açabilir (Fawcett, 1989: 678). Bununla birlikte, göçün ekonomik etkileri, kaynak ve hedef ülkeler arasında gelir dağılımı, işgücü pazarının yapısı, refah devleti politikaları ve toplumsal uyum gibi konularda da önemli tartışmalara neden olur. Bu bağlamda, göçün ekonomik perspektifinin kapsamlı bir şekilde incelenmesi, politika yapıcılarının daha iyi bilgilendirilmesine ve etkili stratejilerin geliştirilmesine katkı sağlar (Meyers, 2000: 89).

Göçün ekonomik etkileri, kaynak ülkelerinde kalan nüfusun işgücü piyasasına, göç eden nüfusun ise varış ülkelerinin işgücü piyasasına olan etkilerini içermektedir. Göç, kaynak ülkesinde işgücü piyasasındaki talep ve arz dengesini etkileyerek, ücretler, iş koşulları ve diğer ekonomik faktörler üzerinde değişiklikler yaratabilir. Aynı zamanda, varış ülkesindeki işgücü piyasası da göç eden nüfusun sayısı, niteliği ve becerileri gibi faktörlere bağlı olarak etkilenebilir (Zimmerman, 1991:67).

Göç, insanların sadece toplumsal veya siyasi nedenlerle değil, aynı zamanda ekonomik nedenlerle de yer değiştirmesini ifade eder. Bu nedenle göçün ekonomik etkileri hakkında yapılan çalışmalar, göçmenlerin ekonomik aktivitelere katılımını, işgücü piyasalarına etkisini, ülke ekonomilerindeki değişiklikleri ve daha birçok konuyu ele almaktadır. Kavramların doğru anlaşılması, ekonomik politikaların ve kararların daha etkili bir şekilde oluşturulmasına da yardımcı olur. Bu nedenle göçün ekonomik etkileri üzerine yapılan araştırmalar ve kullanılan kavramlar, göç politikalarının belirlenmesi ve yönetilmesinde önemli bir role sahiptir (Friedberg, 2000: 238). Bu bağlamda göçün ekonomik bağlamda etkilerinin anlaşılması üzerine aşağıda belirtilen kavramlar ortaya konulmuştur.

Şekil 3. Ekonomik Bağlamda Göç Kavramları

Kaynak: Castelli, 2018: 3

1.3.1. İşgücü Göçü

İşgücü göçü, bir bölgedeki iş fırsatlarındaki dengesizlikleri azaltarak ekonomik büyümeye katkıda bulunabilir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, işgücü göçü, yüksek işsizlik oranlarına sahip bölgelerdeki işgücünün daha iyi iş imkanlarına sahip bölgelere hareket etmesiyle birlikte, işgücü piyasalarındaki dengesizlikleri azaltabilir. Ayrıca, işgücü göçü, yüksek vasıflı işgücü ihtiyacı olan ülkelerdeki eksikliği gidermek için kullanılabilir.

Ancak işgücü göçü aynı zamanda sosyal, kültürel ve politik etkilere de sahiptir. Göçmenlerin yeni toplumlara uyum sağlaması ve kültür şokunu yaşamaları gerekebilir. Ayrıca, işgücü göçü, göç edenlerin köken ülkelerindeki insan kaynakları eksikliği ve beyin göçü gibi sorunları da beraberinde getirebilir (Peri, 2012:354).

Globalleşmenin bir sonucu olarak, işgücü göçü hızla yaygınlaşan bir olgu haline gelmektedir. Bu nedenle işgücü göçü üzerine yapılan araştırmalar, bu sürecin ekonomik, sosyal ve politik etkilerini anlamak için önemlidir (Davidson, 2017: 21).

1.3.2. Beyin Göçü

Beyin göçü, eğitilmiş, nitelikli ve deneyimli insanların bir ülkeden başka bir ülkeye göç etmesi anlamına gelir. Bu durum, gittikleri ülkelerin ekonomik ve sosyal açıdan kazanç sağlamasına rağmen, kaynak ülkeleri için bir kayıp olarak değerlendirilir.

Beyin göçünün olumsuz etkilerine rağmen, bu durum aynı zamanda bazı olumlu sonuçlar da doğurabilir. Beyin göçü, kişilerin daha iyi kariyer fırsatlarına sahip olmalarına ve daha iyi yaşam koşullarına kavuşmalarına yardımcı olabilir. Beyin göçü, kaynak ülkelerin yetenekli insan gücünün azalmasına, yenilikçi fikirlerin ve teknolojilerin kaybedilmesine yol açabilir; aynı zamanda ekonomik eşitsizlikleri artırma potansiyeline sahiptir. Ayrıca kaynak ülkeler de beyin göçü sayesinde, yurtdışında bulunan vatandaşları sayesinde küresel ağlar ve ticari fırsatlar oluşturabilirler. Bu sayede, kaynak ülkelerin ekonomik ve sosyal açıdan faydalar sağlaması mümkün olabilir (Bhagwati, 1976: 132).

Sonuç olarak, beyin göçü, bir ülkeden diğerine nitelikli işgücünün hareketi olarak tanımlanır. Bu durum, birçok olumlu ve olumsuz sonucu beraberinde getirir. Beyin göçü, kaynak ülkelerin insan kaynaklarını azaltırken, gittikleri ülkelerdeki ekonomik ve sosyal açıdan faydaları arttırabilir. Bu nedenle beyin göçü, küresel ekonomi ve insan hareketleri konusunda önemli bir konudur.

1.3.3. Göçmen Emeği

Göçmen emeği, bir ülkeden başka bir ülkeye göç eden kişilerin ekonomik faaliyetlere katılımıdır. Göçmenler, ülke ekonomilerinin farklı sektörlerinde çalışarak yerel işgücü piyasalarını etkilerler. Göçmen emeği, ülkeler arasındaki ekonomik bağımlılığı artırırken, göçmenlerin yerleştikleri ülkelerin ekonomik büyümesine ve gelişmesine de katkıda bulunur. Göçmen emeği, farklı sektörlerde kullanılabilen çok yönlü bir kaynaktır. Mülteci gruplarla alıcı toplum arasında olası çatışmaların ve mültecilerin toplumsal olarak izole edilmesinin engellenmesi, aynı zamanda mültecilerin temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için işgücü piyasa koşullarının mülteci emeğini göz önünde bulundurması önem arz etmektedir (Aygül ve Kaba, 2019). Göçmenler yerel işgücü piyasalarındaki baskıyı hafifletmek için düşük ücretli ve düşük vasıflı işlerde çalışırken yüksek vasıflı işlerde de bulunabilmektedir. Bu sayede, göçmen emeği, işgücü piyasasında esnekliği artırır ve ekonomik büyümeye katkıda bulunur. Ancak, göçmen emeğinin düşük ücretli işlerde yoğunlaşması, yerli işgücü piyasasında işsizlik oranlarını artırabilir ve ücretlerin düşmesine neden olabilir (Peri, 2014: 9).

Göçmen emeği, birçok ülke için ekonomik ve sosyal politikaların tartışma konusu olmuştur. Göçmenlerin hakları, istihdam koşulları, iş güvencesi gibi konuların düzenlenmesi hem göçmenler hem de yerli işgücü için önemlidir. Ayrıca, göçmenlerin toplumda kabul görmesi ve entegrasyonu da önemlidir. Bu konularda yapılan çalışmalar, göçmen emeği

konusunda politika yapıcıların daha bilinçli ve etkili kararlar almasına yardımcı olabilir (Borjas, 2015: 198).

1.3.4. Göçmen Emeğinin Sömürüsü

Göçmen emeğinin sömürüsü, göçmen işçilerin çalışma koşullarının yerli işçilere göre daha kötü olması, düşük ücretlerle çalıştırılması ve haklarının ihlal edilmesiyle gerçekleşir. Göçmen işçilerin bu duruma düşmesinin nedeni, genellikle zayıf ekonomik durumları, yasal statüleri ve işverenler tarafından istismara açık olmalarıdır. İşverenler, göçmen işçileri ucuz işgücü olarak kullanarak kâr elde etmeyi hedefler (Shah, 2010: 99).

Göçmen işçilerin düşük ücretle ve kötü koşullarda çalıştırılması, insan haklarına aykırı uygulamalara ve haklarının ihlal edilmesine neden olur. Göçmen işçiler, iş yerinde maruz kaldıkları kötü muamelelere karşı haklarını savunmakta zorlanır ve işverenler tarafından baskıya uğrayabilirler. Özellikle yasal statüleri nedeniyle işverenler tarafından kolayca istismar edilebilirler (Shah, 2010: 102).

Göçmen emeğinin sömürüsü, dünya genelinde bir sorundur ve özellikle gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere yapılan göçlerde daha yaygındır. Göçmen işçilerin haklarını korumak ve sömürüyü önlemek amacıyla uluslararası standartlar belirlenmiştir. Örneğin, Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından kabul edilen ve göçmen işçilerin haklarını koruyan birçok sözleşme bulunmaktadır. Ayrıca göçmen işçilerin yasal statülerinin iyileştirilmesi ve haklarının güçlendirilmesi de sömürünün önlenmesine katkı sağlayabilir (Blau, 1984: 222).

1.3.5. Göçmen Ağı

Göçmen ağı, göçmenler arasında oluşan sosyal bir ağ olup bilgi, beceri ve kaynak paylaşımını içerir. Bu ağlar, göçmenlerin yerleştikleri yerlerde ekonomik, sosyal ve kültürel entegrasyonlarını kolaylaştırabilir. Göçmen ağı araştırmaları özellikle göçmenlerin iş bulma ve mesleki gelişimleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Göçmen ağları, iş bulma süreçlerinde yeni gelenlere bilgi ve destek sağlayarak yerleştikleri yerlerdeki ekonomik entegrasyonlarını hızlandırabilirler. Ayrıca göçmen ağları, göçmenlerin topluma uyum süreçlerinde de önemli bir role sahiptir. Göçmen ağı kavramı, göç araştırmaları alanında 1980'lerde kullanılmaya başlanmıştır. Bu kavram, göçmenlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin ve bu ilişkilerin göç sürecine etkisini açıklamak için geliştirilmiştir (Portes, 1998:17).

1.3.6. Göçmenlerin Ekonomik Entegrasyonu

Göçmenlerin ekonomik entegrasyonu, bir ülkeye göç eden insanların ekonomik olarak uyum sağlama sürecini ifade eder. Bu süreç, göçmenlerin iş bulma, iş becerilerini geliştirme, eğitim ve mesleki eğitim gibi faktörlerle yakından ilişkilidir. Göçmenlerin ekonomik entegrasyonu hem göçmenler hem de yerel ekonomi için büyük önem taşır. Göçmenler, işgücü piyasasına katılarak ülkenin ekonomik büyümesine katkıda bulunabilirler. Ayrıca, yerel işletmeler de göçmen işgücüne erişerek daha geniş bir işgücü havuzu oluşturabilirler (Chiswick ve Hatton, 2002:14).

Göçmenlerin ekonomik entegrasyonu, birçok faktöre bağlıdır. Dil bariyerleri, eğitim ve mesleki nitelikleri, yerel iş piyasasına erişim, işyeri ayrımcılığı, yasal durum ve kültürel farklılıklar gibi faktörler göçmenlerin ekonomik entegrasyonunu etkileyebilir. Göçmenlerin ekonomik entegrasyonunu kolaylaştırmak için, eğitim ve mesleki eğitim programları, dil ve kültür kursları, yerel iş piyasasına erişim programları gibi önlemler alınabilir (IOM, 2019).

Göçmenlerin ekonomik entegrasyonu, herhangi bir ülke için önemli bir konudur. Göçmenlerin ekonomik olarak uyum sağlaması hem göçmenler hem de yerel ekonomi için faydalıdır. Bu nedenle göçmenlerin ekonomik entegrasyonunu kolaylaştırmaya yönelik politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. Bu politikalar, göçmenlerin iş piyasasına erişimini kolaylaştıracak, işyeri ayrımcılığını önleyecek ve dil ve kültür farklılıklarını azaltacak şekilde tasarlanmalıdır (Porumbescu, 2015: 55).

1.4.Kuramsal Bağlamda Göçün Ekonomisi

Göç teorileri, insanların neden ve nasıl göç ettiklerini, göç hareketlerinin sosyal, ekonomik ve politik etkilerini açıklamaya çalışan önemli bir alandır. Göç teorileri, antropoloji, sosyoloji, ekonomi, coğrafya, siyaset bilimi gibi farklı disiplinlerin kesişiminde yer almaktadır. Göç teorisi tarihi oldukça eski dönemlere kadar uzanmaktadır. İnsanlık tarihi boyunca göç, toplumsal ve ekonomik değişimlerin bir sonucu olarak birçok kez yaşanmıştır.

Göç teorileri tarihsel olarak ilk kez, 19. yüzyılın sonlarına doğru, Avrupa'da yaşanan göç hareketleriyle ilgili olarak geliştirilmeye başlanmıştır. İlk sistematik göç teorilerinden biri, 19. yüzyılda İngiliz demografist ve coğrafyacı olan Ravenstein tarafından geliştirilmiştir. Ravenstein, 1885 ve 1889 yıllarında yayımladığı makalelerinde göçün nedenlerini ve desenlerini sistematik bir şekilde incelemiş ve bu konuda bir dizi göç kanunu ortaya koymuştur

(Ravenstein, 1889: 81). Bu göç kanunları, göçün nedenlerini ve karakteristiklerini anlamada önemli bir katkı sağlamıştır.

Ravenstein'in çalışmaları, göç alanındaki erken teorik çerçevelerden birini temsil eder ve göçün demografik ve coğrafi boyutlarını açıklamaya çalışır. Bu teoriler göçün nedenlerini, kaynak bölgelerini, hedef bölgelerini ve göç edenlerin özelliklerini incelemekte ve göçün belirli kanunlarına işaret etmektedir (Ravenstein, 1889: 88). Ravenstein'in göç kanunları, göç araştırmalarında temel bir referans noktası olmuş ve göçün anlaşılmasına önemli bir katkı sağlamıştır. Bu dönemde, endüstrileşme ve tarım alanındaki teknolojik gelişmeler gibi ekonomik değişiklikler, savaşlar ve siyasi baskılar gibi politik faktörler, Avrupa'da büyük göç hareketlerine neden olmuştur.

Stouffer'in Göç Teorisi ise, göçmen emeği bağlamında da önemli bir rol oynamaktadır. Bu teori, bireylerin ve grupların göç etme kararlarını ve bu göçün emek piyasası üzerindeki etkilerini anlamada kullanışlı bir çerçeve sunar. Stouffer'in Göç Teorisi, göçmen emeği piyasasındaki hareketleri yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde açıklamak ve anlamak için kullanılabilecek bir araç sunar. Göç eden bireylerin iş arayışları, ücret beklentileri ve iş piyasası dinamikleri, bu teoriyi göçmen emeği bağlamında değerli kılmaktadır. Göçmenlerin ekonomik açıdan daha iyi fırsatlar aradığı durumları anlamak ve bu göçlerin işgücü piyasaları üzerindeki etkilerini değerlendirmek için bu teori önemli bir referans noktasıdır (Özcan, 2017: 189). Göçmenlerin yeni yerleşim yerlerindeki uyum süreci, iş gücü piyasalarındaki değişimler, göçmenlerin kültürel kimlikleri ve toplumsal yapıları etkileri gibi konular, bu dönemde göç teorisi kapsamında incelenmeye başlanmıştır (Castles ve Miller, 1993:89).

Göç teorileri 20. yüzyıl boyunca da gelişmeye devam etmiş. 20. yüzyılın ortalarında, ekonomik teorilerin göç hareketleri üzerindeki etkileri üzerine çalışmalar yapılmıştır. (Castles ve Miller, 1993:90). Ekonomik sebeplerin göç hareketliliklerinde büyük bir etkisinin olduğu yaygın olarak bilinen bir gerçektir ve göç hareketlerinde ekonomik faktörlerin belirleyici rolü olabilmektedir. Bu nedenle, göç teorilerinin ekonomik boyutunun incelenmesi oldukça önemlidir.

İkili Ekonomide Kalkınma Teorisi, ekonomik kalkınma süreçlerini açıklamak amacıyla önemli bir teorik çerçeve sunmaktadır. Lewis Modeli, gelişmekte olan ülkelerin ekonomisinin iki ana sektörden oluştuğunu savunur. Birinci sektör, genellikle tarım sektörü olarak tanımlanır ve bu sektörde düşük ücretler ve düşük verimlilik hakimdir. İkinci sektör ise modern sanayi veya endüstri sektörüdür ve burada daha yüksek ücretler ve yüksek verimlilik

gözlemlenmektedir (Robinson, 2005: 7). Lewis Modeli, işgücü göçünün ekonomik kalkınma üzerindeki etkilerini özellikle vurgular. Gelişmekte olan ülkelerdeki fazla tarım işgücü, daha yüksek ücretler ve koşullar sunan modern sanayi sektörüne yönelir. Bu göç, modern sektörde verimliliği artırırken, tarım sektöründe işçi eksikliği yaratır ve bu da tarım işçilerinin ücretlerinin yükselmesine neden olmaktadır. İşgücü hareketi ve sektörler arası geçiş, ekonomik büyümeyi teşvik etmektedir. Bu nedenle, Lewis Modeli, gelişmekte olan ülkelerde ekonomik kalkınma ve işgücü hareketlerini açıklamak için önemli bir teorik çerçeve sunar ve ekonomik politika oluşturmada rehberlik etmektedir (Castles ve Miller, 1993: 94-97).

Neo-Klasik Teori, ekonomik göçün nedenleri ve sonuçları üzerine odaklanan birçok çalışmaya ilham vermiştir. Lewis'in İkili Ekonomide Kalkınma Teorisi, 1960'ların sonlarından itibaren Ranis, Fei ve Todaro tarafından değerlendirilmiştir. Bu ekonomistler, Lewis'in teorisini göçmen emeği açısından incelemişlerdir. Lewis Modeli'nde öne sürülen fikirler, özellikle gelişmekte olan ülkelerde işgücü göçünün ekonomik kalkınma üzerindeki etkilerini anlamak için kullanılmıştır. Ranis, Fei ve Todaro, göçmen emeği ile ilgili önemli sonuçlar ve öneriler sunmaktadırlar. Özellikle göçmen emeğinin ekonomik büyümeyi teşvik edebileceği vurgulanmaktadır (Lewis, 1954: 139-140).

Larry Sjaastad, ekonomistler arasında göç üzerine önemli bir teori geliştirmiş bir isimdir. Sjaastad'ın göç teorisi, ekonomik terimlerle göç kararlarını açıklamak için bir çerçeve sunar ve ekonomik faktörlerin göç etme kararlarını nasıl etkilediğini araştırır. Larry Sjaastad'ın Göç Teorisi, göçle ilgili ekonomik kararları ve göçmenlerin bu kararları nasıl aldığını açıklamak için temel prensipler sunar. Bu teori, göç etme kararlarının bireylerin rasyonel düşünce süreçlerine dayandığını vurgular. Buna göre, bireyler kendi çıkarlarını en iyi şekilde göz önünde bulundurarak göç etme kararı alırlar. Göç kararı ekonomik bir karar olarak ele alınarak, daha yüksek ücretler, daha iyi iş fırsatları veya yaşam koşulları elde etme amacıyla göç kararının ele alındığı vurgulanmaktadır. Bu kararı alırken maliyetler ve faydalar dikkate alınmaktadır. Göçün maliyetleri ile elde edilen faydalar arasındaki denge göç kararını şekillendirmektedir. Ayrıca, Sjaastad'ın teorisi, göç edenlerin sahip oldukları insan sermayesinin (eğitim, beceri, deneyim vb.) göç kararını etkilediğini öne sürmektedir. İnsan sermayesi, göç edenlerin hedef bölgelerde daha iyi iş fırsatlarına ulaşmalarına ve ekonomik başarı elde etmelerine yardımcı olmaktadır (Sjaastad, 1926: 82-84).

Lee'nin 1966'da yayınladığı "A Theory of Migration" (Göç Teorisi), göçmen emeği açısından önemli noktalara vurgu yapmaktadır. Bu teori, göçün nedenlerini ve sonuçlarını açıklamak için dört temel kavrama odaklanmaktadır. Birincil faktörler, göçmen emeği

bağlamında işsizlik, düşük gelir, sınırlı iş fırsatları gibi mevcut yerleşim yerindeki olumsuz koşulları ifade eder. Lee'ye göre, göç edenler genellikle bu olumsuz koşullardan kaçınmak veya onları aşmak için göç etmektedirler. İkincil faktörler, göçmenlerin yeni yerleşim yerlerinde daha iyi iş fırsatları, yüksek ücretler veya daha iyi yaşam koşulları bulma motivasyonunu yansıtır. Bu faktörler, göçmen emeğinin hedef bölgelerdeki cazip özellikleriyle ilgili olduğu vurgulanmaktadır. Kanallar ise, göçmenlerin göç ettikleri yerlere nasıl ulaştıklarını ve göç yolculuklarını nasıl gerçekleştirdiklerini tanımlar. Göçmen emeği, bu kanallar aracılığıyla farklı bölgelere yönlendirilebilir ve bu da işgücü piyasalarında farklı dinamiklere yol açabilmektedir. Sonuçlar, göçmen emeğinin işgücü piyasaları, demografi ve ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini temsil eder. Göçmenler işgücü piyasalarında dengeleri değiştirebilir, yerel nüfus yapısını etkileyebilir ve ekonomik büyümeyi tetikleyebilmektedir. Lee'nin Göç Teorisi, göçmen emeği açısından göçün nedenlerini ve sonuçlarını anlamak için önemli bir çerçeve sunarak göçmenlerin iş arayışları, ekonomik motivasyonları ve işgücü piyasalarına katkıları gibi göçün emek piyasalarındaki etkilerini incelemek için kullanılmaktadır (Lee, 1966: 50).

Harris ve Todaro'nun Göç Teorisi ise, göçmenlerin mevcut yerleşim yerlerindeki işsizlik ve düşük ücretler gibi ekonomik zorluklarla karşı karşıya olduklarında, daha iyi iş fırsatlarına sahip görünen kent bölgelerine göç etme eğiliminde olduklarını vurgulamaktadır. Ancak, Harris ve Todaro, göçün her zaman istenilen sonuçları doğurmayabileceğini öne sürerek; Göç edenlerin, kent bölgelerine geldiklerinde işsizlik ve uyum sorunlarıyla karşılaşabildiklerini belirtmektedirler. Bu nedenle, Harris ve Todaro'un teorisi, göçün sadece ekonomik nedenlere dayalı olmadığını, aynı zamanda göç edenlerin kentsel yaşamın karmaşıklıklarıyla nasıl başa çıkacaklarını da dikkate almaktadır (Harris ve Todaro, 1970: 126-18).

Neo-Klasik Ekonominin Makro Göç Kuramı, göçün genel ekonomik etkilerini ele alırken, Yeni Ekonomi Göç Kuramı daha özgül işgücü piyasası faktörlerini vurgulamaktadır. Neo Klasik Mikro Göç Kuramı, bireylerin göç kararlarını mikro düzeyde açıklarken, İkiye Bölünmüş (Dual) Emek Piyasası Kuramı işgücü piyasasının yapısını göz önünde bulundurarak göçün işgücü piyasası üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Bu teoriler, göçmenlerin ekonomik kararlarını, iş arayışlarını ve ekonomik entegrasyonlarını değerlendirmek adına yardımcı olurken, aynı zamanda göçün toplumsal ve ekonomik sonuçlarını da ele almaktadır. Bu kuramları kullanarak çalışma doğrultusunda göçün ekonomik boyutunu daha derinlemesine incelemeyi ve göç politikalarının tasarımını ve uygulanmasını yönlendiren faktörleri değerlendirmek amaçlanmaktadır. Bu çerçevede göçmenlerin ekonomik refahını artırmak ve

topluma daha etkili bir şekilde entegre olmalarını desteklemek için bu teoriler detaylandırılarak aşağıda açıklanmaktadır.

Tablo 1. Ekonomik Bağlamda Göç Kuramlarının Temel Unsurları

Kaynak: (Faist: 2000'den alınarak oluşturulmuştur)

Ekonomik Bağlamda Göç Kuramları	Neo-Klasik Ekonominin Makro Göç Kuramı	Yeni Ekonomi Göç Kuramı	Neo Klasik Mikro Göç Kuramı	İkiye Bölünmüş (Dual) Emek Piyasası Kuramı
Kuramların Temel Noktaları	-Göç, kaynak ülke ve hedef ülke arasındaki faktör fiyatlarını dengelediği kabul edilir.	-Göç, bireysel kararlardan ziyade hane ile gerçekleşir ve bilgi ve sermaye birikimi gibi faktörleri de içerir.	-Göç, bireysel kararlar sonucunda gerçekleşir ve fayda-maliyet analizi temelinde incelenir.	-Göç, kaynak ülkede düşük ücretlerle yüksek işsizlik oranı, hedef ülkede ise yüksek ücretlerle düşük işsizlik oranı gibi bir ikili emek piyasasına yol açar
	-Göç, kaynak ülkede nüfusun azalmasına, hedef ülkede ise artmasına yol açar.	-Göç, bilgi ve becerilerin yayılmasına, teknolojik ilerlemeye ve inovasyona katkı sağlar.	-Göç, gelir ve işgücü piyasası faktörlerine bağlıdır.	-Göç, kaynak ülkede yoksulluk ve eşitsizlik gibi sorunları artırırken, hedef ülkede emek talebini karşılar ve ekonomik büyümeyi teşvik eder

	-Göç, kaynak ülkedeki ücretleri artırırken, hedef ülkedeki ücretleri düşürür.	-İnsan sermayesinin hareketliliği ve göçmenlerin girişimcilik potansiyeli göçün ekonomik etkilerini belirler.	-Bireyler, göç ederek daha yüksek ücretler ve daha iyi iş imkanları elde etmeyi amaçlar.	-Göçmenler genellikle düşük ücretli ve düşük vasıflı işlerde çalışmak üzere kaynak ülkeden hedef ülkeye hareket eder.
--	---	---	--	---

1.4.1. Neo-Klasik Ekonominin Makro Göç Kuramı

Neo-klasik ekonomi, göçün ekonomik etkilerini anlamak için bir dizi teori geliştirmiştir. Bu teorilerden biri de makro göç kuramıdır. Makro göç kuramı, göçün ekonomik sonuçlarını açıklamak için mikro düzeydeki bireysel göç kararlarına odaklanan diğer göç teorilerinin aksine, göç hareketlerinin toplumsal ve ekonomik yapısı düzeyinde analiz edilmesine odaklanır.

Makro göç kuramı, göçün üç temel unsuru olan kaynak ülke, hedef ülke ve göçmenlerin becerileri arasındaki ekonomik ilişkiyi inceler. Kuram, göçün ekonomik bir süreç olduğunu varsayar ve bu sürecin, kaynak ülkede düşük ücretler, hedef ülkede yüksek ücretler ve göçmenlerin arz ve talebi arasındaki farklar nedeniyle ortaya çıktığını öne sürer (Arı, 2022: 3789). Makro göç kuramı, göçmenlerin becerilerine göre ayrıldığı iki tür göç hareketi tanımlar: yüksek becerili göç ve düşük becerili göç. Yüksek becerili göç, genellikle eğitilmiş ve teknik becerilere sahip göçmenlerin hedef ülkedeki yüksek ücretleri hedeflediği göç türüdür. Düşük becerili göç ise genellikle düşük eğitim seviyelerine sahip işçilerin kaynak ülkedeki düşük ücretlerinden kurtulmak için hedef ülkedeki iş piyasalarına girdiği göç türüdür (Hatton ve Williamson, 2005:28).

Makro göç kuramı, göçün ekonomik etkileri üzerinde de odaklanır. Göçün hedef ülkesinde işgücü arzını artırması nedeniyle işsizlik oranlarını artırmayacağı öne sürülür. Bununla birlikte, göçmenlerin işgücü piyasalarına katılması aynı zamanda üretkenliği ve yenilikçiliği artırabilir, işgücü talebini de artırabilir ve ülke ekonomisini canlandırabilir. Makro göç kuramı, göçmenlerin hedef ülkedeki ücretler üzerinde de etkili olduğunu savunur. Yüksek becerili göçmenlerin, hedef ülkedeki ücretlerini artırmayacağı ve ülkenin rekabet gücünü artırmayacağı öne sürülür. Düşük becerili göçmenlerin ise, hedef ülkedeki ücretleri düşürebileceği ve yerel işçilerin ücretlerini etkileyebileceği düşünülmektedir (Şimşek, 2017:61).

1.4.2. Yeni Ekonomi Göç Kuramı

Stark ve Bloom, 1985 yılında yayınladıkları makalede, göçün nedenlerine dair neo-klasik mikro göç kuramının eksik kaldığı bazı noktaları eleştirerek, aile ve sosyal bağların göç kararları üzerindeki etkisine odaklanan alternatif bir göç teorisi önermişlerdir. Stark ve Bloom'a göre, bireylerin göç kararları, yalnızca ekonomik fırsatlarla ilgili değildir. Aileler, arkadaşlar ve komşular gibi sosyal bağlar da göç kararlarında önemli bir rol oynar. Ayrıca, göç kararı sadece kişinin mevcut durumundan ziyade, potansiyel gelecekteki kazançları ve riskleri de hesaba katılmalıdır (Budnik, 2011:12).

Stark ve Bloom, göçmenlerin, yeni toplumlarında uyum sağlamak için çaba sarf ettiğini ve bu süreçte diğer göçmenlerle, akrabalarla ve etnik gruplarla bağlar kurduğunu öne sürerler. Bu bağlar, göçmenlerin aidiyet duygusunu artırır ve onların ekonomik başarılarına olumlu bir etki yapabilir. Ayrıca, göçmenlerin aileleri de göçmenlerin ekonomik başarılarına katkıda bulunur. Göçmenlerin aileleri, göçmenlerin sosyal destek sistemlerini sağlar ve onların ekonomik faaliyetlerine katkıda bulunur. Stark ve Bloom'un teorisi ayrıca, göçmenlerin işgücü piyasasındaki etkilerini de ele alır. Göçmenler işgücü piyasasında bazı mesleklerde yoğunlaşabilirler ve yerli işgücüyle rekabet edebilirler. Ancak, göçmenler, özellikle de yasa dışı göçmenler, düşük ücretli işlerde çalışarak, yerli işgücüne karşı bir tehdit oluşturabilirler (Budnik, 2011:12-13).

Stark ve Bloom'un teorisi ayrıca, göçmenlerin kültürel etkilerini de ele alır. Göçmenler, yeni toplumlarına yeni kültürel öğeler getirebilirler ve bu kültürler, yerel kültürle kaynaşarak yeni bir kültürel sentez yaratabilirler. Bu süreç, yeni kültürel hareketlerin ortaya çıkmasına ve sosyal değişime yol açabilir (Weld, 1990: 160). Sonuç olarak, Stark ve Bloom'un göç teorisi, göçün ekonomik ve sosyal etkilerini göz önünde bulundurarak, göçmenlerin ekonomik başarılarını, aidiyet duygusunu ve kültürel etkilerini analiz eder. Bu teori, göç politikalarının oluşturulmasına ve göçmenlerin topluma entegrasyonuna katkıda bulunabilecek açıklamalara yer vermektedir.

1.4.3. Neo Klasik Mikro Göç Kuramı

Neo-Klasik Mikro Göç Kuramı, bireysel göç kararlarının ekonomik teori temelinde analiz edilmesini sağlar. Bu kuram, göçün ekonomik nedenleri, göçmenlerin işgücü piyasasına etkisi ve göçmenlerin uzun vadeli ekonomik başarıları gibi konuları ele alır. Kurama göre, göç kararı bir maliyet-fayda analizidir ve göç edenler, göç etmeyenlerle karşılaştırıldığında daha yüksek gelir, iş imkanları ve daha iyi bir yaşam kalitesi elde etmek için göç ederler. Bu nedenle,

göç edenler, potansiyel maliyetleri ve faydaları karşılaştırır ve en yüksek net faydayı elde edecekleri yere göç ederler (Borjas, 1987:541). Kurama göre, göç edenlerin maliyetleri, yolculuk, yerleşim, iş arama, dil öğrenme gibi faktörlerdir. Göç edenlerin faydaları ise, daha yüksek gelir, iş imkanları, yaşam standardı gibi faktörlerdir. Bu nedenle, göç edenler, maliyetleri ve faydaları karşılaştırarak, göç edecekleri yerde en yüksek net faydayı elde edebilecekleri yerleşim yerlerini seçerler (Borjas, 1987: 542).

Kuram, göçmenlerin işgücü piyasasına etkisine de odaklanır. Göçmenlerin işgücü piyasasında konumlandıkları durum, yerel işgücü arzı ve talebini etkiler. Göçmenlerin işgücü piyasasına entegrasyonu, işverenlerin talep ettiği becerilerle uyumlu olduğu takdirde daha kolay olur. Göçmenlerin ücretleri, yerel işgücü ücretleriyle rekabet eder ve bazen daha düşük ücretlerle çalışabilirler Neo-Klasik Mikro Göç Kuramı, göçmenlerin uzun vadeli ekonomik başarısı ile de ilgilidir. Göçmenler, yerel nüfusla aynı eğitim seviyesine sahip olsalar bile, başlangıçta daha düşük ücretlerle çalışırlar. Ancak zaman içinde, yerleştikleri yerdeki ekonomik ortama uyum sağlarlar ve ücretleri artar (Todaro and Maruszko, 1987: 107).

Neo-Klasik Mikro Göç Kuramı, göç hareketlerinin ekonomik faktörler tarafından belirlendiğini varsayarak, bireysel göçmen kararlarına ve piyasa koşullarına odaklanmaktadır. Ancak, bu teori, göç hareketlerinde etkili olan diğer faktörleri göz ardı etmektedir. Bazı eleştirmenler, bu teorinin sosyal, politik ve kültürel faktörleri hesaba katmayarak, göç hareketlerini anlamada eksik kaldığını öne sürmektedir. Bu teorinin diğer bir eleştirisi, göçmenlerin kararlarının tamamen rasyonel olduğunu varsaymasıdır. Gerçekte ise göçmen kararları bazen duygusal, kişisel veya toplumsal faktörler tarafından da etkilenebilir. Ayrıca, göçmenlerin ekonomik başarısızlıklarının sadece kişisel tercihlerden kaynaklanmadığı, aynı zamanda ayrımcılık ve yapısal engeller gibi sistemik faktörlerden de kaynaklanabileceği belirtilmektedir. Bazı eleştirmenler, Neo-Klasik Mikro Göç Kuramının, bireysel göçmenlerin kararlarını ve işgücü piyasalarını ele alarak, göç hareketlerinin toplumsal boyutunu ihmal ettiğini savunmaktadır. Özellikle, toplumsal ağlar, göç hareketlerinde önemli bir rol oynamaktadır ve bu ağların bireysel kararlar üzerindeki etkisi, bu teori tarafından yeterince ele alınmamaktadır (Gubhaju, 2008:54).

Sonuç olarak Neo-Klasik Mikro Göç Kuramı, göç hareketlerinin ekonomik faktörler tarafından belirlendiği varsayımı üzerine kurulmuş bir teoridir. Bu teori bireysel göçmen kararlarını ve işgücü piyasalarını ele alarak, göç hareketlerinin ekonomik boyutunu anlamada kullanışlı olabilir. Ancak, bu teori, göç hareketlerinin diğer sosyal, politik ve kültürel faktörleri hesaba katmayarak, göç hareketlerini anlamada eksik kalmaktadır (Gubhaju, 2008:58).

1.4.4. İkiye Bölünmüş (Dual) Emek Piyasası Kuramı

İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Kuramı, ekonomideki işgücü piyasalarını açıklamak için kullanılan bir teoridir. Bu teori, işgücü piyasalarındaki çalışanlar arasında ücret farklılıklarının oluşumunu açıklar. Kuramın temelinde, işgücü piyasalarının iki farklı bölümü olduğu fikri yatar prima ve ikinci sınıf emek piyasaları olarak ikiye ayrılmaktadır. Prima emek piyasası, yüksek beceri ve eğitim gerektiren işlerin olduğu piyasalardır. Bu piyasalarda, yüksek ücretler ödenir ve çalışanlar daha istikrarlı bir iş ortamına sahiptirler. Bu nedenle, prima emek piyasası işgücü piyasasının üst segmentini oluşturur. İkinci sınıf emek piyasası ise düşük beceri ve eğitim gerektiren işlerin olduğu piyasalardır. Bu piyasalarda, ücretler daha düşüktür ve işler daha az istikrarlıdır. İkinci sınıf emek piyasası işgücü piyasasının alt segmentini oluşturur (Milkovich vd., 1973: 23-26).

Bu teoriye göre işgücü piyasasındaki çalışanlar, beceri ve eğitim seviyelerine göre prima emek piyasasına veya ikinci sınıf emek piyasasına yerleşirler. Bu durum işverenlerin talep ettikleri becerilere göre ücretlerin farklı oluşmasına neden olur. Prima emek piyasasındaki çalışanlar, daha yüksek ücretler elde ederken, ikinci sınıf emek piyasasındaki çalışanlar daha düşük ücretler alırlar. İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Kuramı, işgücü piyasalarındaki ücret farklılıklarını açıklamada oldukça etkili bir modeldir. Ancak bu teoriye yönelik eleştiriler de mevcuttur. Örneğin, teori, işgücü piyasalarındaki tüm çalışanların sadece iki gruba ayrılabilceğini varsayar. Ancak, gerçekte işgücü piyasaları oldukça karmaşıktır ve bu kategorileştirme tam olarak geçerli değildir (Dickens ve Lang, 1985: 9-11).

Bu kurama göre göçmen işçilerin farklı nitelikleri, becerileri ve yasal statüleri, iş piyasasındaki yerlerini belirler. Yüksek vasıflı ve yüksek ücretli işlerde çalışan göçmen işçiler, iş piyasasındaki güçlü pozisyonları sayesinde daha fazla kazanç sağlayabilirken, düşük vasıflı ve düşük ücretli işlerde çalışan göçmen işçiler, iş piyasasındaki zayıf pozisyonları nedeniyle daha az kazanç elde ederler. Ancak ikiye bölünmüş emek piyasası kuramı, eleştirmenler tarafından çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştiriler arasında, kuramın, iş piyasasındaki diğer faktörleri, örneğin teknolojik gelişmeleri, dış ticaretin etkilerini ve sermaye hareketlerini göz ardı etmesi yer almaktadır. Ayrıca kuram, göçmen işçilerin iş piyasasındaki yerlerini sadece eğitim ve vasıfları gibi faktörlere indirgemekte ve dil, kültürel farklılıklar ve yasal statüler gibi diğer faktörleri göz ardı etmektedir (Massey vd., 1993: 441).

Tablo 2. Kuramların Güçlü ve Zayıf Yönleri

Kaynak: (Faist: 2000'den alınarak oluşturulmuştur)

	Neo-Klasik Ekonominin Makro Göç Kuramı	Yeni Ekonomi Göç Kuramı	Neo Klasik Mikro Göç Kuramı	İkiye Bölünmüş (Dual) Emek Piyasası Kuramı
GÜÇLÜ YÖNLER	+Göçün ekonomik etkilerini inceler. +İşgücü arzı ve talebi dengelerini analiz eder. +Ücretler, fiyatlar, yatırımlar üzerinde etkisi üzerine çalışır. +Genel ekonomik sonuçları değerlendirir.	+İnsan sermayesi, ağ etkileri ve bilgi faktörlerini dikkate alır. +Farklı piyasa koşullarında göçmenlerin farklı davranışlarına odaklanır. +Ekonomik, sosyal ve kültürel etkileşimleri analiz eder.	+Bireysel göç kararlarını analiz eder. +Fiyat, gelir, maliyet gibi faktörlerin göç kararları üzerindeki etkilerini inceler. +Mikro düzeyde göçmen davranışını açıklamaya çalışır.	+İki farklı emek piyasası modeli üzerinde odaklanır. +Formal ve informal sektörlerin etkileşimlerini analiz eder. +İşgücü bölünmesi ve göçmen emeğinin etkilerini inceler.
ZAYIF YÖNLER	-Basit bir arz-talep modeline dayanır. -İnsan faktörlerini ve sosyal olguları yeterince dikkate almaz. -Göçmenlerin kültürel etkileri ve entegrasyon süreçlerini ihmal eder.	-Göçmenlerin toplumsal uyumu ve kültürel etkileri üzerine sınırlı odaklanabilir. -Toplumsal ağların ve göçmenlerin sosyal çevrelerini yeterince dikkate almaz.	-Göçmenlerin toplumsal entegrasyonu ve kültürel etkileri göz ardı edebilir. -Toplumsal ağların ve göçmenlerin sosyal çevrelerini yeterince dikkate almaz.	-Sınıf farklılıklarına ve eşitsizliklere vurgu yapar. -Göçmenlerin sosyal ve ekonomik ayrımcılığını göz ardı edebilir. -Etki ve tepkiler arasındaki ilişkileri yeterince açıklayamayabilir.

1.5. Akdeniz’de Göçün Ekonomik Bağlamda Tarihsel Süreci

Akdeniz bölgesindeki göç hareketleri çok eski tarihlere kadar uzanmaktadır. İnsanlar, Akdeniz’in çevresindeki bölgelere binlerce yıl önce yerleşmeye başlamışlardır. İlk büyük göç hareketlerinden biri, avcı-toplayıcı toplulukların tarımı keşfetmesi ve yerleşik hayata geçmesiyle M.Ö. 10.000 yıllarında meydana gelmiştir (Abramitzky vd., 2014: 89). Antik çağlarda Akdeniz bölgesi, tarih boyunca pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Bu uygarlıkların arasında Yunan, Roma, Fenike, Mısır ve Pers gibi önemli medeniyetler bulunmaktadır. Bu medeniyetlerin yükselişi ve çöküşü, Akdeniz bölgesindeki göç hareketleri üzerinde önemli etkilere sahip olmuştur. Akdeniz bölgesi, antik çağlarda dünya ticaretinin kalbinin attığı bir yer olmuştur. Bu nedenle bölgede ticaret için büyük bir ihtiyaç doğmuş ve ticari hareketlilik nedeniyle işgücüne olan talep artmıştır. İşgücü talebinin artması, bölgedeki göç hareketlerini de tetiklemiştir. İşçi ve zanaatkarlar, farklı ülkelerden Akdeniz bölgesine göç etmişlerdir (Abramitzky vd., 2014: 122).

Antik çağlarda Akdeniz bölgesindeki göç hareketleri, sadece işgücü ve ticaret nedenleriyle gerçekleşmemiş aynı zamanda da siyasi nedenlerden de kaynaklanmıştır. Fenikelilerin Akdeniz bölgesinde gerçekleştirdiği göç hareketleri Antik çağın önemli tarihsel olaylarından birini oluşturur. M.Ö. 12. ve 8. yüzyıllar arasında Fenike olarak adlandırılan bölgelerden (günümüzde Lübnan, Suriye, İsrail kıyıları) kopup ayrılarak Akdeniz çevresine ve adalarına yerleşmeye başlamışlardır. Bu göçlerin temel nedenleri arasında Fenikelilerin denizcilikteki yetenekleri ve ticaretteki başarıları öne çıkmaktadır (Keeley, 2009: 22). Fenike bölgeleri, Akdeniz’in ticaret yollarının kesiştiği stratejik bir konumda bulunmuş ve Fenikeliler, bu yolları kontrol etmek ve kendi ticaret ağlarını genişletmek amacıyla farklı bölgelere koloniler kurmaya girişmişlerdir. Ayrıca, Fenike bölgelerinde bulunan değerli doğal kaynaklar, özellikle sedir ağaçları gibi kaynakları inşaat malzemeleri ve gemi yapımı için büyük talep görmüştür. Bu kaynaklara daha rahat erişim sağlamak için Fenikeliler farklı bölgelere yerleşmeye başlamışlardır. Bu göçlerin sonucunda kurulan Fenike kolonileri hem deniz ticareti hem de askeri savunma açısından büyük öneme sahip olmuştur (Braudel, 1976: 29).

Fenikelilerin bu göçleri aynı zamanda kültürel etkileşimi de teşvik etmiştir. Fenike kolonileri, farklı toplulukların ve medeniyetlerin etkisi altında gelişerek yeni fikirlerin ve inovasyonların doğmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle Kartaca gibi Fenike kolonileri, ticaret merkezleri haline gelerek zenginleşmiş ve bölgenin ekonomik canlılığını artırmıştır. Fenikelilerin denizciliğe ve ticarete dayalı bu göçleri Akdeniz bölgesinin tarihinde büyük bir dönüm noktası oluştururken aynı zamanda ticaret yollarının kontrolü, doğal kaynakların

yönetimi ve kültürel etkileşim açısından da büyük bir etki yaratmıştır. Fenike kolonileri ve bu göç hareketleri, Akdeniz bölgesinin tarihine damgasını vurmuş ve bu bölgenin kültürel ve ekonomik zenginliğini büyük ölçüde etkilemiştir (Özbaran, 2007:522).

Fenikelilerin Akdeniz bölgesinde gerçekleştirdiği bu göç hareketleri, aynı zamanda denizcilik tarihinde de önemli bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Fenikeliler, özgün denizcilik ve gemi yapımı bilgileriyle tanınırlar ve bu bilgi birikimini Akdeniz'in dört bir yanına taşımışlardır. Bu durum ticaret yollarının güvenliği ve verimliliği için kritik bir unsur olmuş ve Antik çağın küresel ekonomisine katkı sağlamıştır. Fenikeliler, Akdeniz çevresindeki adalar ve kıyı bölgelerine yayılmışlardır. Bu yerleşimlerin çoğu stratejik olarak önemli noktalarda kurulmuştur (Özbaran, 2007:524).

Fenike kolonileri, ticaret yollarını kontrol ederek büyük zenginlik elde etmişlerdir. Özellikle porselen, baharat, değerli taşlar ve metaller gibi lüks malların ticareti, bu kolonilerin ekonomilerini canlandırmıştır. Fenikeliler, bu değerli malları Akdeniz'in dört bir yanına taşıyan gemiler inşa etmişlerdir. Fenike yazısı, bu dönemin önemli bir katkısı olmuştur. Alfabe temelli olan bu yazı sistemi, bilgi akışını kolaylaştırmış ve ticaret anlaşmaları, deniz rotaları ve tarihî kayıtların tutulmasını mümkün kılmıştır. Ancak Fenikelilerin göçleri sadece ticaret ve yerleşimle sınırlı kalmamıştır. Aynı zamanda Akdeniz bölgesindeki kültürel etkileşimi de teşvik etmiştir. Fenike kolonileri ekonomik etkileri yanı sıra farklı medeniyetlerin kültürel alışverişine, sanat, mimari ve din gibi alanlarda da etkili olmuştur (Braudel, 1976; akt. Yıldız, 2003: 29).

M.Ö. 8. yüzyıldan itibaren Yunan kolonistleri Akdeniz'in çeşitli bölgelerine yerleşmeye başlamışlardır. Bu, Yunan kolonizasyon dönemi olarak bilinir ve Akdeniz dünyasının tarihini şekillendiren önemli bir göç hareketi olmuştur. Antik Yunan kolonizasyon dönemi, M.Ö. 8. ve 6. yüzyıllar arasında gerçekleşen ve Antik Yunan dünyasının tarihini önemli ölçüde etkileyen bir göç hareketini temsil etmektedir. Bu dönem boyunca, Antik Yunan şehir-devletleri, çeşitli nedenlerle yeni topraklara göç etmeye başlamışlardır (Tenenti:1989:78).

İlk olarak aşırı nüfus ve yerleşim sıkışıklığı, bu göçlerin başlıca nedenlerinden biri olmuştur. Antik Yunan şehirlerinin nüfusu hızla artmış ve bu da yerleşim bölgelerinde kaynak sıkıntısı ve sıkışıklığa yol açmıştır. Bu nedenle birçok Yunan vatandaşı yeni bölgelerde yaşama fikrini benimsemişlerdir. İkinci olarak, tarımın ve ticaretin fırsatları, göçün arkasındaki itici güçlerden biri olmuştur. Yunan kolonileri, yeni topraklarda verimli toprakları işlemek ve ticaret yapmak amacıyla bu göçleri gerçekleştirmiştir. Özellikle Sicilya, İtalya, Karadeniz kıyıları ve

güney Fransa gibi bölgeler, tarımın ve ticaretin gelişmesi için çok cazip hedefler olmuştur (Tenenti:1989:81).

Üçüncü olarak politik ve toplumsal nedenler de göçleri etkilemiştir. Antik Yunan şehir-devletleri içindeki politik ve toplumsal çatışmalar, bazı bireyleri veya grupları göç etmeye yönlendirmiştir. Bu göçler, yeni yerleşim bölgelerinde farklı siyasi yapıların oluşmasına neden olmuştur. Yunan kolonistleri, bu göçler sırasında yeni yerleşim bölgeleri kurarak Antik Yunan kültürünü ve dilini yaymıştır. Aynı zamanda bu koloniler ticaret yollarını denetleme yeteneğine sahip olmuştur. Özellikle İyonya ve Ege Adaları'ndan yola çıkan kolonistler, modern İtalya, Sicilya, Karadeniz kıyıları ve güney Fransa gibi bölgelere yerleşmiştir (Karagöz ve Özveren, 2015:81).

Antik Yunan kolonizasyon dönemi, Antik Yunan dünyasının tarihini ve Akdeniz bölgesinin gelişimini derinlemesine etkileyen bir göç hareketi olmuştur. Bu göçler Antik Yunan kültürünün yayılmasına, ticaretin artmasına ve kültürel çeşitliliğin artmasına katkı sağlamıştır. Ayrıca bu koloniler ekonomik açıdan büyüyerek Antik Yunan devletinin ekonomik gücünü artırmıştır (Karagöz ve Özveren, 2015:83).

Roma İmparatorluğu döneminde gerçekleşen birçok göç hareketliliği bulunmaktadır. Bu göçler Roma medeniyeti üzerinde bir dizi önemli ve karmaşık etki bırakmıştır. Bu göçler, Roma İmparatorluğu'nun tarihini ve sonucunda Avrupa'nın geleceğini büyük ölçüde etkilemiştir. Bu göç hareketleri Roma İmparatorluğu'nun sınırlarına yönelik bir tehdit oluşturmuştur. Bu bağlamda Keltler, göçebe kavimler, Yahudiler, Gotlar, Hunlar, Vandallar ve diğer göç hareketlilikleri gerçeklemiştir (Aymard, 1987: 104).

Kelt göçleri, M.Ö. 4. yüzyılın sonlarına doğru başlayan büyük bir göç dalgası olmuştur. Bu göçler sırasında Kelt kavimleri, Avrupa'nın çeşitli bölgelerine yayılarak yerel halklarla karışmışlardır. Özellikle M.Ö. 4. yüzyılda İngiltere'ye, İrlanda'ya, İskoçya'ya ve Gal bölgesine yerleşmişlerdir. Ayrıca M.Ö. 3. yüzyılda Orta Avrupa'dan İtalya'ya doğru bir göç yaşanmış ve bu göç, Roma İmparatorluğu'nun etkisi altında kalmış olan Kelt kavimlerinin Roma kültürüne asimile olmalarına yol açmıştır (Aymard, 1987: 105-106).

Yahudi halkı tarih boyunca çeşitli nedenlerle yer değiştirmiştir. İlk büyük Yahudi göçü, M.Ö. 6. yüzyılda Babilliler tarafından Yeruslaim'in yıkılması ve sürgün edilmesiyle başlamıştır. Bu süreçte birçok Yahudi Babil'e göç etmiştir. Daha sonraki dönemlerde Roma İmparatorluğu'nun Yahudi isyanlarına verdiği sert tepkilerle birçok Yahudi farklı bölgelere

dağılmıştır. Orta çağ boyunca Yahudilere yönelik ayrımcılık ve zulümler nedeniyle birçok Yahudi Avrupa'dan Orta Doğu'ya ve diğer bölgelere göç etmiştir (Kızıloğlu, 2012: 40).

Gotlar antik dönemde Kuzey Avrupa'dan gelip Roma İmparatorluğu'na akınlar düzenleyen bir Kuzey Cermen halkıdır. M.S. 3. yüzyıldan itibaren Roma topraklarına saldırmaya başlamışlardır. M.S. 4. yüzyılın ortalarında Gotların lideri Alarik, Roma'ya büyük bir akın düzenleyerek Roma şehrini ele geçirmiştir. Bu durum Batı Roma İmparatorluğu'nun zayıflamasının bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Daha sonra Gotlar İspanya'ya yerleşmiş ve Vandallar ile Kuzey Afrika'ya geçerek Roma İmparatorluğu'na karşı istilalarda bulunmuşlardır (Kozan, 2015: 359).

Hun istilaları ise M.S. 4. yüzyılın sonlarından itibaren başlayan ve Avrupa'nın birçok bölgesini etkileyen büyük bir göç dalgası olmuştur. Hunlar Asya'dan gelip Orta Avrupa'ya yerleşmiş ve diğer göçebe kavimlerle birlikte Roma İmparatorluğu'na saldırmışlardır. Hun istilaları, Batı Roma İmparatorluğu'nun zaten içsel sorunlarla sarsıldığı bir döneme denk gelmiş ve imparatorluğun çöküşüne katkıda bulunmuştur. Vandallar ise Roma İmparatorluğu döneminde Orta ve Doğu Avrupa'dan gelip Roma İmparatorluğu'na saldırmışlardır. M.S. 5. yüzyılda Vandallar, Kuzey Afrika'ya geçerek Roma İmparatorluğu'na karşı istilalarda bulunmuşlardır (Gedikli, 2021: 72).

Bu göçler aynı zamanda Roma İmparatorluğu içinde toplumsal ve kültürel dengeleri değiştirmiştir. Yabancı kavimlerin Roma topraklarına yerleşmesi, Roma toplumu içinde yeni etnik grupların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Roma kültürü yeni gelen göçmenlerin kültürleriyle etkileşime girerek Roma İmparatorluğunu çok kültürlü bir yapıya dönüştürmüştür. Bu kültürel etkileşim, sonraki dönemlerde Avrupa'nın kültürel çeşitliliğinin temelini atmıştır (Gedikli, 2021: 74).

Ekonomik açıdan bakıldığında Roma İmparatorluğu'nda köle işgücüne dayalı tarım sistemi bu göçlerle büyük ölçüde değişmiştir. Göçler sırasında köleler kaçmış veya özgürlüklerini kazanmıştır. Bu tarım üretimini azaltmış ve Roma İmparatorluğu'nun ekonomisini olumsuz etkilemiştir. Aynı zamanda Roma toplumunda tarımın ve ticaretin önemli değişikliklere uğramasına yol açmıştır (Gedikli, 2021: 75).

Genel olarak Roma İmparatorluğu dönemindeki göç hareketleri, Roma medeniyeti üzerinde derin ve kalıcı etkiler bırakmıştır. Bu göçler Roma İmparatorluğu'nun çöküşünü hızlandırmış kültürel etkileşimleri teşvik ederek ekonomik değişikliklere yol açmıştır. Hunlar, Almanlar, Slavlar, Avarlar ve diğer birçok göçebe kavim, bu dönemde Batı Roma

İmparatorluğu'nun çöküşüne neden olan büyük göçlerin başlatıcıları olmuştur. Bu göçler sonucunda Batı Roma İmparatorluğu M.S. 476'da yıkılmıştır. Bu göçlerin sonuçları Antik Çağ'ın sonunu ve Orta Çağ'ın başlangıcını işaret ederken, Avrupa'nın tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir (Çapan ve Güvenç, 2017: 71).

Bununla birlikte Akdeniz bölgesinde tarih boyunca birçok farklı göç hareketi yaşanmıştır. Bu hareketler ticaret, savaşlar, işgal, kültürel etkileşim ve doğal afetler gibi çeşitli nedenlere dayanmıştır. Her göç hareketi, bölgenin tarihini ve kültürel yapısını etkilemiştir. Akdeniz bölgesindeki göç hareketleri çok eski tarihlere dayanır ve bu hareketler bölgenin zengin tarihini oluşturan önemli bileşenlerdir. Bu çeşitlilik, bölgedeki farklı kültürlerin birbirleriyle etkileşimini sağlayarak bölgede yeni fikirlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Antik çağlarda Akdeniz bölgesindeki göç hareketleri, toplumların yapısında da değişikliklere neden olmuştur (Kafesoğlu 2013: 71).

Ancak bu dönemlerde göç hareketleri sadece zengin ve güçlü medeniyetler tarafından yönlendirilmemiştir. Bazı topluluklar açlık, savaş, doğal afetler veya diğer zorlu koşullar nedeniyle göç etmek zorunda kalmıştır. Özellikle Roma İmparatorluğu'nun çöküşünden sonra, Akdeniz bölgesindeki çeşitli yerleşim yerleri yıkıma uğramış ve insanlar yerlerini terk etmek zorunda kalmıştır. Göç hareketleri, bu dönemde sadece medeniyetler arası değil, aynı zamanda medeniyetler içi de gerçekleşmiştir. Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasıyla birlikte, İtalya'dan diğer Avrupa ülkelerine göçler artmış ve bu durum, Orta Çağ'ın başlangıcında Avrupa'da büyük bir nüfus hareketine neden olmuştur (Goodman, 2015: 13).

Orta Çağ boyunca Akdeniz bölgesindeki göç hareketleri özellikle dinler arası ilişkiler nedeniyle oldukça sınırlı kalmıştır. Hristiyanlar ve Müslümanlar arasındaki çatışmalar, Akdeniz bölgesindeki göç hareketlerini engellemiş ve bu durum, bölgedeki nüfus hareketlerini sınırlı tutmuştur. Ancak, Orta Çağ boyunca da bazı göç hareketleri gerçekleşmiştir. Özellikle Haçlı Seferleri döneminde, binlerce Avrupalı Hristiyan, Kudüs'ü geri almak için Akdeniz bölgesine seferler düzenlemiştir (Aktas vd., 2021: 28).

Arap fetihleri ile Akdeniz bölgesinde tarihsel bir dönüm noktası olarak kabul edilmiştir. Bu fetihler sırasında gerçekleşen göç dalgaları, Akdeniz havzasının demografik, kültürel ve ekonomik yapısında önemli değişikliklere yol açmıştır. Özellikle Kuzey Afrika, İspanya ve Sicilya gibi Akdeniz kıyılarına yerleşen Araplar, bu bölgelerin kültürünü ve toplumsal dokusunu kalıcı bir şekilde etkilemişlerdir. Arap fetihleri sonucunda Akdeniz bölgesinde İslam'ın yayılması ve Arap kültürünün ivme kazanması, bilim, sanat, ticaret ve mimari

alanlarında büyük ilerlemelere yol açmıştı. Endülüs Emevi ve Abbâsî İslam hükümetleri, özellikle İspanya'nın Endülüs bölgesinde, Akdeniz dünyasının bir merkezi haline gelmişlerdir ve bu dönemde farklı milletlerin ve kültürlerin bir arada yaşadığı çok kültürlü bir yapı oluşmuştur. Bu göç dalgaları, Akdeniz bölgesinin tarihini ve kimliğini derinlemesine etkilemiştir ve bölgeyi dünya tarihinin önemli bir oyuncusu haline getirmiştir. İspanya'nın Müslümanlar tarafından işgal edilmesiyle, birçok Hristiyan İspanyol, diğer Akdeniz ülkelerine göç etmek zorunda kalmıştır (Schiller vd., 1995: 58).

Göç hareketleri aynı zamanda Akdeniz bölgesinin kültürel çeşitliliğine de katkıda bulunmuştur. Özellikle İspanya ve Sicilya gibi Akdeniz adaları, birçok farklı medeniyetten etkilenmiş ve bu etkilerin birleşimiyle özgün bir kültür yaratmıştır. Benzer şekilde Mısır ve Yunanistan gibi diğer Akdeniz ülkeleri de tarih boyunca farklı medeniyetlerden etkilenmiş ve bu etkileri kendi kültürlerine yansıtmışlardır (Bauböck, 2006: 12).

Osmanlı İmparatorluğu dönemi boyunca Akdeniz bölgesinde birçok göç hareketliliği yaşanmıştır. İmparatorluk, fetihlerle sürekli genişlemiş ve farklı bölgeleri topraklarına katmıştır. Bu fetihler sırasında, yerel halklarla göçmenler arasında nüfus değişimleri gözlemlenmiş, özellikle Yunanistan, Mısır, Suriye ve Kıbrıs gibi bölgelerde göç hareketlilikleri artmıştır. Osmanlı İmparatorluğu aynı zamanda Akdeniz ticaret yollarının merkezlerinden biri haline gelmiş, bu da çeşitli milletlerden tüccarların ve göçmenlerin İmparatorluğun topraklarına gelmesine yol açmıştır. Savaşlar, zulümler ve dini çatışmalar nedeniyle, farklı dini veya etnik gruplar arasında göçler yaşanmıştır (Özkan, 2016: 31). Özellikle Katolikler ve Protestanlar arasındaki dini çatışmalar sonucunda gelen göçler, Akdeniz bölgesinin bazı bölgelerini etkilemiştir. Ayrıca Osmanlı İmparatorluğu, İslam dünyasından gelen göçmenlere de ev sahipliği yapmış ve böylece İslam kültürünün Akdeniz bölgesine daha fazla yayılmasına katkı sağlamıştır (Özkan, 2016: 36).

Yeni çağın başlangıcından itibaren Akdeniz bölgesindeki göç hareketleri, özellikle Avrupa ve Kuzey Afrika arasında gerçekleşmiştir. Özellikle 19. yüzyılda Avrupa'da yaşanan sanayi devrimi, iş imkanları arayan milyonlarca Avrupalıyı Kuzey Afrika'ya doğru göç etmeye yönlendirmiştir. Aynı dönemde Kuzey Afrika'da yaşanan siyasi ve ekonomik istikrarsızlık milyonlarca insanı Avrupa'ya göç etmeye zorlamıştır. Bu dönemde Akdeniz bölgesindeki göç hareketleri, daha önceki dönemlere göre çok daha büyük bir ölçekte gerçekleşmiştir. Bugün Akdeniz bölgesindeki göç hareketleri hala devam etmektedir. Özellikle son yıllarda, Afrika'da yaşanan siyasi ve ekonomik istikrarsızlık, savaş ve açlık, binlerce insanı Avrupa'ya ve Avrupa'nın Akdeniz ülkelerine doğru göç etmeye zorlamaktadır (Caponi ve Plesca, 2014: 926).

Sonuç olarak Akdeniz bölgesi, tarih boyunca göç hareketlerinin yaşandığı önemli bir coğrafya olmuştur. Bu göç hareketleri, işgücü, ticaret, politik çatışmalar ve kültürel etkileşimler gibi farklı nedenlere dayanmaktadır. Akdeniz bölgesindeki göç hareketleri, bölgenin demografik yapısını ve kültürel çeşitliliğini etkilemiş ve bu çeşitliliği bugün bile koruyan önemli bir faktör olmuştur (Cabot, 2012: 26).

1.5.1. 20.Yüzyıl'da Akdeniz'de Göçün Ekonomik Bağlamda Tarihsel Süreci

19. yüzyılda Akdeniz bölgesinde gerçekleşen göç hareketleri, özellikle Avrupa'daki endüstriyel devrim ve tarım alanındaki gelişmelerin sonucu olarak artış göstermiştir. Bu dönemde Akdeniz'in güneyindeki ülkelerde işsizlik ve yoksulluk seviyeleri yüksek olup, göç yoluyla yaşam koşullarını iyileştirmeyi hedefleyen insanlar kuzeye, özellikle Fransa ve İngiltere'ye doğru hareket etmişlerdir. Bu göç hareketleri genellikle mevsimsel işçilikle ilgili olup, tarım işçilerinin hasat döneminde kuzeye gitmesi ve hasat dönemi sonunda tekrar güneye dönmesi şeklinde gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, 19. yüzyılın sonlarına doğru, kalıcı göçlerin sayısı da artmıştır. Akdeniz'deki göç hareketleri, sadece işgücü açısından değil, aynı zamanda etnik ve kültürel çeşitlilik açısından da önemlidir (Aksoy, 2018: 187).

Bunun yanı sıra Akdeniz'deki göç hareketleri siyasi olaylar tarafından da etkilenmiştir. Özellikle İtalya'nın birleşmesi, bağımsızlık hareketleri ve savaşlar gibi olaylar, göç hareketlerinde artışlara neden olmuştur. Bu dönemde, İtalya'da siyasi istikrarsızlık nedeniyle birçok İtalyan, Avrupa'nın diğer bölgelerine göç etmiştir. Aynı zamanda, İtalya ve Yunanistan gibi ülkelerdeki yoksulluk, insanların Amerika'ya ve Avustralya'ya göç etmesine neden olmuştur. Bu ülkelerde yaşayan insanlar, umutsuzluk içinde bulunuyorlardı ve daha iyi bir hayat arayışıyla göç etmeyi tercih etmişlerdir. Amerika, özellikle 20. yüzyılın sonlarında, dünya genelindeki göçmenler için popüler bir hedef haline gelmiştir (Koçak ve Terzi, 2012: 168).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Avrupa ülkeleri, savaşın yıkımından ve ekonomik zorluklardan kurtulmak için yeni bir döneme girmiştir. Bu dönemde, Avrupa ülkeleri, işçi göçüne açık hale gelmiş ve birçok kişi, özellikle Türkiye, İtalya, İspanya, Yunanistan ve Fas gibi ülkelere, Avrupa ülkelerine işçi olarak göç etmiştir. 1960'lardan itibaren Avrupa ülkelerindeki ekonomik büyüme, işçi göçünü arttırmıştır (Balkan ve Tumen, 2016: 128). Bu dönemde, Türkiye'den Almanya'ya, Fas'tan Fransa'ya, İtalya'dan İsviçre'ye birçok kişi işçi olarak göç etmiştir. Bu dönemde, işçi göçü, Avrupa ülkelerindeki işgücü sıkıntısını gidermek ve ülkelerin ekonomik büyümesine katkıda bulunmak için teşvik edilen bir olgu olmuştur.

1990'lı yıllardan itibaren Akdeniz bölgesindeki göç hareketleri, yasa dışı göç, kaçakçılık ve insan ticareti gibi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Özellikle Afrika'dan ve Ortadoğu'dan gelen göçmenler, Avrupa'ya ulaşmak için tehlikeli yolculuklar yapmak zorunda kalmıştır. Bu dönemde, Avrupa ülkeleri, yasa dışı göçü engellemek için sınır kontrolleri ve göçmenlik politikaları geliştirmiştir. Günümüzde Akdeniz bölgesindeki göç hareketleri hala devam etmektedir. Ekonomik, sosyal ve siyasi nedenlerle birçok insan, yine de Avrupa ülkelerine, Amerika'ya veya diğer ülkelere göç etmektedir. Ancak, yasa dışı göç, kaçakçılık ve insan ticareti gibi sorunlar hala devam etmektedir ve bu sorunlar, Akdeniz bölgesindeki ülkelerin göç politikalarını şekillendirmesine neden olmaktadır (Boubtane ve Coulibaly, 2016: 302).

Sonuç olarak Akdeniz bölgesindeki göç hareketleri, antik çağlardan günümüze kadar devam etmiş ve farklı nedenlerle farklı zamanlarda artış veya azalış göstermiştir. Ancak tarihsel olarak bakıldığında, Akdeniz bölgesi her zaman kültürel ve etnik çeşitlilik açısından zengin bir bölge olmuştur ve göç hareketleri bu çeşitliliğin oluşmasında ve devam etmesinde önemli bir rol oynamıştır (Rosemarie, 1995: 27).

1.5.2. 21. Yüzyıl'da Akdeniz'de Göç

Akdeniz bölgesi, tarihinin çoğu döneminde göçmen hareketlerine ev sahipliği yapmıştır. Ancak, 21. yüzyılın başlarında, bölgedeki göçün durumu, önceki dönemlerden oldukça farklıdır. Bölgedeki göç hareketleri artık sadece ekonomik nedenlerle sınırlı değildir, aynı zamanda siyasi ve sosyal nedenlerle de tetiklenmektedir. Özellikle son yıllarda, bölgedeki siyasi istikrarsızlık, şiddetli çatışmalar ve iç savaşlar, birçok insanın evlerini terk etmesine neden olmuştur. Suriye İç Savaşı, 2011'den beri devam etmektedir ve milyonlarca insanın ülkesini terk etmesine neden olmuştur. Irak Savaşı ve Libya'daki siyasi istikrarsızlık da birçok insanın bölgeden ayrılmasına neden olan faktörler arasındadır (Rocío vd., 2018: 134). Bu çatışmaların sonucu olarak, bölgedeki mülteci ve göçmen sayısı ciddi şekilde artmıştır.

Özellikle 2015 yılından itibaren, Akdeniz'in doğu kıyılarına yakın ülkelerde, yasadışı göçmen kaçakçılığı faaliyetleri artmıştır. Birçok insan, güvenli olmayan teknelerle denize açılmak zorunda kalmaktadır. Bu göçmenlerin çoğu, Avrupa ülkelerine gitmek için Akdeniz'i geçmektedirler. Ancak bu yolculuklar sıklıkla tehlikeli ve ölümcül sonuçlar doğurabilmektedir. Bölgedeki göç hareketleri, ülkelerin sosyal ve ekonomik yapılarını da etkilemektedir. Göçmenlerin varlığı, işgücü piyasalarında bir dizi etkiye neden olmaktadır. Bazılarına göre, göçmen işçiler, yerli işgücüne kıyasla daha düşük maaşlarla çalışmakta ve iş piyasasında rekabet yaratmaktadır. Diğerleri ise, göçmen işçilerin, yerli işgücü piyasasına girdiğinde

retkenliği artırabileceğini ve ekonomik büyümeyi destekleyebileceğini savunmaktadır (Sargent ve Larchanch, 2011: 201).

Bununla birlikte göçmenlerin varlığı aynı zamanda sosyal ve kültürel değişimleri de tetikleyebilmektedir. Göçmenler, yeni bir kültürle tanıştıklarında, yerel topluluklar üzerinde etkisi olmaktadır. Bu etkiler, yerli toplulukların kültürel değerlerinde ve davranışlarında bir dizi değişikliğe neden olabilmektedir (Bermingham, 2001: 357).

1.6. Akdeniz’de Kaçak Gç ile Mücadele

Akdeniz'deki kaçak göçmenlik sorunu, insan hakları ihlallerine ve can kayıplarına yol aması nedeniyle büyük bir öneme sahiptir. Bu durum, sadece bölgedeki ülkelerin güvenliği ve istikrarı için değil, aynı zamanda uluslararası toplumun da insan haklarına saygı göstermesi açısından da önemlidir. Kaçak göçmenlik, insanların hayatlarını riske atmalarına, insan kaçakçılığına ve yasadışı ticarete katılmalarına neden olabilir. Bu durum hem ülkelere hem de insanlara zarar verir (IOM, 2015).

Akdeniz'deki kaçak göçmenlik sorunu aynı zamanda insan kaçakçılığına yol aması nedeniyle de büyük bir öneme sahiptir. Kaçak göçmenler, çoğu zaman insan kaçakçıları tarafından sömürülmekte ve suistimal edilmektedir. Bu durum, insan hakları ihlallerine neden olmakta ve uluslararası hukuka aykırıdır. Ayrıca kaçak göçmenlerin işsizlik, yoksulluk ve sosyal dışlanma gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaları, toplumda gerilime neden olabilir (Boccagni, 2014,778).

Akdeniz'deki kaçak göçmenlik sorunu bölgedeki ekonomik, sosyal ve siyasi istikrarı da tehdit etmektedir. Kaçak göçmenlerin yoğun olduğu bölgeler, bölgedeki işgücü piyasasına ve sosyal hizmetlere baskı yapabilir. Bu durum, ülkeler arasında gerginliğe neden olabilir ve toplumsal huzursuzluğa yol açabilir. Bu nedenle kaçak göçmenlik sorununun önlenmesi, bölgedeki istikrarın ve barışın korunması için önemlidir (Lazaridis, 2016: 77).

Akdeniz'deki kaçak göçmenliği önlemek için birçok g kuruluşu ve ajansı bulunmaktadır. Bunlar arasında uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, insani yardım kuruluşları, ülkelerin devlet kurumları ve güvenlik kuvvetleri yer almaktadır. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR): Akdeniz'de kaçak göçmenliği önlemek ve mültecilerin korunmasını sağlamak için bir dizi faaliyet yürütmektedir. UNHCR, Akdeniz'de insanların deniz yoluyla kaçak göç etme risklerini azaltmak için, kaçak

göçmenlerin temel haklarını korumak için ve uluslararası koruma talebinde bulunan kişilere destek sağlamak için çalışmaktadır.

UNHCR, Akdeniz'de mültecilerin ve sığınmacıların deniz yoluyla seyahat etmelerinin güvenliğini artırmak için denizcilik endüstrisi, sivil toplum kuruluşları ve devletlerle iş birliği yapmaktadır. UNHCR ayrıca, kaçak göçmenlere yönelik insan hakları ihlallerinin tespit edilmesi ve bu ihlallerin önlenmesi için çalışmaktadır. Bu kapsamda UNHCR, kaçak göçmenlerin insani muamele görmeleri, şiddet ve cinsel istismar gibi risklerden korunmaları için tedbirler almaktadır.

UNHCR ayrıca Akdeniz'de uluslararası koruma talebinde bulunan kişilere yardım etmek için çalışmaktadır. Bu kapsamda UNHCR, bu kişilere koruma ve insani yardım sağlamakta, yasal yardım ve danışmanlık hizmetleri sunmakta, geçici barınma imkanları sağlamaktadır. Ayrıca UNHCR, mültecilerin entegrasyonu ve yerleştirilmeleri konusunda da çalışmalar yapmaktadır.

UNHCR'nin Akdeniz'deki faaliyetleri, kaçak göçmenliğinin önlenmesi ve mültecilerin korunması için önemli bir rol oynamaktadır. Ancak, bu sorunun çözümü için daha kapsamlı ve uzun vadeli politikaların ve iş birliği faaliyetlerinin geliştirilmesi gerekmektedir (UNHCR, 2021).

Uluslararası Göç Örgütü (IOM): Akdeniz'de kaçak göçmenliği önlemek için çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Bu faaliyetler arasında aşağıdakiler yer almaktadır:

1. Güvenli Göç Yönetimi: IOM, Akdeniz'deki kaçak göçmenlik sorununa karşı mücadelede güvenli göç yönetimi yaklaşımını benimsemektedir. Bu yaklaşım, sınır güvenliği, insan hakları ve koruma gibi konularda çalışmalar yaparak, göçmenlerin insan haklarına saygı gösterilerek güvenli bir şekilde seyahat etmelerine yardımcı olur.

2. Bilgilendirme ve Farkındalık: IOM, kaçak göçmenliği önlemek için insanların doğru bilgiye sahip olmalarının önemini vurgulamakta ve hedef kitleleri bilgilendirici kampanyalar yürütmektedir. Bu kampanyalar, kaçak göçmenlik risklerine dikkat çekerek insanları bu tür tehlikeli yolculuklardan kaçınmaya teşvik etmektedir.

3. Kapasite Geliştirme: IOM, Akdeniz ülkelerinin göç yönetimi kapasitelerini artırmaya yardımcı olmak için eğitim ve kapasite geliştirme programları düzenlemektedir. Bu programlar, ülkelerin göç politikalarını ve uygulamalarını iyileştirmelerine ve göç yönetiminde daha iyi sonuçlar elde etmelerine yardımcı olmaktadır.

4. Acil Yardım: IOM, kaçak göçmenlerin acil yardım ihtiyaçlarını karşılamak için de çalışmaktadır. Bu kapsamda, göçmenlerin temel ihtiyaçları olan yiyecek, su, sağlık hizmetleri ve barınma gibi konularda destek sağlamaktadır.

5. İş birliği ve Ortaklık: IOM, uluslararası toplumla iş birliği yaparak kaçak göçmenliği önleme konusunda ortak çalışmalar yürütmekte ve bu konuda uluslararası ortaklıklar kurmaktadır. Bu sayede, kaçak göçmenliği önleme konusunda daha etkili sonuçlar elde edilmektedir (IOM,2021).

Avrupa Birliği Sınır Gözetim Ajansı (Frontex): Akdeniz'de kaçak göçmenliği önlemek ve sınırları güven altına almak için çeşitli faaliyetler yürütmektedir. Frontex'in Akdeniz'deki görevi, Avrupa Birliği'nin dış sınırlarında ulusal yetkililerin kontrolü ve desteği altında gerçekleştirilen operasyonlara katılmaktır.

Frontex, Akdeniz'de insan kaçakçılığına karşı mücadele etmek için devriye gezen gemiler, uçaklar ve insansız hava araçları gibi çeşitli teknolojik araçlar kullanmaktadır. Bu araçlar, kaçak göçmenleri tespit etmek ve ulusal güvenlik birimleriyle iş birliği yaparak insan kaçakçıları yakalamak için kullanılmaktadır. Ayrıca Frontex, Akdeniz'de Avrupa Birliği'nin sınırlarını korumak için ülkeler arası iş birliği yapmaktadır. Bu iş birliği, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin sınır güvenliği birimleriyle ve bölgedeki diğer ülkelerin yetkilileriyle koordinasyon içinde gerçekleştirilmektedir.

Frontex'in görevleri arasında, Avrupa Birliği'nin dış sınırlarında kaçak göçmenleri tespit etmek, insani yardım sağlamak ve sığınmacılara koruma sağlamak da yer almaktadır. Bu faaliyetler, insan haklarına saygı gösterilmesi ve uluslararası hukuka uygun davranılması açısından önemlidir (Koca, 2014: 61).

EUNAVFOR MED: Avrupa Birliği'nin (AB) ortak bir askeri misyonudur ve Akdeniz'de insan kaçakçılığına karşı mücadele etmektedir. Operasyonun ana hedefi, kaçak göçmenlerin insan kaçakçılarına ve diğer yasadışı faaliyetlere maruz kalmadan AB topraklarına ulaşmalarını önlemektir. Operasyon, AB üyesi ülkelerin donanmaları ve sahil güvenlik birimleri tarafından desteklenmektedir.

EUNAVFOR MED, 2015 yılında başlatılmıştır ve öncelikle İtalya ve Yunanistan'da yoğunlaşmaktadır. Operasyon bir dizi faaliyet yürütmektedir, bunlar arasında deniz güvenliği operasyonları, arama ve kurtarma çalışmaları, insani yardım operasyonları, insan kaçakçılığına karşı mücadele ve sınır kontrolü yer almaktadır EUNAVFOR MED'in gerçekleştirdiği Sophia

operasyonu, 2015 yılında başlatılan bir Avrupa Birliği operasyonudur. Operasyonun amacı, insan kaçakçılığı ve yasadışı göçü önlemek ve Libya'daki istikrarsızlığı ele almak için Akdeniz'de askeri güç kullanmaktır.

Operasyon, gemiler, insansız hava araçları ve diğer araçları kullanarak insan kaçakçılığı ve yasadışı göçü izlemeyi ve tespit etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca operasyon Libya sahillerinden gelen silah kaçakçılığını da engellemeye çalışmaktadır. Operasyonun bir diğer hedefi de İtalya ve Malta gibi ülkelerin üzerlerindeki yükü hafifletmek ve diğer Avrupa Birliği ülkeleri arasında yükü paylaşmaktır.

EUNAVFOR MED, operasyonlarıyla Akdeniz'deki insan kaçakçılığı ve yasadışı göç sorununa dikkat çekmiş ve çözüm önerileri üzerinde çalışmayı amaçlayan Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasında bir dayanışma sağlamıştır ve AB'nin çeşitli diğer göç yönetimi programları ve operasyonları ile koordineli bir şekilde çalışmaktadır. Operasyon, Avrupa Birliği'nin göç ve güvenlik politikalarına uygun olarak yürütölmektedir ve insan haklarına saygı göstermektedir (EUNAFVOR, 2022).

İKİNCİ BÖLÜM

AKDENİZ'DE GÖÇMENLERİN KAYIT DIŞI İSTİHDAMI

2.1. Akdeniz'de Göçmenlerin Kayıt Dışı İstihdam ve Kaçak Göçün Genel Görünümü

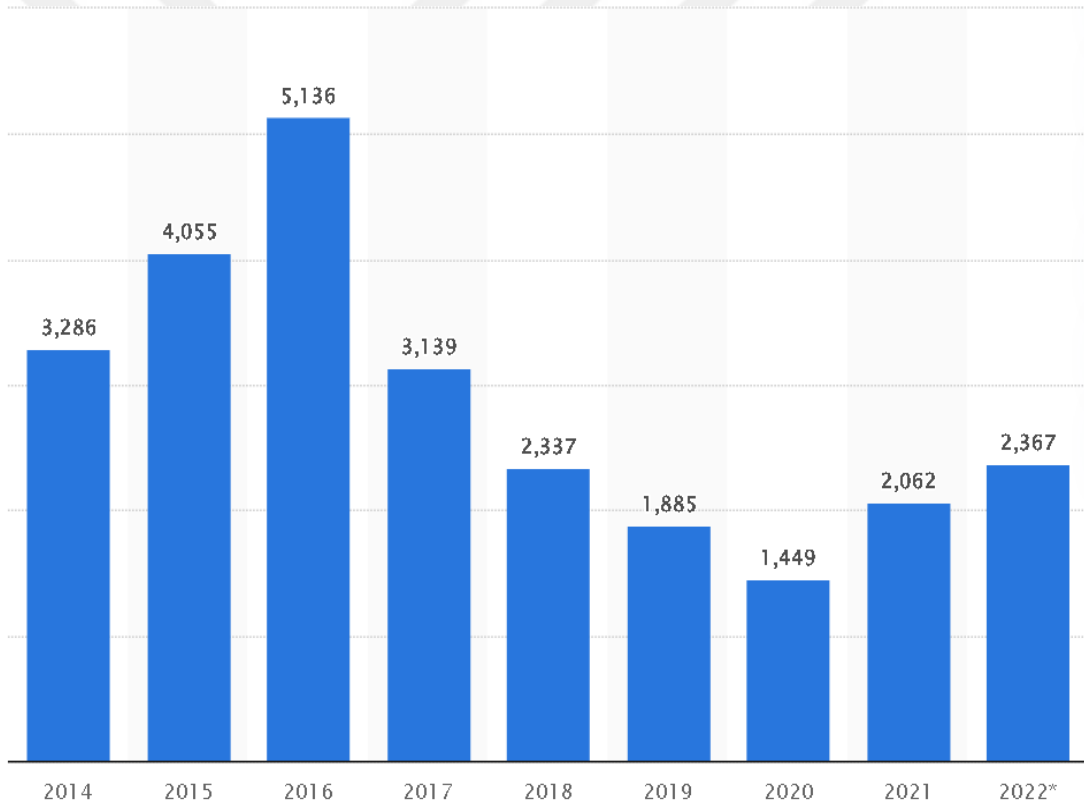
Akdeniz bölgesi, tarihsel süreç boyunca farklı medeniyetlerin izlerini taşıyan ve coğrafi konumu nedeniyle göçlere ev sahipliği yapan bir bölgedir. Bu nedenle bölgede yer alan ülkelerdeki kayıt dışı istihdam sorunu da oldukça yaygın bir sorun olarak dikkat çekmektedir. Göçmen işçilerin kayıt dışı istihdam edilmeleri, ülkelerin ekonomik, sosyal ve politik yapılarında çeşitli sonuçlara neden olmaktadır. Bölgede göçmenlerin kayıt dışı çalışma oranının yüksek olmasında birçok etken rol oynamaktadır. Bunların başında, göçmenlerin yasal statülerinin belirsizliği gelmektedir. Ayrıca, yasal prosedürlerin karmaşıklığı, düşük ücretler ve güvencesiz çalışma koşulları da göçmenlerin kayıt dışı istihdama yönelmelerine neden olmaktadır. Bu durum hem göçmenlerin hem de ülke ekonomilerinin dezavantajına olmaktadır (Finotelli ve Arango, 2011: 510).

Akdeniz bölgesindeki göçmenlerin kayıt dışı istihdamı, sadece ekonomik açıdan değil, aynı zamanda insan hakları, adalet ve sosyal eşitlik açısından da sorunlu bir durumdur. Çalışma koşulları genellikle kötü bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Düşük ücretler ödenmekte ve iş güvenliği önlemleri alınmamaktadır. Ayrıca, göçmen işçilerin kayıt dışı çalıştırılmaları, sosyal güvence haklarından yoksun kalmalarına da neden olmaktadır. Bu durum hem göçmen işçilerin hem de toplumun genel refahını olumsuz yönde etkilemektedir (King ve Debono, 2013:2).

Akdeniz'de kaydedilen kaçak göçmen ölümleri, son yıllarda büyük bir insani kriz olarak dikkat çekmektedir. İnsanlar, çeşitli nedenlerle, genellikle savaş, siyasi baskı, yoksulluk veya doğal afetler gibi zorlu koşullar altında yaşadıkları ülkelerden kaçarak Avrupa'ya ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bu yolculuk sırasında, umut dolu bir gelecek arayışıyla yola çıkan birçok insan, tehlikeli deniz geçişlerine maruz kalır ve maalesef birçoğu hayatını kaybeder (MPI, 2020). Kaçak göçmen ölümleriyle ilgili veriler, Akdeniz'de geçen yıllarda kaydedilen trajik kayıpların boyutunu göstermektedir. İnsan Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Raporu'na göre, 2014-2021 yılları arasında Akdeniz'deki bu tür yolculuklarda en az 20.000'den fazla insanın hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir. Bu sayı, gerçek ölüm sayısını yansıtmayabilir çünkü bazı ölümler kayıtlara geçmemekte veya belgelenememektedir (UNHCR, 2020). Özellikle 2015 yılında, Akdeniz'de yaşanan büyük göç dalgası sırasında, birçok trajedi yaşandı ve binlerce

insan hayatını kaybetmiştir. Bu kayıpların ana nedeni, insanların tehlikeli deniz geçişlerine zorlanması ve güvensiz araçlarla seyahat etmeleridir. Kaçak göçmenler, umutlarını taşıyan botlar, lastik botlar veya teknelerle sıkışık ve tehlikeli deniz yollarına yönelir. Bu araçlar sıklıkla aşırı yüklenir, yetersiz koşullarda bulunur ve güvenlik standartlarına uymamaktadır ve Akdeniz'deki kötü hava koşulları, bozulmuş araçlar, yetersiz donanım ve korsan insan kaçakçıları da ölümlere yol açan diğer faktörlerdir (FRONTEX, 2020).

Kaçak göçmen ölümlerinin önlenmesi için, uluslararası toplumun iş birliği ve eylemi büyük önem taşımaktadır. İlk olarak, kaçak göç nedenlerini ele almak için, kaynak ülkelerde siyasi istikrarın sağlanması, yoksullukla mücadele, eğitim ve istihdam olanaklarının artırılması gibi uzun vadeli çözümler üzerinde çalışılmalıdır. Ayrıca, insanların güvenli ve yasal göç yollarına erişimini kolaylaştıracak politikalar ve mekanizmalar geliştirilmelidir (Statista, 2021).

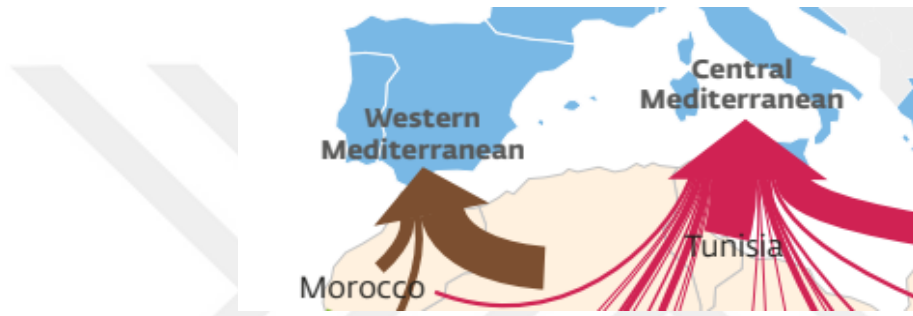
Şekil 4. Yıllara Göre Akdeniz'de kaydedilen göçmen ölümlerinin sayısı

Kaynak, Statista, 2022

Bölgedeki birçok ülkenin gündemine gelen bir konu olarak göçmenlerin kayıt dışı istihdamı meselesi dikkat çekmektedir. Bazı ülkeler, göçmen işçilerin kayıt altına alınması ve sosyal güvenlik haklarından yararlanmaları için çeşitli politikalar uygulamaktadır. Ancak, bu politikaların yeterli olup olmadığı ve kayıt dışı istihdamın tamamen önlenmesinde ne kadar

etkili oldukları hala tartışmalıdır. Akdeniz bölgesindeki kayıt dışı istihdamın yaygın olması göçmen işçilerin çalışma koşullarını ve beraberinde yerel işgücünün haklarını ve istihdam olanaklarını da etkileyen bir olgu olarak dikkat çekmektedir (Leun ve Hies 2012:322). Bu nedenle göçmen işçilerin haklarının korunması, kayıt dışı istihdamın azaltılması ve adil bir işgücü piyasası oluşturulması hem göçmenler hem de yerel toplumlar için kayıt dışı istihdamın sebeplerinin ve etkilerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve kayıt dışı istihdamla mücadelede etkili olan politikaların geliştirilmesine katkı sağlayacak çalışmaların yapılması önem arz etmektedir (Card, 2001: 24).

2.2. Göç Alan Akdeniz Ülkelerinde Kayıt Dışı İstihdamın Görünümü

Şekil 5. Akdeniz’de Başlıca Göç Rotalarının Yoğunluğu

Kaynak: Frontex, 2022

Güney Akdeniz ülkeleri, yüksek yaşam standardı ve refah seviyesi ile Avrupa'da en cazip yerleşim yerlerinden biri olarak görülmesi dolayısıyla göç alan ülkeler olarak dikkat çekmektedir. Ancak bu ülkeler aynı zamanda Afrika ve Ortadoğu'dan gelen göçmenler için de bir hedef haline gelmiştir. Ayrıca bu durumun getirdiği zorluklar ve kayıt dışı istihdamın yaygınlığı, Akdeniz ülkelerinde ciddi bir sorun haline gelmiştir (David, 2018: 28). Özellikle Güney Akdeniz ülkelerindeki göçmenlerin kayıt dışı istihdamı, ekonomik nedenlerden kaynaklanan sıkıntılarla birleşince toplumlar üzerinde ciddi bir yük oluşturmaktadır. Göçmen bireylerin düşük ücretlere çalışması ve güvencesiz işlerde çalışma gerekliliği yaşaması durumu enformel ekonominin büyümesinde etkin rol oynamaktadır. Bu durum, işçilerin haklarını korumalarını zorlaştırırken, aynı zamanda vergi kaçırma gibi yasadışı faaliyetleri de beraberinde getirmektedir (Kofman, 2020: 5).

Güney Akdeniz ülkelerindeki kayıt dışı istihdam sorunu, yalnızca göçmenler için değil, aynı zamanda yerli halk için de ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Kayıt dışı işlerde çalışan göçmenler, daha düşük ücretlerle çalıştıkları için yerli işçilerin işlerine de tehdit oluşturuyorlar. Aynı zamanda, kayıt dışı istihdamın vergi kaybına neden olması, devletlerin sosyal hizmetler

gibi önemli hizmetlerin finansmanını sağlamakta zorlanmalarına neden oluyor. Akdeniz ülkelerinde kayıt dışı istihdam sorununu çözmek için birçok politika ve çözüm önerisi tartışılmıştır (McDonough vd., 2012: 37). Bunlar arasında, göçmen işçilerin haklarını korumaya yönelik yasaların çıkarılması, işletmelerin kayıt dışı istihdamı teşvik eden uygulamalarına cezai yaptırımlar getirilmesi ve göçmenlerin işe alınmalarında daha sıkı kontroller yapılması yer almaktadır. Ancak, bu politikaların uygulanması ve başarıya ulaşması için daha fazla çaba harcanması gerekmektedir.

Tablo 3. Seçili Ülkelerde Göçmen Oranları (2019)

Ülke	Göçmen Oranı	Kadın Göçmen Oranı	Erkek Göçmen Oranı	Toplam Göçmen Sayısı	Toplam Nüfus
Yunanistan	% 11,6	% 12,2	% 10,9	1,2 M	10,6 M
İtalya	% 10,4	% 10,8	% 9,9	6,2 M	59,1 M
İspanya	% 13,1	% 13,4	% 12,7	6,1 M	47,3 M
Fransa	% 12,8	% 12,8	% 12,7	8,3 M	67,8 M
Türkiye	% 7,0	% 6,2	% 7,9	5,8 M	84,8 M
Lübnan	% 27,2	% 28,4	% 26,0	1,8 M	5,5 M

Kaynak: Undesa, 2019

Göç alan ülkelerde kayıt dışı istihdamın görünümünü göçmen nüfusa genel bir bakış açısıyla değerlendirmenin temel amacı göçmenlerin işgücü piyasasındaki katılımını ve işgücü dinamiklerini anlamak ve ele almak için önem arz etmektedir. Kayıt dışı istihdamın boyutları hakkında bilgi sahibi olmak adına göçmenlerin ekonomik entegrasyonunu ve topluma uyumunu incelemeye yardımcı olmak için göç alan bazı Akdeniz ülkelerine yer verilmiştir.

2.2.1. Yunanistan’da Göçmen Nüfusa Genel Bakış

Yunanistan, tarih boyunca birçok göç hareketine sahne olan bir ülkedir. Günümüzde ise birçok göçmen Yunanistan’a yerleşmekte ve bu durum, ülkede göçmenlik sorununu da beraberinde getirmektedir. Suriye, Afganistan, Irak ve Pakistan gibi ülkelere gelen sığınmacılar, Yunanistan’ın en büyük göçmen grubunu oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, ülkeye yasadışı yollarla giren göçmenlerin sayısı da oldukça yüksektir (Kapsalis vd., 2018:169).

Yunanistan, son yıllarda Avrupa Birliği’nin dış sınırlarındaki en önemli ülkelere biridir. Bu nedenle Avrupa Birliği tarafından finanse edilen birçok program ve proje de

Yunanistan'da hayata geçirilmektedir. Ancak Yunanistan hükümeti, göçmenlik konusunda yeterli politika ve stratejileri geliştirememiştir. Bunun sonucunda, ülkedeki göçmenlerin yaşadığı sorunlar ve sıkıntılar da artmaktadır. Yunanistan'da göçmenlerin işsizlik oranı oldukça yüksektir. Çoğu göçmen, kayıt dışı ve düşük ücretli işlerde çalışmaktadır. Bunun yanı sıra, göçmenlerin sağlık, eğitim ve barınma gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması konusunda da sorunlar yaşanmaktadır. Ayrıca, yasadışı yollarla Yunanistan'a gelen göçmenlerin, insan kaçakçıları tarafından sömürülmesi de yaygın bir sorun olarak görülmektedir (Jacopson, 2018: 106). Yunanistan'da göçmenlik sorunu önemli bir yer tutmaktadır. Ülke, sığınmacıların ve yasadışı yollarla gelen göçmenlerin sıklıkla uğradığı bir noktadır. Ancak, Yunanistan hükümeti, göçmenlerin sorunlarına yeterli çözümler üretememiştir. Bu nedenle ülkede göçmenlerin yaşadığı sorunlar giderek artmaktadır (Bozbeyoğlu, 2015: 27).

Yunanistan'daki göçmenlerin çalıştığı sektörler genellikle tarım, inşaat, turizm ve ev işleridir. Tarım sektörü, özellikle mevsimlik işçilik için çok sayıda göçmen işçiye ev sahipliği yapmaktadır. İnşaat sektörü, özellikle büyük şehirlerdeki inşaat projelerinde göçmen işçilerin yoğun bir şekilde çalıştığı bir sektördür. Turizm sektörü, özellikle yaz aylarında, restoranlar, oteller ve plajlarda göçmenlerin iş bulduğu bir sektördür. Ev işleri sektörü de özellikle büyük şehirlerde, kendi evinde ikamet eden veya temizlik şirketlerinde çalışan göçmenler için istihdam kaynağıdır. Bununla birlikte, göçmenlerin birçoğu kayıt dışı olarak çalışmak zorunda kalmakta ve düşük ücretler ve kötü çalışma koşullarıyla karşı karşıya kalmaktadır (Kapsalis vd., 2018:169).

2.2.1.1. Göçmen Nüfusun Sağlık, Eğitim ve Sosyal Hizmetlere Erişimi

Yunanistan'da göçmen nüfusun sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere erişimi, ülkenin yoğun göçmen nüfusu ile başa çıkmakta zorlandığı bir alan olarak bilinmektedir. Göçmenler, genellikle yasal statüye sahip olmadıkları için, bu hizmetlere erişimleri sınırlıdır ve birçok engel ile karşılaşır (Angelucci, 2012: 312).

Sağlık hizmetleri konusunda, yasal olmayan göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimi oldukça sınırlıdır. Yasal göçmenler ise ülkeye girdikleri andan itibaren sigorta primi ödeyerek sağlık hizmetlerinden faydalanabilmektedirler. Ancak, bu hizmetler yetersiz kalmaktadır ve uzun bekleme süreleri ile karşı karşıya kalılabilmektedir. Ayrıca, yasal olmayan göçmenlerin sağlık hizmetleri alabilmesi için, çoğu zaman yüksek ücretler ödemeleri gerekmektedir (Abowd ve Freeman, 2013: 53).

Eğitim konusunda ise, yasal göçmen çocukların eğitim hakkı garanti altına alınmıştır. Ancak yasal olmayan göçmen çocuklar ise genellikle kayıt dışı kalır ve eğitim hizmetlerinden faydalanamazlar. Ayrıca, yasal göçmen çocukların bile eğitim sürecinde entegrasyon zorlukları yaşayabileceği bilinmektedir. Dil engeli, kültür farklılıkları ve sosyal ayrımcılık, yabancı uyruklu çocukların eğitim hizmetlerinden tam olarak faydalanmasını zorlaştırmaktadır (Abramitzky vd., 2014: 467).

Sosyal hizmetler konusunda da benzer sorunlar yaşanmaktadır. Yasal göçmenlerin bir kısmı, devlet tarafından sunulan sosyal yardım hizmetlerine erişebilirler. Ancak yasal olmayan göçmenlerin bu hizmetlerden faydalanması oldukça zordur. Bu nedenle, yasadışı göçmenlerin birçoğu, sivil toplum kuruluşları ve yardım kuruluşları tarafından sunulan yardımlarla geçinmek zorunda kalırlar. Yunanistan'da göçmen nüfusun sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere erişimi oldukça sınırlıdır. Yasal olmayan göçmenler, yasal göçmenlere göre daha zor koşullar altında yaşamak zorundadırlar ve bu hizmetlere erişmek için yüksek ücretler ödemek zorunda kalırlar. Bu durum, göçmenlerin entegrasyonunu zorlaştıran unsurlar olarak görülmektedir (Chassamboulli ve Peri, 2015: 795).

2.2.2. İtalya'da Göçmen Nüfusa Genel Bakış

İtalya, Avrupa'nın en çok göç alan ülkelerinden biridir. Son yıllarda, özellikle Afrika'dan gelen göçmenlerin sayısında büyük bir artış görülmüştür. İtalya'ya gelen göçmenler genellikle düşük vasıflı işlerde çalışırken, ülkede kalıcı bir yerleşim düşüncesinde olanlar ise ülkenin kuzey bölgelerine yönelmektedir. İtalya, Avrupa Birliği içinde en çok sığınmacı kabul eden ülkelerden biridir. İtalya'ya gelen göçmenlerin çoğu deniz yoluyla, özellikle de Akdeniz üzerinden Libya'dan gelmektedir. Ancak, son yıllarda İtalya, göçmenlerin sınır dışı edilmesi konusunda sert bir politika izlemektedir. Bu politika, bazı insan hakları örgütleri tarafından eleştirilse de İtalya hükümeti, ülkeye gelen göçmen sayısını azaltmayı hedeflemektedir (MPI, 2022).

İtalya, ayrıca, ülkeye gelen göçmenleri uyum sağlama konusunda teşvik eden bir dizi politika uygulamaktadır. Bu politikalar arasında, İtalyanca dil kursları, iş eğitimi programları, sağlık hizmetleri ve konut yardımı gibi çeşitli hizmetler bulunmaktadır. Bununla birlikte, İtalya'daki göçmenler, özellikle de kayıt dışı olarak çalışanlar, düşük ücretler ve kötü çalışma koşullarıyla karşı karşıya kalmaktadır (ISTAT, 2018).

2.2.2.1. Göçmen Nüfusun Sağlık, Eğitim ve Sosyal Hizmetlere Erişimi

İtalya, son yıllarda birçok göçmenin gittiği Avrupa ülkeleri arasında yer almaktadır. Bu nedenle, İtalya'da göçmen nüfusun sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere erişimi önemli bir konudur. Göçmenlerin, bu hizmetlere erişimlerinin kısıtlanması, sağlık sorunlarının kötüleşmesine, eğitim seviyelerinin düşmesine ve sosyal dışlanmalarına neden olabilir(Abraham ve Jaehn, 2020: 1057).

İtalya'da göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimi, ülke genelindeki sağlık merkezlerine kayıt yaptırımlarıyla mümkün olmaktadır. Ancak, kayıt yaptırmak için belirli yasal belgelerin gerektiği, bu belgelerin olmaması durumunda sağlık hizmetlerine erişimin sınırlı olabileceği bir gerçektir. Ayrıca, dil bariyerleri ve kültürel farklılıklar da sağlık hizmetlerine erişimde bir engel oluşturabilmektedir. Bu nedenle sağlık hizmetlerine erişimde eşitliği sağlamak için, hükümetin göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere özel sağlık merkezleri ve tercüme hizmetleri sunması gerekmektedir (Abraham ve Jaehn, 2020: 1058).

Eğitim hizmetleri açısından, İtalya'da göçmen çocukların okula kaydı yapılmakta ve eğitim hakkına sahip olmaktadır. Ancak eğitimde dil bariyerleri, kültürel farklılıklar ve eğitim seviyelerinin düşüklüğü, göçmen çocukların okulda başarısını olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, İtalya'da göçmen çocuklar için özel dil öğrenme programları ve kültürel uyum eğitimleri sunulması, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak açısından önemlidir (Caponi ve Plesca, 2014: 932). Sosyal hizmetler açısından, İtalya'da göçmenlerin haklarına saygı gösterilmekte ve sosyal yardım hizmetleri sunulmaktadır. Ancak bu hizmetlere erişimde yine dil bariyerleri, kültürel farklılıklar ve yasal engeller bir sorun oluşturabilir. Göçmenlerin yasal statülerine göre sosyal hizmetlere erişimlerinin sınırlı olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

2.2.3. İspanya'da Göçmen Nüfusa Genel Bakış

İspanya, yıllardır göçmenlerin önemli bir hedef noktasıdır ve büyük ölçüde ekonomik göç, sığınma başvuruları ve yasadışı göç nedeniyle bu durum devam etmektedir. İspanya, tarihsel olarak diğer Avrupa ülkeleri gibi, farklı kültürlerin karışımı ile karakterize edilir. Günümüzde ise nüfusun yüzde 15'inden fazlası yabancı kökenlidir (Undesa, 2019).

Ekonomik göç, İspanya'da önemli bir göç türüdür. İspanya, geniş bir yeraltı ekonomisine sahip olması ve düşük ücretli işler için talep etmesi nedeniyle dünyanın birçok yerinden gelen işçiler için bir cazibe merkezi haline gelmiştir. İspanya'nın özellikle tarım, inşaat ve turizm sektörlerinde çalışan göçmen işçilerin sayısı oldukça yüksektir. Ancak bu işler genellikle düşük ücretli ve kayıt dışı olarak yapılmaktadır (Rosa, 2016:7).

Sığınma başvuruları da İspanya'da göçmenlik durumunu etkilemektedir. Son yıllarda, özellikle Orta Afrika ve Sahra Altı Afrika'dan gelen göçmenlerin sayısında artış yaşanmıştır. İspanya, bu göçmenlere kapılarını açarak Avrupa Birliği'nin göçmen kabul politikalarına öncülük etmektedir. Ancak sığınma başvurularının büyük bir kısmı reddedilmekte ve bu durum göçmenlerin kayıt dışı çalışma gibi yasadışı faaliyetlere yönelmesine neden olmaktadır (Rosa, 2016:9).

Son olarak İspanya'da yasadışı göç de oldukça yaygındır. İspanya, Akdeniz rotası üzerindeki birçok göçmen için Avrupa'ya giden bir kapıdır. Bununla birlikte, İspanya'ya yasadışı yollardan gelen göçmenlerin sayısı son yıllarda azalmış olsa da yine de önemli bir göçmen nüfusu bulunmaktadır. Bu göçmenler genellikle kayıt dışı çalışmakta ve kötü çalışma koşulları ile karşı karşıya kalmaktadır (MPI, 2022).

2.2.3.1. Göçmen Nüfusun Sağlık, Eğitim ve Sosyal Hizmetlere Erişimi

İspanya, yıllar boyunca çeşitli sebeplerle göç alan bir ülke olmuştur. Bu nedenle ülkede yaşayan göçmen nüfusun sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere erişimi önemli bir konudur. İspanya, göçmenlerin sağlık hizmetlerinden faydalanması için geniş bir sistem sunmaktadır. Herhangi bir sosyal güvencesi olmayan göçmenlerin de acil sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak faydalanması mümkündür. Ancak yasal olmayan göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimi sınırlıdır (Hudson, 2007: 312).

Eğitim alanında, İspanya, tüm çocukların okula gitme hakkına sahip olduğu bir ülkedir. Göçmen çocuklar da bu haktan faydalanabilmektedir. Ancak yasal olmayan göçmenlerin çocuklarının okula kaydı konusunda sorunlar yaşayabildiği görülmektedir. Bazı göçmenlerin çocukları, yetersiz dil becerileri veya uyum sorunları nedeniyle okulda zorluklar yaşayabilirler. Bu nedenle ülke genelinde göçmenlere yönelik özel eğitim programları geliştirilmiştir (Cook, 2009: 51).

Sosyal hizmetler alanında, İspanya'da göçmenlerin yasal statüsü önemli bir faktördür. Yasal olarak İspanya'da yaşayan göçmenler, ülkedeki tüm sosyal hizmetlerden faydalanma hakkına sahiptirler. Ancak yasal olmayan göçmenlerin sosyal hizmetlerden faydalanma hakları sınırlıdır. Özellikle konut sorunu yaşayan yasal olmayan göçmenlerin barınma hizmetlerine erişimi kısıtlıdır. Bazı sivil toplum kuruluşları, bu soruna çözüm olması amacıyla yasal olmayan göçmenler için barınma programları düzenlemektedir (Zimmerman, 2014, s. 46).

Sonuç olarak İspanya, göçmen nüfusun sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere erişimine önem veren bir ülkedir. Ancak yasal olmayan göçmenlerin bu haklardan yararlanmaları

konusunda bazı sınırlamalar vardır. Ülke, göçmenlerin yaşam standartlarını artırmak ve entegrasyon sürecini kolaylaştırmak için çeşitli politikalar geliştirmeye devam etmektedir (Marchiori vd., 2018:131).

2.2.4. Fransa’da Göçmen Nüfusa Genel Bakış

Fransa, Avrupa Birliği'nin en kalabalık ülkelerinden biridir ve uzun yıllardır göçmenlerin hedefi olmuştur. Göçmenlerin en yoğun olarak geldiği ülkeler Arap ülkeleri, Afrika ve Asya ülkeleridir. Fransa, tarihi boyunca pek çok kez göçmenleri çekmek için politikalar geliştirmiş ve bugün de göçmenlerin ekonomiye katkısını göz ardı etmeyen bir ülke konumundadır (Burgat, 2019: 7).

Fransa'da göçmenlerin en büyük sorunu kayıt dışı istihdamdır. Resmi verilere göre, Fransa'daki göçmen nüfusunun yaklaşık yüzde 30'u kayıt dışı çalışmaktadır. Bu da göçmenlerin düşük ücretlerle ve kötü çalışma koşulları altında çalışmasına yol açmaktadır. Bunun yanı sıra göçmenlerin büyük bir kısmı barınma sorunuyla karşı karşıya kalmakta ve sosyal hizmetlere erişimde zorluk çekmektedir. Fransa hükümeti, göçmenlerin bu sorunlarını çözmek için çeşitli programlar geliştirmektedir ancak bu programların yetersiz kaldığı ve göçmenlerin sorunlarının devam ettiği görülmektedir (Tecmen, 2020:26).

Son yıllarda, Fransa'da göçmenlere yönelik artan ayrımcılık ve ırkçılık endişe verici bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Fransa'da İslam karşıtı söylemler ve uygulamalar giderek artarken, göçmenlerin haklarının savunulması konusunda sıkıntılar yaşanıyor. Bu durum, göçmenlerin entegrasyonunu engelleyebilir ve toplumsal ayrışmayı artırabilir. Fransa, bu sorunlarla mücadele etmek ve göçmenlerin haklarını korumak için daha fazla adım atmalıdır (Remy, 2015:9).

2.2.4.1. Göçmen Nüfusun Sağlık, Eğitim ve Sosyal Hizmetlere Erişimi

Fransa, birçok yabancı uyruklu insanın yaşadığı bir ülkedir ve ülkedeki göçmen nüfusu yaklaşık olarak 8 milyonu aşmaktadır. Bu göçmenlerin sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere erişimi konusu ise önemli bir tartışma konusudur. Fransa, sosyal hizmetler ve sağlık hizmetleri konusunda geniş bir sistem sunar. Ancak göçmenlerin bu hizmetlere erişimi genellikle diğer vatandaşlara göre daha zordur. Göçmenlerin sosyal hakları konusunda genel bir çerçeve olmasına rağmen, hizmetlere erişimde pratikte yaşanan sorunlar göçmenlerin dezavantajlı bir konumda kalmalarına neden olabilmektedir. Fransa'da eğitim sistemi ücretsizdir ve ilköğretimden liseye kadar tüm çocuklara eğitim imkânı sağlanmaktadır (Pan vd., 2014: 181). Ancak göçmen öğrenciler genellikle zorluklarla karşılaşabilir. Örneğin, dil sorunları nedeniyle

eğitim seviyeleri düşük olabilir veya aileleri tarafından okula gönderilmeyebilirler. Ayrıca, bazı bölgelerde okulların yeterli kapasitesi olmadığından, göçmen çocuklar okula kayıt yaptıramayabilirler (Dania Rocío vd., 2018: 121).

Göçmenlerin sosyal hizmetlere erişimindeki sorunlar arasında dil bariyerleri, yetersiz bilgi ve belge sunumu, yetersiz maddi imkanlar ve yasal engeller yer almaktadır. Ayrıca, göçmenlerin yerleşim yerleri genellikle diğer vatandaşlardan farklı olabilmekte ve bu da hizmetlere erişimlerinde sorunlar yaratabilmektedir. Bu nedenle Fransa'da göçmenlerin haklarını savunan sivil toplum örgütleri ve devlet kurumları önemli bir rol oynamaktadır. Ancak göçmenlerin hizmetlere erişimi konusunda pratikte daha fazla çaba gerektiği açıktır (Sargent ve Larchanché, 2011: 67).

2.2.5. Türkiye’de Göçmen Nüfusa Genel Bakış

Türkiye'nin coğrafi konumu bakımından Anadolu coğrafyasının değerlendirilmesi dikkate alındığında, Güneydoğu'dan gelen göç yolları üzerinde yer alması nedeniyle transit bir ülke konumundadır. Ayrıca kuzeybatıya doğru göç eden nüfusun hareketliliği için bir geçiş noktası işlevi görmektedir. Türkiye, birçok kişi için göç sürecinde nihai bir varış noktası haline gelmiştir. Özellikle Doğu Avrupa ülkelerinden gelen insanlar, Türkiye'yi iş bulma amacıyla tercih etmektedir. Türkiye, Balkan, Kafkas ve Orta Asya gibi Türk kökenli vatandaşların özlem duyduğu bir yer olarak tanınmaktadır (Kolukırk ve Aygöl, 2009: 70).

Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle göçmenlerin önemli bir geçiş noktasıdır. Suriye'deki iç savaşın başlamasından bu zamana kadar, Türkiye dünyanın en yüksek sayıda mülteci nüfusuna sahip ülkesi olmuştur. Çünkü 4 milyondan fazla Suriyeli göçmene ev sahipliği yapmaktadır. Ancak Türkiye aynı zamanda dünyanın çeşitli bölgelerinden gelen diğer göçmenlerin de bir geçiş noktasıdır. Türkiye’de, Afganistan, Irak, İran, Somali, Eritre ve diğer ülkelerden gelen göçmenler de bulunmaktadır (Duman, 2016:48).

Türkiye, mültecilerin kayıt altına alınması konusunda ciddi zorluklar yaşamıştır. Suriyeli mültecilerin büyük çoğunluğu, hala kayıt dışı olarak yaşamaktadır. Kayıt dışı durum, mültecilerin yasal haklarından mahrum kalmalarına, düşük ücretlerle çalışmalarına ve kötü çalışma koşullarına maruz kalmalarına neden olmaktadır. Türk hükümeti, son yıllarda kayıt altına alma sürecini hızlandırmak için çaba harcamıştır, ancak bu süreç hala tamamlanmış değildir. Türkiye'deki göçmenler, çeşitli sektörlerde çalışmaktadır. İnşaat, tarım, hizmet sektörü ve ev işleri gibi sektörlerde sıklıkla çalışırlar. Göçmenlerin birçoğu kayıt dışı olarak çalışmak

zorunda kaldığı için düşük ücretler ve kötü çalışma koşullarıyla karşı karşıya kalmaktadır (Yolcu vd., 2016: 197).

Türkiye'nin bir başka önemli sorunu, göçmenlerin entegrasyonu konusudur. Özellikle Suriyeli mültecilerin sayısı arttıkça, Türkiye'deki toplumsal gerilim de artmıştır. Göçmenlerin yerel topluluklarla uyum sağlaması için daha fazla destek ve yardıma ihtiyaçları var. Türk hükümeti ve sivil toplum örgütleri, göçmenlerin entegrasyonu konusunda çalışmalar yürütmekte, ancak daha fazla çaba gerekmektedir (MPI, 2022). Türkiye, sığınmacılara sağlık hizmetleri ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çabalarda bulunsa da, göçmenlik konusunda ciddi zorluklarla karşılaştığı açık bir şekilde görülmektedir. Suriyeli sığınmacıların sayısı hala yüksek ve kayıt dışı çalışma, işsizlik ve diğer sorunlar devam etmektedir. Türkiye, bu sorunlarla mücadele etmek için çeşitli adımlar atmaya devam etmek zorunda kalmaktadır (Soysal ve Yağar:445-446).

2.2.5.1. Göçmen Nüfusun Sağlık, Eğitim ve Sosyal Hizmetlere Erişimi

Türkiye'de, yüksek bir göçmen nüfusu var ve bu nüfusun sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere erişimi konusunda bazı zorluklar yaşadığı bilinmektedir. Sağlık hizmetleri konusunda, Türkiye'de kayıt dışı olan göçmenlerin sağlık hizmetlerinden yararlanması yasal olarak mümkündür. Ancak bu hizmetlerin kalitesi ve erişilebilirliği göçmen nüfusunun konumuna ve kayıt durumuna bağlıdır. Kayıt dışı göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişiminde birçok engel bulunabilir. Sağlık hizmetlerine erişim konusunda, göçmen nüfusunun genellikle sınırlı bir sağlık sigortası kapsamı vardır ve bu nedenle sağlık hizmetlerine erişimleri sınırlıdır (Boubtane ve Coulibaly, 2016: 281). Ayrıca göçmenlerin çoğunun Türkçe konuşmayı bilmemesi, sağlık hizmetlerine erişimlerini daha da zorlaştırmaktadır. Çeşitli programlar yürütülmesine rağmen, bazı sağlık kuruluşları göçmen nüfusun sağlık hizmetlerine erişimini kolaylaştırmak için yeterli adımlar atmamaktadır (Kirişçi, 2016: 81).

Eğitim hizmetleri konusunda, Türkiye'de kayıtlı olmayan göçmenlerin eğitime erişimi sınırlıdır. Türkiye'de kayıtlı olmayan göçmen çocukların eğitim hizmetlerine erişimlerinin önündeki en büyük engel, kayıt dışılıklarının yanı sıra, dil bariyerleri ve okul kayıt sürecinin karmaşıklığıdır. Bu nedenle Türkiye'de, kayıtlı olmayan göçmen çocukların eğitim alabilmesi için birçok sivil toplum kuruluşu ve kamu kuruluşu tarafından gönüllü olarak yürütülen projeler vardır (Oktav ve Çelikaksoy, 2015: 412).

Sosyal hizmetler konusunda, Türkiye'de göçmenlerin sosyal hizmetlere erişimi sınırlıdır. Türkiye'de, kayıt dışı olan göçmenlerin sosyal hizmetlerden yararlanma hakları

sınırlıdır. Sosyal hizmetler konusunda göçmenlere destek sağlamak için Türkiye'de birçok sivil toplum kuruluşu faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşlar, göçmenlere sağlık hizmetleri, eğitim, barınma ve diğer sosyal hizmetler konusunda destek sağlamaktadır. Ancak göçmenlerin sosyal hizmetlere erişiminde yasal engeller ve finansal zorluklar gibi faktörler göz önünde bulundurulmalıdır. Sosyal hizmetlere erişim konusunda, göçmenler genellikle sınırlı kaynaklarla karşı karşıya kalmaktadır (Ormsby, 2017: 1221). Göçmenlerin çoğunun barınma, gıda, giyim ve diğer temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandığı bilinmektedir. Bazı sivil toplum kuruluşları, göçmen nüfusunun sosyal hizmetlere erişimini kolaylaştırmak için çeşitli programlar yürütmekte ve hükümet de bu konuda çalışmalar yapmaktadır. Ancak yetersiz kaynaklar ve koordinasyon, göçmenlerin sosyal hizmetlere erişimini sınırlamaktadır (Kayaoglu, 2020: 587).

2.2.6. Lübnan'da Göçmen Nüfusa Genel Bakış

Lübnan, uzun yıllardır Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesindeki çatışmalar ve istikrarsızlık nedeniyle birçok göçmenin sığındığı bir ülke olmuştur. Göçmen nüfus, genellikle Suriye, Filistin, Irak, Mısır, Sudan ve diğer çevre ülkelerden gelmektedir (UNHCR, 2020). Lübnan hükümeti, mültecilerin ekonomiye katkısını artırmak için çeşitli politikalar geliştirmiştir. Ancak Lübnan'daki göçmenlerin çoğunluğu kayıt dışı çalışmakta ve düşük ücretlerle karşı karşıya kalmaktadır. Lübnan ekonomisi, son yıllarda artan işsizlik oranları, yüksek enflasyon ve para birimi değer kaybı gibi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bu da göçmen işçilerin durumunu daha da kötüleştirmektedir. Özellikle tarım, inşaat, ev işleri ve diğer düşük nitelikli işlerde çalışan göçmenler, düşük ücretler ve kötü çalışma koşulları ile karşı karşıya kalmaktadır (Bel-Air, 2017:3).

Lübnan hükümeti, göçmenlerin ekonomiye entegrasyonunu artırmak için birçok girişimde bulunmuştur. Bu girişimler arasında, göçmen işçilere yönelik eğitim programları, işverenlere göçmen işçi istihdamını kolaylaştıran teşvikler, göçmen işçilerin haklarını korumak için yasal düzenlemeler ve göçmenlerin ticari faaliyetlerde bulunmalarını teşvik eden programlar yer almaktadır. Ancak uygulamada bu politikaların tam olarak işlediği söylenemez ve göçmen işçilerin ekonomik olarak marjinalleştirilmiş durumları sürmektedir (ILO, 2018:34).

Sonuç olarak Lübnan'daki göçmen nüfusun ekonomik bağlamda birçok zorluğa ve engellemeye rağmen ülke ekonomisine önemli bir katkı sağladıkları söylenebilir. Ancak kayıt dışı çalışma, düşük ücretler ve kötü çalışma koşulları gibi sorunlar, göçmen işçilerin marjinalleştirilmesine ve ekonomiye tam olarak entegre olamamalarına neden olmaktadır.

Lübnan hükümetinin göçmenlerin haklarını korumak ve entegrasyonlarını kolaylaştırmak için daha etkili politikalar geliştirmesi gerekmektedir (IOM, 2022:7).

2.2.6.1. Göçmen Nüfusun Sağlık, Eğitim ve Sosyal Hizmetlere Erişimine Bakış

Lübnan, yoğun bir göçmen nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır. Göçmenler, genellikle ülkedeki ekonomik imkansızlıklardan kaçarak gelmektedirler. Ancak göçmen nüfusun sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere erişiminde birçok sorunla karşılaşmaktadırlar. Sağlık hizmetlerine erişim, göçmenler için büyük bir sorundur. Lübnan'daki kamu hastaneleri, genellikle yoğunluktan dolayı, göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalabilmektedir. Göçmenler, ayrıca sağlık hizmetlerine erişim için gereken kaynaklara sahip olmayabilirler ve özel sağlık sigortaları da pahalı olabilir. Bu nedenle göçmenlerin sağlık sorunları genellikle tedavi edilmeden kalır (David vd., 2018: 134).

Eğitim hizmetlerine erişim de göçmenler için bir başka önemli sorundur. Lübnan'da göçmenlerin çocukları, yerli çocuklara göre daha yüksek oranda okula gitmeyebilirler. Bunun nedeni, eğitim hizmetlerine erişimdeki engellerin yanı sıra, ailelerin çocuklarını çalıştırmak zorunda kalmaları, maddi yetersizlikler ve dil bariyerleridir. Ayrıca, Lübnan'daki okulların çoğu Arapça eğitim vermektedir ve göçmenlerin çocukları için İngilizce veya Fransızca dil desteği sınırlıdır (Aksu vd., 2022: 167).

Sosyal hizmetlere erişim, göçmenler için bir diğer sorundur. Göçmenlerin, sosyal hizmetlerden yararlanabilmeleri için Lübnanlı vatandaşlar gibi belirli bir kimlik veya belgeye ihtiyaçları vardır. Ancak göçmenlerin belgelere erişimleri sınırlı olabilir veya belgeleri almaları için gereken ücretler yüksek olabilir. Bu nedenle göçmenler genellikle sosyal hizmetlerden yararlanamazlar ve ekonomik zorluklarla karşı karşıya kalırlar. Sonuç olarak Lübnan'da göçmenlerin sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere erişiminde birçok engelle karşılaştıkları görülmektedir (Martin vd., 2001: 601).

2.3. Göçmen Hakları ve Göçmenlik Statüsü

Göçmen hakları, bir ülkeden başka bir ülkeye gönüllü veya zorunlu olarak hareket eden kişilerin sahip olduğu haklardır. Bu haklar, göçmenlerin insan haklarına saygı duyulması ve insan onuruna yakışır şekilde muamele edilmesi gerektiği ilkesine dayanır. Göçmen hakları, devletlerin göçmenleri nasıl ele alması gerektiğine dair bir çerçeve sunar (UNHCR, 2016). Göçmen hakları, temel insan haklarını içerir ve göçmenlerin eşitliği, özgürlüğü ve adil muameleyi sağlamayı amaçlar. Bu haklar arasında, göçmenlerin insan haklarına saygı

gösterilmesi, ayrımcılığa karşı korunma, iş hakkı, barınma, sağlık hizmetleri, eğitim ve aile birleşimi gibi temel haklar bulunmaktadır (Uzun, 2022: 67). Göçmen hakları, göçmenlerin toplumda entegrasyonunu kolaylaştırır ve sosyal uyumu teşvik eder. Göçmen hakları, temel insan haklarının, göçmenler de dahil olmak üzere herkes tarafından eşit şekilde kullanılabilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu haklar, göçmenlerin insan haklarına saygı gösterilmesini, insanca yaşama koşullarına erişimlerini ve insan onuruna saygı gösterilmesini sağlamayı amaçlar (Karolewski ve Benedikter, 2018: 121).

Göçmen hakları, göçmenlerin hukuki durumlarından, çalışma koşullarından, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimlerinden, ayrımcılıktan ve insan hakları ihlallerinden korunmasını da kapsar. Göçmenler, çoğu zaman yabancı bir ülkede bilinmeyen bir kültür ve dilde yaşama zorluğu ile karşı karşıya kalırlar. Bu durum, göçmenlerin toplumda dışlanmalarına ve işsiz kalmalarına neden olabilir. Bu nedenle göçmen hakları, göçmenlerin topluma entegrasyonunu kolaylaştırmak ve yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlamak amacıyla da önemlidir (Pan vd., 2014: 181).

Göçmen hakları, uluslararası insan hakları hukuku kapsamında korunmaktadır. Göçmen haklarının en önemli kaynakları arasında Uluslararası İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Sözleşmeler ve protokoller yer almaktadır. Ayrıca Birleşmiş Milletler'in Mülteciler için 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi, göçmenlerin korunmasına yönelik önemli bir hukuki çerçeve çizilmesinde büyük rol oynamıştır (Dania Rocío vd., 2018: 913).

Göçmen hakları, sadece insan hakları ve hukukun üstünlüğü temelinde değil, aynı zamanda sosyal adalet ve eşitlik prensiplerine dayanan bir gözetimle belirlenmelidir. Göçmenler, herhangi bir kişi veya topluluk gibi, insan haklarına saygı duyulmasını, adaletli bir muamele görmeyi ve toplumun diğer üyeleriyle eşit bir şekilde muamele edilmeyi hak ederler. Bu nedenle göçmen haklarının korunması, sadece göçmenler için değil, tüm toplumun adil ve eşit bir şekilde yaşamasını sağlamak için de önemlidir. Göçmen hakları, uluslararası hukukun bir parçasıdır. İnsan hakları beyannameleri, göçmenlerin haklarını tanımakta ve korumakta önemli bir rol oynamaktadır (Sargent ve Larchanché, 2011: 348). Göçmenlerin haklarını korumak amacıyla, göçmen haklarıyla ilgili uluslararası sözleşmeler imzalanmıştır. Bu sözleşmeler arasında, BM Göçmen İşçilerin Hakları Sözleşmesi, BM Mülteciler Sözleşmesi ve BM Çocuk Hakları Sözleşmesi yer almaktadır.

Göçmen haklarına yönelik ihlaller, göçmenlerin insan haklarına saygı gösterilmesi gerektiği ilkesiyle çelişir. Ayrımcılık, zorla çalıştırma, kötü muamele ve işkence gibi ihlaller

göçmen haklarının çiğnenmesine neden olabilir. Bu nedenle göçmenlerin haklarını korumak için etkili yasal düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Göçmen hakları, dünya genelinde çok tartışılan bir konudur (McDonough vd., 2012: 78). Göçmenlerin haklarına saygı göstermek, insan haklarına saygı göstermekle eşdeğerdir. Bu nedenle devletlerin göçmen haklarına saygı duyması ve koruması, göçmenlerin insani muamele görmesi için hayati öneme sahiptir.

Göçmenlik statüsü, bir ülkeye yasal olarak girmiş olan yabancıların yasal durumunu ifade eder. Birçok ülke, yabancıların yasal statülerini belirleyen yasal mevzuatlara sahiptir. Göçmenlik statüsü, yabancıların ülkede ne kadar kalabileceğini, çalışma ve seyahat haklarını, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimlerini ve diğer sosyal haklarını belirler. Göçmenlik statüsü, yabancıların yaşamlarını düzenleyen en temel faktörlerden biridir ve birçok göçmen için hayatlarının belirleyici unsurlarından biridir (Melchionni, 2018: 197).

Bir göçmenin statüsü, genellikle yasal giriş şekline ve amaçlarına bağlıdır. Örneğin, bir turist veya öğrenci olarak ülkeye giren bir yabancı, turizm veya eğitim amaçlı geçici bir statüye sahip olabilir. Bununla birlikte, bir göçmenin kalıcı olarak ülkeye yerleşmek istemesi durumunda, göçmenlik statüsü daha kalıcı hale gelebilir. Bu durumda, göçmen, genellikle iş, aile birleşimi veya insani nedenler gibi özel nedenlerle ülkeye girmek için tasarlanmış yasal bir statüye başvurabilir (Preiser-Kapeller, 2020: 489).

Göçmenlik statüsü, birçok ülke için siyasi bir konu olabilir. Bazı ülkeler, yabancıların yasal statüleri konusunda katı kriterler belirlerken, diğerleri daha liberal yaklaşımlar benimser. Göçmenlerin sayısı, ülkenin ekonomik koşulları, sosyal yapısı, demografik yapısı, kültürel özellikleri ve siyasi öncelikleri gibi faktörlere bağlı olarak değişebilir. Bazı ülkelerde, yasal olarak giriş yapan yabancıların sayısı, ülkedeki yasal olarak yaşayanların sayısından daha fazla olabilir. Bu nedenle göçmenlik politikaları ve yasal statüler, siyasi tartışmalara ve hatta toplumsal çatışmalara neden olabilir (Cook, 2009: 58).

Sonuç olarak göçmenlik statüsü, yabancıların ülkeye yasal olarak giriş yapmalarını, kalış sürelerini ve sosyal haklarını belirleyen yasal bir düzenlemedir. Göçmenlik statüsü, göçmenlerin yaşamlarını büyük ölçüde etkiler ve birçok ülke için siyasi bir konu olabilir. Göçmenlerin yasal statülerine ilişkin politikalar, birçok faktöre bağlı olarak değişebilir ve toplumsal çatışmalara neden olabilecek unsurları içerisinde barındıran önemli bir hukuki olgudur (Marchiori vd., 2018: 87).

2.3.1. Türkiye’de Göçmen Hakları ve Göçmenlik Statüsünün Durumu

Türkiye, tarih boyunca birçok göç dalgasına ev sahipliği yapmış ve göçmenler için çeşitli düzenlemeler yapmış bir ülkedir. Türkiye, 1951 Sözleşmesi (Birleşmiş Milletler, 1951) ve 1967 Protokolü kapsamında mültecilerin statüsüne ilişkin taraf bir ülkedir ve bu sözleşme, coğrafi sınırlamaları içermektedir. Bu sınırlılıklar mülteci statüsünün tanınması için sadece Avrupa Birliği vatandaşları için geçerli olduğunu belirtmektedir. Mülteci belirleme sürecinin uygulandığı ve Türkiye’deki teftiş sonucunda uluslararası korumaya muhtaç olduğu tespit edilen Avrupalı olmayan kişiler, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile iş birliğiyle üçüncü bir ülkeye gönderilmesi söz konusudur. Normal koşullarda bu süreç içerisindeki kişilere Türkiye’de yalnızca geçici koruma statüsü sağlanır (Syarifudin, 2020: 6). Bu doğrultuda bakıldığında 2018 yılına gelindiğinde bu sayı yüzde 2 daha az olarak görülmektedir. Günümüzde ise mülteci akını dolayısıyla Türkiye’ye gelişi sonucunda kayıtlı mülteci nüfusun içerisindeki yüzde 90’lık oranın Suriyeli bireyler tarafından oluştuğu görülmektedir (Akar ve Erdoğdu, 2019: 62).

Türkiye, coğrafi konumu itibarıyla çevre ülkelerden gelen mülteciler için bir geçiş noktası olmuştur. Bölgedeki siyasi, sosyal ve ekonomik istikrarsızlık, insanların Türkiye’yi güvenli bir liman olarak görmesine yol açmıştır. Suriye’deki iç savaşın patlak vermesiyle birlikte Türkiye, büyük bir mülteci akınına maruz kalmıştır. Suriyeliler, ülkelerindeki çatışmalardan kaçarak Türkiye’ye sığınmışlardır. Bu durum, Türkiye’nin mülteci nüfusu açısından büyük bir yükümlülük üstlenmesine yol açmıştır (Aygül, 2018: 69). Göçmenler ve mülteciler, Türkiye’de barınma, sağlık hizmetleri, eğitim gibi temel haklardan yararlanma hakkına sahip olmuş ve bu durum hizmet yükünün artmasına neden olmuştur (Bozbeyoğlu, 2015:75). Türkiye ayrıca geçici koruma statüsüne sahip göçmenlere de ev sahipliği yapmaktadır. Özellikle Suriye’den gelen mülteciler için geçici koruma sağlanmaktadır. Bu statü altında olan göçmenler, Türkiye’de belirli haklardan ve sosyal yardımlardan faydalanabilir.

Türkiye’deki göçmen hakları ve göçmenlik statüsü konusunda bazı zorluklar ve sorunlar bulunmaktadır. Örneğin, kayıt dışı göçmenlik, çalışma izni sorunları, eğitim ve dil engelleri gibi konular göçmenlerin karşılaştığı zorluklar arasında yer almaktadır. Türkiye, göçmen hakları ve göç politikaları konusunda çalışmalar yürüten resmî kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapmaktadır. Bu kurumlar, göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak, ayrımcılıkla mücadele etmek ve entegrasyon süreçlerini desteklemek için çeşitli projeler yürütmektedir (Bozbeyoğlu, 2015:68-71). Türkiye’deki göçmen hakları ve göçmenlik statüsünün durumu sürekli olarak değerlendirilmekte ve güncellendiği görülmektedir (Borjas ve Freeman, 2019: 32).

2.3.2. Lübnan'da Göçmen Hakları ve Göçmenlik Statüsünün Durumu

Lübnan 1951 mülteciler sözleşmesine taraf olan ülkeler içerisinde yer almamaktadır ve hukuki olarak bir mülteci tanımı veya statülerini düzenleyen yasal bir çerçeve bulunmamaktadır (UNHCR, 2016). Bu doğrultuda siyasi sığınma taleplerini karara bağlamakla görevli bir kurumlar arası komite bulunmakla beraber siyasi sığınma, 10 Temmuz 1962 tarihli 'Lübnan'a Giriş, Lübnan'da Kalma ve Lübnan'dan Çıkışı Düzenleyen Kanun çerçevesinde yer almakta ve yalnızca siyasi sığınma talepleriyle sınırlıdır (Akram, 2016; akt. Dionigi, 2016: 23).

2003 yılında Lübnan yetkilileri, Lübnan'daki mültecilerin durumunu belirlemek amacıyla teoride günümüzde de geçerli olan bir mutabakat zaptı oluşturdu. Bununla birlikte, belge büyük ölçüde uygulanmadı ve sonuçları Lübnan'daki Suriyeliler tarafından hissedilir olmadı (Akram, 2015: 297). Filistinliler ve Iraklılar gibi önceki mülteci topluluklarında olduğu gibi, Lübnan'daki Suriyelilerin yasal statüsü şu anda 'yabancı', 'yerinden edilmiş' ve 'fiili mülteci' arasında belirsiz bir alanda yer almaktadır. Hükümet böyle bir statünün talep edebileceği yükümlülükleri üstlenmekten korkarak, uluslararası kabul görmüş 'mülteci' kavramından sürekli olarak uzaklaşmıştır (Goldberg, 2016: 36).

Ocak 2015'e kadar, Lübnan'daki Suriyeli mültecilerin statüsünü düzenleyen özel bir yasal mevzuat çıkarılmadığından, yabancıların girişini ve kalışlarını düzenleyen olağan mevzuata tabi kalmaya devam edilmiştir. 2015 yılına kadar iki halkın hareketini düzenleyen Kardeşlik, İş birliği ve Koordinasyon Antlaşması aracılığıyla yaptıkları ek anlaşma, Suriyelilerin sınırı geçmesini daha da kolaylaştırdı. 'Yerinden edilmiş' ve 'fiili mülteci' bölgede kullanılan temel kavramlar olarak yerini alarak bölgede bulunan mültecilerin yasal mevzuatta yeri bu şekilde nitelendirilmiş oldu (UNCHR, 2016).

Lübnan'da iki ana Suriyeli grubun varlığı dikkat çekmektedir. Birincisi, Lübnanlı bir işverenin çalışanı olarak iş hayatında yer alan bireyleri içermektedir. Sınırdaki kimliklerini göstermeleri ve istihdam durumlarına ilişkin gerekli belgelere sahip olmaları koşuluyla, genellikle ülkeye girişte ve ülkeye girişte büyük sorunlar yaşamazlar. İzinlerinin yenilenmesini karşılayabildikleri ve çalıştıkları sürece Lübnan'da kalmaları yasaldır (UNHCR, 2017: 2). Aynı durum, iş adamları, Lübnan'da gayrimenkul sahipleri veya Lübnan'da gayrimenkul sahipleri gibi yeterli ve onaylı şekilde olan Suriyeliler ve düzenli bir kira sözleşmesine sahip olanlar için de geçerlidir. İkinci grup, çatışmadan kaçmak için Lübnan'a gelen yerinden edilmiş ancak istihdam yoluyla yasal olanaklardan yararlanamayan ve yukarıda belirtilen olanaklara sahip olmayan mülteciler olarak karşımıza çıkmaktadır (Baranik, 2020: 56).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

Bu bölümde çalışmanın metodolojisi ortaya konularak, bu araştırma çalışmasının planlanması, uygulanması ve sonuçlarının yorumlanması adına izlenen bilimsel yöntemin ve kullanılan araçların çerçevesi belirlenmiştir.

3.1. Araştırma Amacı ve Önemi

Göçmen emeği, dünya genelinde ekonomik kalkınma ve iş gücü piyasasının önemli bir bileşenidir. Ancak birçok ülkede göçmenlerin iş arama süreçleri zorlu olabilmekte ve çoğu zaman kayıt dışı sektörlere yönelmektedirler. Bu durum hem göçmenlerin yaşam koşullarını zorlaştırmakta hem de kayıt dışı istihdamın yaygınlaşmasına sebep olmaktadır. Akdeniz bölgesi, göçmenlerin yoğun bir şekilde bulunduğu bölgelerden biridir ve kayıt dışı istihdam konusunda önemli bir sorun yaşanmaktadır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen bu araştırmanın amacı, Akdeniz bölgesinde yer alan göçmen emeğinin kayıt dışı sektördeki durumunu incelemek ve göçmenlerin kayıt dışı istihdamını önlemeye yönelik politikaları örnek ülkeler olan Türkiye ve Lübnan üzerinden analiz etmektir.

Araştırma kapsamında, öncelikle kayıt dışı istihdamın nedenleri ve etkileri ele alınacaktır. Göçmenlerin kayıt dışı istihdam edilmelerindeki en önemli faktörlerden biri, yasal engellerdir. Örneğin, çalışma izinlerinin olmaması ya da sınırlı olması, göçmenlerin kayıt dışı sektörlere yönelmelerine sebep olmaktadır. Diğer bir faktör ise kayıt dışı istihdamın ucuz olmasıdır. Çünkü kayıt dışı sektörlerde işverenlerin işçi başına ödemek zorunda oldukları vergi, sigorta ve işçilik maliyetleri gibi giderler yoktur ve bu nedenle kayıt dışı işçiler daha ucuz maliyetlidir. Araştırma kapsamında, ayrıca kayıt dışı istihdamın yoğun olduğu sektörlerin belirlenmesi de amaçlanmaktadır.

Araştırma Türkiye ve Lübnan örnek ülkeleri üzerinde yoğunlaşarak bu ülkelerde kayıt dışı istihdamla mücadele politikaları ve bu politikaların etkililiği ve bununla beraber bu ülkeler arasında göçmen emeğinin kayıt dışı sektörde nasıl farklılıklar ve benzerlikler taşıdığının saptanması adına bu çalışma gerçekleştirilmektedir.

Bu doğrultuda araştırma amacı bağlamında belirlenen sorular ve problemler dizini şu şekilde belirlenmiştir:

S.1. Doğu Akdeniz Bölgesindeki örnek ülkeler olan Türkiye ve Lübnan bağlamında göçmen emeğinin kayıt dışı sektörler içerisinde yeri ve görünümü nasıldır?

Doğu Akdeniz bölgesi, yoğun göç hareketleri ile kayıt dışı istihdamın da yoğun olarak yaşandığı bir bölgedir. Bu durum, hem göçmenlerin insan haklarına aykırı şekilde çalıştırılması hem de ülkelerin ekonomilerine olumsuz etkileri nedeniyle önemlidir. Bundan dolayı Doğu Akdeniz bölgesindeki göçmenlerin kayıt dışı istihdam edilmelerinin önüne geçmek ve onların insan haklarına uygun şekilde çalışmalarını sağlamak için öncelikle göçmen emeğinin Doğu Akdeniz bölgesi içerisindeki yerini ve görünümünü anlamak hem göçmenlerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi hem de ülkelerin ekonomik kalkınması açısından sorulması önem arz eden bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

S.2. Türkiye ve Lübnan'ın kayıt dışı ekonomileri içerisinde göçmen emeği nasıl benzerlikler ve farklılıklar taşımaktadır?

Türkiye ve Lübnan farklı kültürel, sosyal ve ekonomik yapı barındıran iki ülkedir. Ancak bu ülkeler göçmenlerin yüksek oranda kayıt dışı sektörlerde çalıştığı bir gerçekle yüzleşmektedir. Bu nedenle bu ülkelerin kayıt dışı sektörlerinde çalışan göçmenlerin durumunu karşılaştırmak bununla beraber benzerlikler ve farklılıklarını belirlemek, bu ülkelerin göçmenlerle ilgili uygulamalar ve koşullar hakkında fikir sahibi olmamızı sağlayacaktır. Bu bilgi, bu ülkelerin politikalarının geliştirilmesinde ve kayıt dışı istihdamın azaltılmasına yönelik daha etkili tedbirlerin alınmasında yardımcı olacaktır.

S.3. Göçmen emeğinin Türkiye ve Lübnan bağlamında kayıt dışı sektörlerle yönelmesini engellemek adına nasıl politik çalışmalar gerçekleştirilmektedir?

Göçmen emeği kayıt dışı sektörlerde yoğunlaşması hem göçmenlerin hem de ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasi istikrarı için önemli bir sorun teşkil eder. Bu nedenle kayıt dışı istihdamı önlemek ve göçmenlerin haklarını korumak amacıyla politikalar ve düzenlemeler geliştirilmiştir. Bu politikalar genellikle, işverenleri kayıt dışı çalıştırmaya teşvik eden faktörleri ortadan kaldırmayı, göçmenlerin iş piyasasına erişimini kolaylaştırmayı, sosyal hakları güvence altına almayı ve göçmenlerin kayıt dışı çalıştırılmasının cezalandırılmasını sağlamayı içermektedir. Bu politikaların uygulanmasındaki farklılıklar, ülkelerin ekonomik, sosyal ve siyasi koşulları, yasal düzenlemeleri, iş piyasası dinamikleri ve göçmen nüfusunun demografik özellikleri gibi faktörlere bağlıdır. Bu nedenle bu konuda yapılan politik çalışmaların analizi, kayıt dışı istihdamın önlenmesi ve göçmenlerin haklarının korunması konusunda farklı ülkelerin karşılaştırılmasına olanak sağlanması ile bu konuda etkili politikaların

belirlenmesinde yol gösterici olunması ve sistematik olarak ortaya konulması adına önem taşımaktadır.

3.2. Araştırma Kapsamı

Bu araştırma, Akdeniz bölgesinde yer alan göçmen emeğinin kayıt dışı sektördeki durumunu incelemeyi ve göçmenlerin kayıt dışı istihdamını önlemeye yönelik politikaları örnek ülkeler olan Türkiye ve Lübnan üzerinden analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, araştırmanın ilk aşaması, kayıt dışı istihdamın nedenleri, etkileri ve kayıt dışı istihdamın yoğun olduğu sektörlerin belirlenmesi olacaktır.

Araştırmanın ikinci aşamasında, örnek ülkelerde kayıt dışı istihdamın yasal ve kurumsal düzenlemeleri incelenecek ve politika araçları, önleyici tedbirler ve yaptırımlar gibi mücadele yöntemleri üzerinde durulacaktır. Türkiye ve Lübnan örnek ülkeler olarak seçilmiştir. Türkiye ve Lübnan, Doğu Akdeniz bölgesindeki göçmen nüfusun yoğun olduğu ülkeler olarak öne çıkmaktadır. İşte bu nedenlerle bu iki ülkenin seçilmesinin nedeni maddeler halinde şu şekilde sıralanmıştır:

1. Yüksek Mülteci Nüfusu: Türkiye ve Lübnan, son yıllarda büyük mülteci akınlarına maruz kalmış ve milyonlarca göçmeni ve mülteciyi barındırmıştır. Özellikle Suriye'deki savaşın etkisiyle bu ülkelerdeki mülteci nüfusu artmıştır. Bu durum, kayıt dışı istihdamın ve göçmen emeğinin kayıt dışı sektörlerdeki rolünün incelenmesi açısından önemli bir bağlam sunmaktadır.

2. Göçmen Emek Piyasası: Türkiye ve Lübnan gibi ülkelerde göçmenler genellikle tarım, inşaat, ev hizmetleri gibi sektörlerde çalışmaktadır ve bu sektörlerde kayıt dışı istihdamın yaygın olduğu bilinmektedir. Bu nedenle bu iki ülke, kayıt dışı istihdamın özellikle göçmen emek piyasasında nasıl işlediğini incelemek için uygun birer örnek teşkil etmektedir.

3. Politika Farklılıkları: Türkiye ve Lübnan, göçmenlerle ilgili politika yaklaşımları açısından farklılıklar göstermektedir. Bu iki ülkenin farklı politika ve uygulama deneyimlerinin karşılaştırılması, kayıt dışı istihdamın ele alınmasında nasıl farklılıklar ve benzerlikler ortaya koyduğunu anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Sonuç olarak Türkiye ve Lübnan, Doğu Akdeniz bölgesindeki göçmen emeği ve kayıt dışı istihdamın incelenmesi için uygun örnek ülkeler olarak belirlenmiştir. Çünkü bu ülkelerdeki göçmen nüfusu yoğun ve kayıt dışı istihdamın önemli bir sorun olduğu bilinmektedir.

Araştırmanın üçüncü aşaması, kayıt dışı istihdamın yoğun olduğu sektörlerin belirlenmesi üzerine odaklanacaktır. Bu aşamada, özellikle araştırma doğrultusunda belirlenen tarım, inşaat, ev işleri, restoran ve turizm gibi sektörler incelenecektir. Ayrıca bu sektörlerdeki kayıt dışı çalışan göçmenlerin sayısı, iş koşulları, ücretler ve çalışma saatleri gibi konulara da değinilmiştir.

Araştırmanın dördüncü aşaması, örnek ülkelerin kayıt dışı istihdamla mücadele politikalarının etkililiğinin değerlendirilmesine odaklanacaktır. Bu aşamada, politikaların uygulanabilirliği, toplumsal ve ekonomik etkileri ve göçmen işçilerin haklarına etkisi gibi konular ele alınacaktır. Ayrıca bu politikaların uygulanması sırasında karşılaşılan zorluklar ve başarılar incelenmiştir.

Son aşamada, araştırmanın bulguları ve önerileri sunulacaktır. Bu kısımda, kayıt dışı istihdamın yoğun olduğu sektörlerdeki göçmen işçilerin haklarına yönelik politika önerileri geliştirilecek ve örnek ülkelerin kayıt dışı istihdamla mücadelesindeki başarı öyküleri diğer ülkeler için uygulanabilir hale getirilmeye çalışılmıştır.

3.3. Araştırma Yöntem ve Teknikleri

Bilimsel araştırmaların önemli bir noktası olan kullanılan yöntem ve teknikler çalışmanın işleyişini etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Çalışmada izlenecek yolun belirlenmesiyle araştırma sorusuna yanıt bulunmaya çalışılacak ve elde edilen bulgular değerlendirilecektir. Bu çalışma kapsamında uygulanan sistematik inceleme metodolojisi ile literatürü tarayarak şeffaf, yapılandırılmış ve kapsamlı yaklaşımlara ve araştırma bulgularının resmi sentezinin ortaya konulması amaçlanmıştır. En geniş düzeyde, literatüre sistematik bir yaklaşım, yayınları bulmak ve gözden geçirmek için yapılandırılmış bir araştırma sistemi kullanması bakımından anlatı incelemesinden ayırt edilebilir. Bununla birlikte, 'sistematik inceleme' terimi, belirli bir metodoloji ile ilişkili belirli bir tür literatür taramasına atıfta bulunmak için giderek daha fazla kullanılmaktadır. Literatür incelemeleri, 'anlatı incelemeleri' veya 'sistematik incelemeler' olarak kategorize edilebilir (Petticrew, 2001: 99). Sistematik bir incelemenin standart tanımı, odaklanılmış bir araştırma sorusuna yanıt olarak mevcut kanıtların bir sentezini üretmek için belirli bir metodoloji kullanan literatür taramasıdır.

Bu çalışma, sistematik inceleme yönteminden yararlanılarak, literatürdeki araştırmaların tespiti sonucunda gerçekleştirilmiştir. Sistematik inceleme tekniği, veri toplama teknikleri kısmında detaylandırılmıştır. Sistematik derleme, araştırma amacı ve sorusu doğrultusunda yanıt bulmak ya da çözüm üretmek için araştırma alanında yapılmış tüm

Çalışmaların kapsamlı bir şekilde taranıp çeşitli kriterlere tabi tutarak ve araştırmaları değerlendirerek incelemeye dahil edilip edilmeyeceğine karar verilmesi ve sonucunda bulguların bir bütün haline getirilmesi amaçlanarak gerçekleştirilmiştir (Burns ve Groove 2007: 76 akt. Karaçam, 2013: 27).

Bu alışma kapsamında gerçekleştirilen 8 temel sistematik derleme adımı şu şekilde gerçekleştirilmiştir:

1. Adım: İlk Planlama Aşaması

Sistematik derleme çalışmaları, araştırmacıların belirli bir konuda özet ve sentez yapmak amacıyla mevcut literatürü kapsamlı bir şekilde incelemesini gerektiren bir yöntemdir. İlk planlama aşaması, sistematik derleme çalışmasının temelini oluşturur ve araştırmacının çalışma hedefleri, araştırma soruları, dahil edilecek ve dışlanacak çalışmaların belirlenmesi gibi önemli kararların alınmasını sağlar. Planlama, sistematik derleme çalışmasında yapılacak tüm işlemlerin önceden belirlenmesi anlamına gelir. Bu aşamada, araştırmacılar, verilerin nasıl toplanacağı, verilerin nasıl analiz edileceği, dahil edilecek çalışmaların kriterleri ve arama stratejileri gibi birçok konuda kararlar alırlar. Planlama, sistematik derleme çalışması sırasında kullanılan bir rehber niteliği taşımaktadır ve çalışmanın yürütölmesi sırasında kaynakların yeterliliği ve güvenilirliği açısından önemli bir rol oynar. Bu bağlamda çalışmanın yürütölmesi sırasında karşılaşılan olası sorunları minimize etmek için bir plan aşaması yapılmıştır (Yannascoli vd., 2013: 64).

2. Adım: Araştırma Sorusu Tanımlama

Sistematik derleme yaparken, araştırmanın amacına uygun olarak belirli bir araştırma sorusu belirlemek önemli bir aşama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu aşama, araştırmanın hedefine uygun bir şekilde planlanmasını ve gerçekleştirilmesini sağlar. Araştırma sorusu belirlerken, sistematik derlemenin amacına ve kapsamına uygun olarak ayrıntılı bir şekilde düşünmek önemlidir. Sorunun spesifikliği, derlemenin daha verimli ve etkili bir şekilde yapılmasını sağlar. Soru, derlemenin sonuçlarına ulaşmak için gerekli olan verilerin toplanması ve analiz edilmesi sürecinde de kullanılacak olan bir yol haritası görevi görmektedir (Yannascoli vd., 2013: 64). Bu nedenle araştırma sorusu, derleme sürecinde diğer aşamaları da doğrudan etkiler. Araştırma sorusu, araştırmanın konusu, amacı ve kapsamı göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Bu sistematik derleme örneği için belirlenen araştırma sorusu şu şekilde “Akdeniz Bölgesi İçerisinde Yer Alan Göçmen Emeğinin Türkiye ve Lübnan bağlamında Kayıt Dışı Sektördeki Görünümü ve Göçmenlerin Kayıt Dışı İstihdamını Önemeye Yönelik Politikalar nasıldır?” Sorusu temelinde çizilmiştir.

3. Adım: Literatür Taraması

Literatür taraması, sistematik derleme çalışmasının en kritik adımlarından biridir. Bu aşama, konuyla ilgili mevcut olan tüm literatürün taranarak kapsamlı bir şekilde analiz edilmesini sağlamaktadır. Literatür taraması ayrıca mevcut bilgiye hâkim olunması ve araştırma sorularını yanıtlamak için gerekli olan verileri bulmak adına önemlidir. Bu aşamada, belirli anahtar kelimeler, dergiler, veri tabanları ve diğer kaynaklar kullanarak bir arama stratejisi belirlenmiştir. Literatür taraması yoluyla kaynakların niteliklerinin de değerlendirilmesini sağlamıştır. Bu aşamada, araştırmacıların kaynakların güvenilirliği, kalitesi, yöntemleri, örneklem büyüklüğü ve sonuçları hakkında kritik bir değerlendirme yapmaları gerekir. Bu, mevcut verileri toplama ve analiz etme yöntemlerine ilişkin eleştirel düşünce süreçlerini değerlendirmek adına yarar sağlamaktadır.

Literatür taraması ile veri toplama stratejisinin belirlenmesine yardımcı olmaktadır. Konuyla ilgili mevcut literatürün ne kadar eksiksiz olduğunu, hangi alanlarda daha fazla çalışma gerektiğini ve veri toplama stratejilerinin nasıl geliştirilebileceğini belirlenmiştir. Bu doğrultuda veri toplama ve analiz süreçleri belirlenmesi adına bu çalışma kapsamında gerçekleştirilmiştir (Yannascoli vd., 2013: 64).

Bu çalışma kapsamında taranan veri tabanları; Jstar, Wos, Wiley, Emerald veri ve tabanları olarak belirlenmiştir.

4. Adım: Arama Terimleri Seçme

Sistematik derleme yaparken, arama terimleri seçmek oldukça önemlidir. Arama terimleri, araştırma sorusuna cevap ararken kullanılan anahtar kelimelerdir. Bu nedenle doğru arama terimlerinin seçilmesi, uygun kaynaklara erişimin sağlanması ve araştırma çizgisinin belirginleştirilmesi adına önem taşımaktadır. Arama terimlerinin seçimi için ilk adım, araştırma sorusu ve hedef kitlenin belirlenmesidir. Bu, hangi terimlerin kullanılacağını belirlemek için önemlidir. Bu çalışmada ilgili veri tabanları içerisinde belirlenen anahtar kavramların gelişmiş arama terimleri belirlenmiştir.

Belirlen veri tabanları sonucunda kullanılan bütün anahtar kelimeler şu şekildedir;

Kayıt dışı istihdam* VEYA -Kayıt dışı çalışma VEYA -Kayıt dışı ekonomi VEYA -Gri ekonomi VEYA -Gölge ekonomi VEYA -Kayıt dışı sektör VEYA -Güncelleme dışı işçilik VEYA -Kayıt dışı işçilik VEYA -Kayıt dışı çalıştırma VEYA -Kayıt dışı gelir VEYA -Kayıt dışı ticaret VEYA -Kayıt dışı faaliyet VEYA -Kayıt dışı Pazar VEYA -Kaçak istihdam VEYA -Kaçak çalışma VEYA -Kaçak ekonomi VEYA -Kaçak sektör VEYA -Güncelleme dışı sektör VEYA -Gizli istihdam VEYA -Gizli çalışma VEYA -Gizli ekonomi VEYA -Gizli sektör VEYA -Resmi olmayan işçilik VEYA -Resmi olmayan çalışma VEYA -Resmi olmayan ekonomi VEYA -Resmi olmayan sektör VEYA -Kayıt dışı olma VEYA - Kayıt dışı istihdam politikaları VEYA -Kayıt dışılıkla mücadele politikaları VEYA

-Kayıt dışı ekonomi politikaları VEYA -Kayıt dışılığı önleme politikaları VEYA -Kayıt dışı istihdamla mücadele stratejileri VEYA -Kayıt dışılıkla mücadele stratejileri VEYA-Kayıt dışı işçilikle mücadele politikaları VEYA-Kayıt dışı işçilikle mücadele stratejileri VEYA -Kayıt dışı işlerle mücadele politikaları VEYA -Kayıt dışı işlerle mücadele stratejileri VEYA - Kayıt dışı ekonomiyle mücadele politikaları VEYA -Kayıt dışı ekonomiyle mücadele stratejileri VEYA -Kayıt dışı ekonomiyi azaltma politikaları VEYA -Kayıt dışı ekonomiyi azaltma stratejileri VEYA -Kayıt dışı ekonomiyi engelleme politikaları VEYA -Kayıt dışı ekonomi stratejileri VE -Göçmen VEYA -Yabancı uyruklu işçi VEYA-Uluslararası göçmen VEYA-Geçici göçmen VEYA-Mülteci VEYA -Sığınmacı VEYA-Kaçak göçmen VEYA -İltica eden VEYA -İltica eden VEYA -Geri gönderilen göçmen Geri dönen göçmen VEYA -İade edilen göçmen VEYA -Göçmen işçi

5. Adım: Dahil Etme ve Hariç Tutma Kriterleri ve Veri Tabanları

Araştırma kapsamında dahil edilecek bilimsel çalışmaları belirlemek adına katı ve sıkı kriterlerin oluşturulması çalışmanın sınırlarını belirlemek adına belirleyici rol oynamaktadır. Çalışmanın geçerliliği açısından, mevcut literatür ve genel araştırma amacınıza bağlı olarak, iyi temsil edilen konular için yalnızca güçlü kanıtlara dayanan makalelerin dahil edilmesi önemlidir. Bununla beraber tek başına bir veri tabanı taramak tek başına yeterlilik taşıyan bir ölçüt olarak görülmemekle birlikte çalışma kapsamında uygun veri tabanlarının taranarak uygun bilimsel yayınların saptanması gerekliliği kapsamlı bir sistematik derleme için gereklilik oluşturmaktadır (Yannascoli vd., 2013: 66).

Dahil etme kriterleri şu şekildedir:

1. Türkiye ve Lübnan’da göçmen emeği ve kayıt dışı sektörler konusunda yapılmış olan politika ve yasal düzenlemeleri ele alan akademik çalışmalar: İlgili kriterler dahilinde araştırmanın kapsamını belirleyen anahtar kelimelerin kullanıldığı makaleler dahil edilmektedir.
2. Araştırma kapsamı içerisinde hem niteliksel hem de niceliksel çalışmaların ele alınması sağlanarak daha kapsamlı bir analiz yapılması amaçlanmaktadır.
3. Göçmen işçilerin kayıt dışı istihdamına yönelik politikaları ele alan makaleler: Bu kriter, araştırmanın konu ile ilgili politika ve düzenlemeleri kapsamasını sağlamaktadır.
4. İngilizce ve Türkçe dillerde yayınlanmış makaleler: Bu kriter ile araştırmacının hâkim olduğu diller kapsam içerisinde tutularak çalışma yapılmaktadır.

Hariç tutma kriterleri şu şekildedir;

1. Dil: İngilizce ve Türkçe dışındaki dillere sahip makaleler hariç tutulmaktadır.

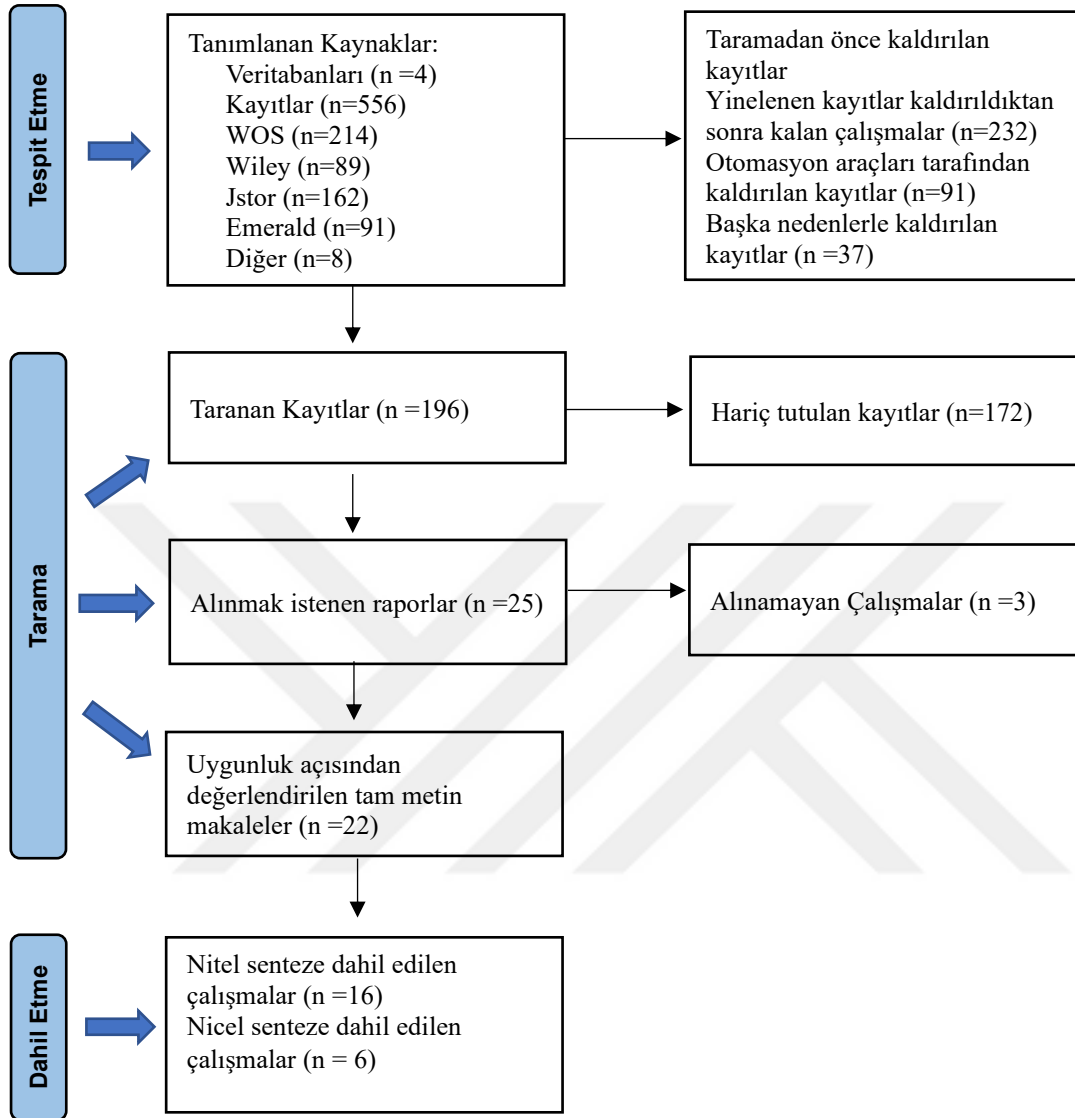
2. Tarih: 2011 yılından önce yayınlanan makaleler hariç tutulmaktadır: Özellikle Türkiye ve Lübnan ülkelerinde kayıt dışı ekonominin görünürlüğün literatür içerisinde 2011 yılından sonra yer edinmesi dolayısıyla bu tarih belirlenmiştir.
3. Konu uygunluğu: Kayıt dışı istihdamın Göçmen emeği dışında incelenmesi durumu taşıyan makaleler hariç tutulmuştur.
4. Örneklem: Açıklayıcı örneklem belirtmeyen çalışmalar hariç tutulmaktadır.
5. Deneysel çalışmalar: Deneysel çalışmalar çalışma kapsamında bulunmadığından dolayı hariç tutulmuştur.
6. Açık Erişim: Ücretsiz erişim sağlanamayan makaleler hariç tutulmuştur.

6. Adım: Veri Organizasyonu

Sistematiik bir inceleme yürütmenin ve yazmanın önemli bir yönü, veri toplama için tam yöntemlerinizi bildirmektir. Sistematiik incelemeleri yürütmek ve raporlamak için en uygun rehber PRISMA beyanıdır. PRISMA beyanı ile uygun bilgilerin raporlanması adına çalışma kapsamında belirlenen verilerin bildirilmesi sağlanmaktadır (Yannascoli vd., 2013: 66).

Bu bağlamda uygulanan Prisma Beyanı şu şekildedir:

Veritabanları ve kayıtlar yoluyla çalışmaların tanımlanması

7.Adım: Verilerin Çıkarılması

Veri çıkarma aşamasında, elde edilen çalışmaların düzenli bir şekilde organize edilmesi önemlidir. Bu nedenle verilerin dikkatlice ve sistematik bir şekilde toplama formuna aktarılması, verilerin genel kapsamda incelenmesine ve çalışmanın başarılı bir şekilde yürütülmesine katkı sağlamaktadır (Yannascoli vd., 2013: 67).

Veri Çıkarma İşleminde Mendeley kullanılarak; veri tabanlarında araştırma kapsamında tanımlanan kayıtlar bir havuzda toplanmıştır. Ardından tespit edilen yinelenen çalışmalar kaldırılarak ve uygun tam metin makaleler belirlenerek çalışma amacı doğrultusunda değerlendirmeye alınmıştır. Belirlenen değerlendirmeye uygun çalışmalar Excel tablosu

oluşturularak diğer araştırmacılar ile verilerin doğruluğunu ve uygunluğunu değerlendirerek nihai araştırma kapsamındaki çalışmaların belirlenmesini sağlamıştır.

8. Adım: Analiz ve Sentezleme

Elde edilen verilerin özetlenmesi ve anlamlı bir şekilde yorumlanması için analiz önemli bir adım olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu aşamanın gerçekleştirilmesi ile araştırma sorularının yanıtlanması ve sonuçlarının raporlamasını sağlamıştır.

Sentez aşaması ile analiz aşamasında belirlenen ana eğilimlerin bir araya getirilmesi amaçlanmıştır. Bu aşamada, elde edilen verilerin farklı yönleri birleştirilerek bütünsel bir görünüm elde edilmesi sağlanmış ve sistematik derlemenin temel amacı olan araştırma sorularının yanıtlanması sağlanmıştır.

3.4. Çalışma Kapsamında Kullanılan Ölçütler ve Araçlar

Bu çalışma kapsamında kullanılan araçlar ve programlar, araştırmanın amacına ve veri analiz yöntemine uygun şekilde aşağıda belirtilen ölçütler ve araçlar kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Prizma Diyagramı: Sistematik derleme raporlama standartlarını belirleyen kılavuzdur. Bu kılavuz, sistematik derlemelerin yüksek kalitede ve şeffaf bir şekilde raporlanmasını amacıyla bu çalışma kapsamında kullanılmıştır.

Mendeley, ve Zotero referans yönetim araçları: Bu araçlar ile literatür tarama ve veri toplama aşamalarında kullanılan çalışmaların organize edilmesi ve duplikasyonların belirlenmesi adına kullanılmıştır.

Microsoft Excel veya Google Sheets elektronik tablo programları: Bu programlar ile veri toplama aşamasında kullanılan verilerin organize edilmesi ve analiz edilmesi için kullanılmıştır.

Bu araçlar ve programlar belirtilen aşamalarda kullanılarak, derleme sürecinin sistematik bir şekilde sağlanması ve derleme kalitesinin sağlanması amacıyla gerçekleştirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu çalışma kapsamında belirlenen toplam 22 çalışma dahil etme ve hariç tutuma kriterleri ışığında temel araştırma sorusunu cevaplamak adına bulguların ortaya konulması için belirlenmiş bulunmaktadır. Araştırma amacı doğrultusunda belirlenen veri tabanları Jstor, Wiley, Wos ve Emerald veri tabanları olarak saptanarak belirlenen çalışmalar etik koşullar gözetilerek aktarılmıştır. Belirlenen anahtar kavramların literatürde benzer ve eş anlam taşıyacak şekilde kombinasyonlarla oluşturularak çalışma çerçevesinde sistematik derlemenin en kapsamlı şekilde ortaya konması sağlanmıştır. Literatür taraması neticesinde belirlenen adımlar prizma diyagramı çerçevesinde detaylandırılarak çalışma şeffaflığı ortaya konulmuştur.

Bu araştırma kapsamında belirlenen çalışmalar 1. aşamada tablo halinde sunularak okuyucunun çalışmaların genel bilgilerine ulaşmasına olanak sağlamaktadır. 2. aşamada çalışmaların detaylı özetleri ortaya konularak ele alınan çalışmaların niteliği ve konusu hakkında ön izlem sağlanması amaçlanmıştır. 3. aşamada çalışma kapsamında belirlenen başlıca bulgularının sentezlenmesiyle elde edilen veriler örnek ülkeler olan Türkiye ve Lübnan bağlamında ortaya konulmuştur. 4. aşamada bulgular ışığında kayıt dışındaki göçmen emeğinin eksenini oluşturarak çalışmaların odak noktaları belirlenmiştir.

4.1. Bölüm: Çalışmaların Tablolaştırılması

Sayı	Kullanılan veri tabanı	Başlık	Yazar, Yıl	Alan	Yöntem	Veri Toplama T.	Analiz	Yayınlanma Yeri
1	Jstor	Migrant Domestic Workers and Meso-Level Resistances in Lebanon	Pande, 2012	Sosyoloji	Nitel	Mülakat	Betimsel Analiz	Sage Publications.
2	Jstor	The EU and the Management of the Syrian Refugee Crisis in Lebanon: Small Stiches on Huge Wounds	Aoun, 2015	Ekonomi	Nicel	Anket	İstatiksel analiz	Egmont Institute.
3	Jstor	Managing through ad Hoc Measures: Syrian refugees and the politics of waiting in Lebanon	Sanyal, 2018	Sosyal Bilimler	Nitel	Mülakat	Betimsel Analiz	Political Geography
4	Emerald	An investigation of migrant entrepreneurs: the case of Syrian refugees in Lebanon	Alexandre ve Alalam, 2019	Ekonomi	Nicel	Anket	Regresyon Analizi, SPSS.	Investigation of migrant entrepreneurs
5	Wiley	The economics of the Syrian refugee crisis in neighboring countries. The case of Lebanon	David Vd., 2018.	Sosyal Bilimler	Nicel	Anket	İstatistik	Agence Française de Développement
6	WOS	The Economic Effect of Refugee Crises on Host Countries and Implications for the Lebanese Case	Shellito, 2016.	Sosyal Bilimler	Nitel	Mülakat	Vaka analizi	Wharton Economics Sciences Dergisi
7	Jstor	Immigration and prices: quasi-experimental evidence from Syrian refugees in Turkey	Balkan ve Tümel, 2016.	Ekonomi	Nicel	Veri Seti	İstatistik	Journal of Population Economics.
8	WOS	The impact of mass migration of Syrians on the Turkish labor market.	Aksu, Vd.,2022	Ekonomi	Nicel	Veri Seti	İstatistik	European Association of Labour Economists.
9	WOS	Syrian refugees in seasonal agricultural work: a case of adverse incorporation in Turkey	Kavak, 2016	Psikoloji	Nitel	Alan Araştırması	Betimsel Analiz	Journal of Cambridge

10	WOS	Labour Market Impact of Syrian Refugees in Turkey: The View of Employers in Informal Textile Sector in Istanbul	Kayaoğlu, 2020	Ekonomi	Nitel	Anket	İstatistik	Journal of Migration Letters
11	WOS	Precarity of refugees: the case of Basmane-İzmir, Turkey.	Oner vd., 2020	Sosyoloji	Nitel	Alan Araştırması	İçerik Analizi	Journal of Ethnic and Migration Studies
12	WOS	Transforming refugees into migrants: institutional change and the politics of international protection	Mourad ve Nomad, 2019.	Uluslararası İlişkiler	Nitel	Mülakat	İçerik Analizi	European Journal of International Relations
13	Wiley	Trapped in the underground economy: Syrian refugees in the informal labour market in Turkey.	Badalič, 2023	Hukuk	Nitel	Mülakat	Betimsel Analiz	Journal of Third World Quarterly
14	Diğer Kaynaklar	The Appearance And Effects Of Refugee Labor On Turkish Labor Markets	Aygül, 2018	Sosyoloji	Nitel	Veri Seti	Betimsel Analiz	Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi
15	Diğer Kaynaklar	Suriyeli Kadınların İşgücüne Katılımı ve Deneyimleri (İstanbul-Sultanbeyli Örneği)	Aygül ve Kaba, 2019	Sosyoloji	Nitel	Mülakat	Tematik Analiz	Turkish Studies Social Sciences
16	Diğer Kaynaklar	Mültecilerin İş Gücüne Katılımı ve Piyasaya Dair Deneyimleri	Aygül, 2018	Sosyoloji	Nitel	Saha Çalışması	Betimsel Analiz	Nobel Yayınevi
17	Diğer Kaynaklar	Labor Market Integration of Syrian Refugees in Turkey: From Refugees to Settlers	İçduygu ve Diker, 2017	Göç Araştırmaları	Nitel	Veri Seti	İstatistik	Journal Of Migration Studies

18	Diğer Kaynaklar	Türkiye’de göç politikaların dönüşümü: Yasadışılığın uluslararası üretiminden makbul yabancıya?	Üstümbici, 2017	Göç Araştırmaları	Nitel	Veri Seti	Betimsel Analiz	Toplum ve Bilim Dergisi
19	Diğer Kaynaklar	Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Ekonomi Üzerindeki Etkileri	Salur ve Erdoğan, 2018	Ekonomi	Nitel	Veri Seti	İstatistik	Journal Of Economics & Econometrics
20	Diğer Kaynaklar	Mülteci Entegrasyonu, Göç Politikaları ve Sosyal Sınıf: Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler Örneği	Şimşek, 2018	Politika	Nitel	Anket	İstatistik	Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi
21	Diğer Kaynaklar	Türkiye’ye Yönelen Düzensiz Göç ve İşgücü Piyasalarına Bazı Yansımalar	Lordoğlu, 2015	Ekonomi	Nitel	Veri Seti	Betimsel Analiz	Çalışma ve Toplum Dergisi
22	Diğer Kaynaklar	Göç, Göçmen Politikaları ve Türkiye’de İşgücü Piyasalarında Prekaryalaşma	Güney ve Cengiz, 2023	Ekonomi	Nitel	Veri Seti	Betimsel Analiz	İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi

4.2. Çalışmaların İçerikleri ve Değerlendirilmesi

Bu çalışma çerçevesinde belirlenen araştırmaların içeriklerinin netleştirilmesi adına amacını, kapsamı ve hedeflerini bu bölümde içerik ve genel değerlendirmeler konu başlığı altında her bir çalışma açısından ortaya koyulması sağlanmıştır. Bu doğrultuda içerik planlaması yapılarak, çalışmanın odaklarını anlamamız ve bütünlüğüne hâkim olmamız açısından önem arz etmektedir.

4.2.1. Migrant Domestic Workers and Meso-Level Resistances in Lebanon.

Bu çalışmada, Lübnan'daki göçmen ev hizmetçilerinin maruz kaldığı dışlanmalara odaklanılmaktadır ve göçmenlerin Lübnan'da sosyal hakları ve statüsü hakkında saha içerisindeki durumu ortaya koymaktadır. Çalışmada, göçmen ev hizmetçilerinin sürekli olarak dışlandıkları mekanları, stratejik direnişler için bir temel olarak kullanarak bu mekansal dışlanmalara meydan okuduğu savunulmaktadır. Özel ve bireysel ya da organize kolektif eylemler olarak sınıflandırılmayan stratejik eylemler, üç farklı şekilde vurgulanmaktadır ve sınırlı haklara sahip olan evde çalışan işçiler arasında balkonlar aracılığıyla kurulan stratejik ikili ilişkiler, diğer evde çalışan işçiler tarafından etnik kiliselerin dışında oluşturulan küçük kolektifler ve genellikle ulusal sınırları aşan, yasa dışı serbest çalışanlar ve kaçak işçiler tarafından kiralanmış dairelerde gerçekleştirilen daha büyük işçi kolektifleri olarak belirlenmiştir. Bu mekanlar, işçi kolektiflerinin stratejik örnekleri olarak analiz edilerek, Arap dünyasındaki göçmen ev hizmetçilerinin sadece ezilen ve mağdur edilmiş kurbanlar olarak betimlenmesine karşı çıkmaktadır. Ayrıca, Lübnan'daki göçmen ev hizmetçilerinin yürüttüğü direniş faaliyetlerinin sürekliliği, genellikle kamusal (açık ve örgütlü) ile özel (bireysel ve sembolik) örgütlenme ve direniş biçimleri arasındaki ayrımları sorgulamaktadır. Bu orta düzey direniş, özellikle göçmen ev hizmetçilerinin resmi sendikalar kurma veya katılma yasağıyla karşı karşıya olduğu ülkelerde Filipinli topluluğunun aksine Afrika ve Güney Asya'dan gelen işçilerin konsolosluklar ve elçilikler gibi resmi destek sistemlerine sınırlı erişim olduğu Lübnan gibi bir ülkede önemli olduğu dikkat çeken unsur olarak görülmektedir.

4.2.2. The EU and the Management of the Syrian Refugee Crisis in Lebanon: Small Stiches on Huge Wounds.

Bu çalışmada göçmen emeğinin gözlemlenebilen durumunu Avrupa birliğinin nasıl ele aldığı ve kaynaklanan endişelerin Akdeniz bölgesindeki en ciddi krizlerden biri olan Suriye çatışması ve bölgesel sonuçlarına yönelik çalışmaların son durumunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, Lübnan 1970'lerden bu yana çeşitli Avrupa-Akdeniz girişimlerinin bir parçası

olmuştur. Bununla birlikte, AB'nin çatışmayı hafifletmek ve yayılmasını önlemek için daha fazla boyutta daha etkili bir şekilde dahil olabileceği birçok alan var olmasına rağmen bunu yapmaması Lübnan'ın birçok probleme açık halde kalmasına neden olmaktadır.

4.2.3. Managing Through Ad Hoc Measures: Syrian Refugees And The Politics Of Waiting İn Lebanon.

Bu araştırma, mülteci krizlerinin etkilerini anlamak ve politika uygulamalarının mülteciler üzerindeki etkilerini incelemek için son derece değerli bir kaynaktır. Özellikle Lübnan'daki Akdeniz güneyinde yaşanan mülteci krizi, Lübnan'ın politikalarının keyfi ve geçici bir şekilde uygulanmasının, mülteciler arasında belirsizlik ve bekleme süreçlerini artırdığını göstermektedir. Bu çalışma, Lübnan'daki Suriyeli mültecilere odaklanarak politikaların nasıl etkisiz ve hatta ayrımcı bir şekilde uygulanabildiğini vurgulayarak, politikaların mülteciler üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koymaktadır. Bu durum, mültecilerin hareketsizleşmelerine ve yoksulluk koşullarının daha da kötüleşmesine neden olmaktadır. Makale, eleştirel hukuk ve siyasi coğrafya alanlarının bakış açılarını kullanarak, bu konuyu derinlemesine analiz etmektedir. Araştırma, politika yapıcılarının daha duyarlı ve adil politikalar geliştirmeleri gerektiği üzerinde durarak, mülteci krizlerine yönelik politika yaklaşımlarının önemine dikkat çekmektedir.

4.2.4. An Investigation Of Migrant Entrepreneurs: The Case Of Syrian Refugees İn Lebanon.

Bu makale, Suriyeli mültecilerin gelişmekte olan bir ülkede kendi işletmelerini kurmalarının nedenlerini ve nasıl başardıklarını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, Lübnan'daki ana kamplarda bulunan Suriyeli mültecilerle gerçekleştirilen bir nicel çalışmayı içermektedir. Bulgular, Suriyeli mültecilerin Lübnan'da yeni bir iş kurma isteğine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu istek genellikle geçmişte kendi ülkelerinde çalıştıkları sektörde geçimlerini sağlama motivasyonuna dayanmaktadır. Ancak, mültecilerin karşılaştığı engeller arasında finansal ve idari sorunlar ile yerel politikalar bulunmaktadır. Makale ayrıca, Lübnan kültürüne uyum sağlamanın kolay olmasına rağmen, Lübnan Hükümeti'nin mültecilere çalışma izni vermemesi nedeniyle kayıt dışılığa etki eden bir durum yaratmaktadır.

Bu makalenin akademik tartışmaya dört katkısı bulunmaktadır. İlk olarak, diğer çalışmalardan farklı olarak, mültecilerin girişimcilik motivasyonlarını bir Orta Doğu gelişmekte olan ülkede incelenmesine odaklanmaktadır. İkinci olarak, mültecilerin motivasyonlarının çekici ve itici faktörlerden kaynaklandığı vurgulanmaktadır. Üçüncü olarak,

Lübnan kültürüne uyum sağlama konusunda kolaylık olsa da Lübnan Hükümeti'nin politikaları nedeniyle dayanıklılığın gerekliliği vurgulanmaktadır. Son olarak bu makale etnik girişimcilik, göçmen girişimciliği ve mülteciler üzerine yapılan çalışmalar arasında bir köprü işlevi görmektedir ve sosyal bağlar, sosyal sermaye, kültür, siyasi çevre ve hizmet sektörü gibi kavramları bir araya getirmektedir.

Bu çalışma, Lübnan Hükümeti ve sivil toplum kuruluşlarına, mültecilerin Lübnan'a geldikten kısa bir süre sonra girişimcilik faaliyetlerini teşvik etmek ve desteklemek için öneriler sunmaktadır. Bu önerilerin uygulanması, mültecilerin entegrasyonu ve genel olarak girişimciliğin teşvik edilmesine yardımcı olabilir. Mültecilerin girişimcilik motivasyonlarını anlamak ve onlara destek sağlamak amacıyla yapılan bir çalışma olduğu için değerlidir. Bu çalışma, mültecilerin ekonomik faaliyetlere katılımını teşvik etmenin sosyal bağların önemini vurgulamaktadır.

4.2.5. The Economics Of The Syrian Refugee Crisis In Neighboring Countries. The Case Of Lebanon;

Bu araştırma, mültecilerin ulusötesi yerinden edilmesi dolayısıyla ağır bir yük taşımak zorunda kalan Lübnan'ın ekonomisi üzerindeki etkilerini araştırmaktadır. Bu çalışma, mülteci krizinin etkilerini değerlendirmek için işgücünün durumunu, ekonomik göstergeleri ve makroekonomik olgular gibi çeşitli bileşenlere odaklanarak, Lübnan'ın ekonomik durumunu anlama ve mülteci krizinin ekonomik boyutunu değerlendirmemizi sağlamaktadır. Ekonomi perspektifi göz önüne alınarak dinamik bir genel denge çerçevesi oluşturularak iki bölümde çalışma gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, işgücü piyasası bölümlere ayrılmıştır: işgücü talebi, resmi ve gayri resmi iş gücüne katılım incelenmiştir. İkinci olarak firmalar beceriler ve işçi kökenlerine göre iş gücüne katılım konu edilmiştir. En son ulusal işgücü anketinden Lübnanlı işçiler ve göçmenlere ilişkin veriler, bu araştırma projesi için kullanılarak, standart ekonomik ve finansal verilerle birleştirilerek ortaya konmaktadır.

4.2.6. The Economic Effect of Refugee Crises on Host Countries and Implications for the Lebanese Case;

Shellito, (2016) gerçekleştirdiği bu çalışmada, mevcut mülteci krizlerinin ev sahibi ülke üzerinde sahip olabileceği bazı önemli olumlu ve olumsuz ekonomik etkileri tanımlamayı amaçlamaktadır. Bu makale, mültecilerin olumlu yönlerini, uzun vadeli yatırımları teşvik etme, demografik boşlukları doldurma, işgücüne etkin bir şekilde entegrasyon sağlama ve menşe ülke ile ikili ticareti artırma gibi faktörlerle ele almaktadır. Aynı zamanda, mültecilerin olumsuz

yönlerini, kamu ve özel hizmetleri zorlama, fiziksel ve ekonomik aşırı kalabalık oluşturma, toplumsal çekişme ve iç çatışma potansiyelini artırma gibi etkileri tanımlamaktadır. Makale, Lübnan örneği üzerinden mülteci emeğinin durumunu değerlendirerek yukarıda bahsedilen olumlu ve olumsuz etkilerin Lübnan'a etkisini ortaya koymaktadır.

4.2.7. Immigration And Prices: Quasi-Experimental Evidence From Syrian Refugees In Turkey.

Bu çalışma, Suriyeli mültecilerin ucuz işgücü arzı ve gayriresmi iş piyasasında yerel işçilerle yer değiştirmesini ve bu sektörlerdeki fiyatların düşmesini sağlamaktadır. Bulgular, göçün tüketici fiyatları üzerindeki etkisini anlamamızı sağlamaktadır. Bu çalışmanın sınırlamaları arasında, yalnızca Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki etkisini incelemesi ve diğer göçmen gruplarının etkisini değerlendirmemesi yer almaktadır. Ayrıca, çalışma, göçün diğer ekonomik faktörler üzerindeki etkisini analiz etmemektedir. Bununla birlikte, çalışma, gayriresmi işgücü piyasasındaki etkileşimi ve fiyat düzeyindeki değişiklikleri açıklayan bir mekanizma sunmakla birlikte göçün tüketici fiyatları üzerindeki etkisini anlamak isteyen araştırmacılar ve politika yapıcılar için önemli bir katkı sunmaktadır.

4.2.8. The Impact Of Mass Migration Of Syrians On The Turkish Labor Market.

Bulgulara göre, göç dalgasının yerli işçiler üzerinde özellikle gayri resmi sektörde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bu etkiler, geçici ücretli çalışanlar, düşük eğitilmiş ve genç işçiler, yarı zamanlı çalışan ve kendi işini yapan kadınlar ile tarım ve inşaat sektöründe çalışan işçiler üzerinde daha belirgindir. Ek olarak, göçmenlerin gelmesi resmi sektördeki tamamlayıcı işçilere olumlu etkiler sağlamaktadır; resmi sektörde çalışan erkeklerin ücretli istihdamı ve ücretleri artmaktadır, özellikle imalat sektöründe bu durum belirginlik kazanmaktadır. En savunmasız gruplara yönelik olumsuz etkiler ve tüketici fiyatlarının artması, bu yerli gruplar arasında yoksulluğun artabileceğini göstermektedir. Göçün, özellikle gayri resmî sektörde çalışan ve ekonomik olarak savunmasız olan yerli işçiler üzerinde olumsuz etkileri olduğu görülmektedir. Ayrıca, resmi sektördeki bazı işçi gruplarında olumlu etkilerin olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmanın sonuçları, politika yapıcıların yerli işgücü piyasalarını korumak ve savunmasız grupları desteklemek için uygun politikalar geliştirmelerine yardımcı olabilir. Bununla birlikte, çalışmanın sınırlamaları ve dikkate alınması gereken diğer faktörler hakkında daha fazla araştırma yapılması önemlidir.

4.2.9. Syrian refugees in seasonal agricultural work: a case of adverse incorporation in Turkey.

Bu çalışma, Türkiye'deki tarım sektöründe mevsimlik göçmen işgücü piyasasının Suriyeli mültecilerin varışıyla nasıl değiştiğini araştırarak dikkate değer bir bakış açısı sunmayı hedeflemektedir. Bu çalışma, belirsizlik durumunu ve savunmasız grupların işgücü piyasasına olumsuz entegrasyonunu ele alarak, mevsimlik göçmen işçilerin ve mültecilerin maruz kaldığı zorlukları açıklamaktadır. Bu çalışmanın sonuçları, savunmasız işçi gruplarını desteklemek ve işgücü piyasasındaki belirsizliği azaltmak için politika yapıcılar tarafından dikkate alınabilir. Bununla birlikte, makalenin sınırlamaları sektörel bazda değerlendirilmekte olması dolayısıyla göçmen emeğinin makro düzlemde ele alınmaması dikkat edilmesi gereken bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2.10. Labour Market Impact of Syrian Refugees in Turkey: The View of Employers in Informal Textile Sector in İstanbul.

Mültecilerin çoğunluğunun Türkiye genelinde dağınık bir şekilde yaşaması, bazı yerli halk arasında Suriyelilerin işlerini ellerinden aldığına dair düşmanca hislerin oluşmasına yol açmıştır. Mevcut mikro bağlamda verilere dayanan akademik bulgular, mültecilerin yerli işgücü üzerinde resmi istihdam oranlarında neredeyse hiç etki olmadığını veya çok az değişiklik olduğunu gösterirken, gayri resmi istihdam oranlarında düşüşler yaşandığını belirtmektedir. İşverenlerin bakış açısından, ampirik analizin ülke genelindeki bulgularının genellikle basitleştirici ve bazen de bağlama bağlı olarak tutarsız olabileceği gösterilmiştir. Bu çalışma, özellikle homojen bir kentsel mahallede, yani belirli bir mahalle/çevre bağlamında, Kürtler ve Suriyeliler arasındaki ana rekabetin gayri resmi tekstil sektöründe olduğu işlerin incelenmesi üzerinde durmaktadır. Çalışma, yerli halkın istihdam oranlarının Suriyelilerle bağımsız diğer faktörlere bağlı olarak azaldığını ve Türkiye'ye varışlarından önce bile düştüğünü ilginç bir şekilde ortaya koymaktadır. Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin yerli işgücü piyasası üzerindeki etkisini daha kapsamlı bir şekilde değerlendirmeye yardımcı olacak bu çalışma, önemli bir katkı sunmaktadır.

4.2.11. Precarity of Refugees: The Case Of Basmane-İzmir, Turkey.

Bu makale, son on yılda mültecilerin ve geçici göçmenlerin güvencesizliği ve ilişkili belirsizliklerinin artan bir şekilde akademik araştırmaların ve politika tartışmalarının odağı olduğunu vurgulamaktadır. Türkiye'de, Suriyeli mülteciler kamplarda, sınır kasabalarında, büyük şehirlerde ve belirli kentsel mahallelerde yoğunlaşmışlardır. İzmir'in eski bir iç şehir

mahallesi olan Basmane, özel bir durumdur ve biz burada mülteci akışının en yoğun olduğu dönemde Basmane'deki Suriyeli göçmenlerin güvencesizlik çeşitliliğini doğrudan gözlemleyerek ayrıntılı bir şekilde inceliyoruz ve İzmir'in sürekli sakinlerini nasıl etkilediğini değerlendirmektedir

Basmane'deki fiziksel ve sosyal dönüşümlere odaklanarak, yer, mülteciler ve yerel halk arasındaki ilişkilere odaklanıyor ve mültecilerin (yerleşik olmayan) durumlarının adaptasyon için farklı yollar ürettiğini ve güvencesizlik deneyimlerini nasıl etkilediği tartışmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma İzmir'in Basmane mahallesindeki Suriyeli göçmenlerin yaşadığı belirsizlikleri ve adaptasyon süreçlerini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bölgenin geçici göçmenler için bir merkez olması, sosyal ve mekânsal değişimlerin mültecilerin uyumunu etkilediğini ve güvencesizliklerini etkilediğini göstermektedir. Araştırma, Basmane'deki sosyo-mekânsal dinamiklerin İzmir'deki geçici göçmenlerin adaptasyonuna katkıda bulunduğunu ve güvencesizliklerini etkilediğini de göstermektedir.

4.2.12. Transforming Refugees Into Migrants: Institutional Change And The Politics Of International Protection.

Bu makalede, 2015 mülteci krizinden bu yana mülteci ve göçmen arasındaki yasal ayrımın önemi vurgulanmaktadır. Göç araştırmacıları, bu iki kategori arasındaki ayrımın giderek belirsizleşmesini kurumsal kayma ve politika birikimi açıklamalarıyla açıklarken, biz devletlerin ve uluslararası kuruluşların mültecilerin koruma arayabileceği yasal yolları en aza indirmek için kullandığı kasıtlı politikaların da göz önünde bulundurulması gerektiğini savunmaktadır. Mülteciler ve göçmenler arasındaki giderek sorunlu ayrımı artıran dört politika "dönüşümü" uygulamasını öne sürmektedir: (1) yük paylaşımı ve diğer dışsallaştırma uygulamaları yoluyla sınıra erişimi sınırlama; (2) prosedürel ve idari engellerle sığınma ve yerel entegrasyona erişimi sınırlama; (3) grup temelli kriterleri dışlama temeli olarak kullanma; (4) yerleştirme programları içinde Sözleşme dışı kriterlerin dahil edilmesi. Tarihsel kurumsal bir yaklaşıma ve 2013-2016 yılları arasında Türkiye'de gerçekleştirilen 3 yıl süren birincil alan araştırmasını da içeren geniş bir veri kaynağına dayanarak gerçekleştirilen bu çalışma devletlerin mülteci seçiminde daha fazla kontrol sağlamayı aktif olarak amaçladığını göstermektedir.

4.2.13. Trapped in The Underground Economy: Syrian Refugees in The Informal Labour Market in Turkey.

Bu çalışma Suriyeli işçiler ve işverenler üzerinde etkili olan faktörleri araştırarak Türkiye'deki enformel iş piyasasına olan etkilerini incelemektedir. Çalışmada, 39 Suriyeli mülteciyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler kullanılarak enformel çalışma kuramlarıyla birleştirmektedir. Araştırma, Suriyeli işçileri enformel sektöre yönlendiren faktörlerin (idari engeller, maddi ve maddi olmayan faydalar, işçi düzenlemelerine yabancılık gibi) farklılıklarını ve Suriyeli işverenlerin ve kendi işini yapanların neden enformel olarak çalıştığını (Suriyeli işçileri istihdam etme isteği, işçi düzenlemelerine uymama yeteneği, sınır dışı edilme korkusu gibi) ortaya koymaktadır. Ayrıca çalışma, Suriyeli işverenlerin enformel sektörde kalmayı tercih etmelerinin genellikle kâr amaçlı olmadığını, daha çok Suriyeli meslektaşlarıyla dayanışma temelinde alındığını göstermektedir.

4.2.14. The Appearance And Effects Of Refugee Labor On Turkish Labor Markets.

Aygül, 2018; çalışmasında Türkiye'de meydana gelen göç akışı sonucunda toplum ve ekonomi üzerinde çeşitli etkileri doğurduğunu belirterek Türkiye'nin küresel ve bölgesel krizlerin etkisi altında olduğu ve ulusötesi göç hareketliliğinin merkezinde yer aldığı vurgulamaktadır. Özellikle Suriyeli mültecilerin geçici koruma statüsünde olduğu ve ülke içindeki nüfuslarının ve coğrafi dağılımının dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir. Bununla beraber, Mülteci çalışanların Türkiye ekonomisindeki sektörleri etkilediği ve yerli çalışanlar ile baş edilebilir bir iş gücünün varlığı olduğunu belirtmektedir. Ancak çalışmada, mülteci emeğinin aynı zamanda Türkiye açısından ekonomik büyüme potansiyeli taşıdığı ve bir fırsat olabileceği ifade edilmektedir. Mülteci sorununu çözmek için Türkiye, mültecilerin uyum süreci, istihdam durumu ve ekonomik çıktıları merkeze alan bir yaklaşımı ele almaktadır. Çalışmada sunulan bilgiler, Türkiye'nin ulusötesi göç hareketliliğiyle ilgili karşılaştığı zorlukları anlamak ve bu zorluklarla başa çıkmak için geliştirilen politikaların karmaşıklığını kavramak açısından önemli bir çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2.15. Suriyeli Kadınların İşgücüne Katılımı ve Deneyimleri (İstanbul-Sultanbeyli Örneği).

Aygül ve Kaba, 2019; çalışmalarında, mülteci bireylerin işgücü alanında dezavantajlı durumlarını ve istihdamın yapısal entegrasyon sürecindeki katkısını vurgulamaktadır. Mültecilerin karşılaştığı zorlukları vurgulayarak beşerî sermaye eksiklikleri, kimlik tanınmaması, dil becerileri ve etnik/ırksal ayrımcılık gibi faktörlerin mültecileri emek hiyerarşisinin alt basamaklarına ittiğini belirtmektedir. Aynı zamanda işgücü piyasası aracılığıyla istihdamın mülteciler için umut verici bir fırsat sunduğunu ifade etmektedir.

İstihdamın göçmen bireylere yeni sosyal ağlar, dil öğrenme ve ekonomik bağımsızlık imkânları sağladığı belirtilmektedir. Ayrıca, istihdamın yapısal entegrasyon sürecinde toplumsal uyumu teşvik ederek toplumsal kırılmaları ve çatışmaları önleme potansiyeline sahip olduğu vurgulanmaktadır.

Çalışma ayrıca göç alan ülkelerin göçmen grupları desteklemek amacıyla işgücü piyasalarını düzenlemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Özellikle Suriyeli kadınların istihdam alanlarının belirlenmesi, işgücü piyasası deneyimlerinin incelenmesi ve yapısal entegrasyon açısından istihdamın önemini değerlendirilmesi amacıyla yapılan bir çalışma olarak dikkat çekmektedir. Sonuç olarak, çalışma kadın mültecilerin işgücü piyasasındaki zorlukları ve istihdamın yapısal entegrasyon sürecindeki rolünü vurgulamaktadır.

4.2.16. Mültecilerin İş Gücüne Katılımları ve Piyasaya Dair Deneyimleri

Aygül, 2018; çalışmasında Türkiye'de gerçekleştirdiği saha araştırmasıyla mültecilerin toplumsal entegrasyonu ve istihdama katılımlarının önemini derinlemesine incelemektedir ve mültecilerin iş gücüne katılımıyla ilgili deneyimleri ve engelleri ele almaktadır. Mültecilerin istihdama katılımının toplumsal entegrasyon açısından belirleyici bir faktör olup olmadığını sorgulamaktadır. Çalışma, iş gücüne katılımın mültecilerin topluma entegrasyonu, sosyalleşme ve ekonomik bağımsızlık açısından önemini vurgulamaktadır. Araştırma, mültecilerin iş deneyimleri, çalışma koşulları ve istihdamla ilgili bilgi sağlayarak mültecilerin topluma uyum sağlama süreçlerine ışık tutmaktadır. Bu tespitler, mültecilerin iş gücüne katılımını desteklemek ve bu zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olmak için uygun politika ve programların gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu çalışma, mültecilerin toplumsal entegrasyonu ve ekonomik bağımsızlığı açısından istihdamın ne kadar önemli olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. Mültecilerin iş gücüne katılımının toplumsal entegrasyon ve ekonomik bağımsızlık açısından ne kadar önemli olduğunu vurgulayan bu araştırma, mültecilerin iş deneyimleri, çalışma koşulları ve karşılaştıkları zorluklar hakkında bilgi sağlayarak, bu alanda politika yapıcılar ve toplumun ilgili aktörleri için önemli bir rehber niteliği taşımaktadır.

4.2.17. Labor Market Integration of Syrian Refugees in Turkey: From Refugees to Settlers.

Bu çalışma Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye yoğun bir şekilde akınıyla birlikte göç konusundaki yasal girişimlerin hızlandığını belirtmektedir. 2016 yılının başlarında geçici koruma statüsündeki kişilere yönelik çalışma izni düzenlemesinin kabul edilmesi, 3 milyon Suriyeli göz önüne alındığında uzun vadeli planlama yolunda bir kaymaya işaret etmektedir.

Ancak birçok Suriyeli, hala kötü koşullarda kayıt dışı olarak istihdam edilmektedir. Bu çalışma Suriyelilerin Türk iş piyasasında karşılaştığı zorlukları yasal gelişmeler ışığında incelemekte ve politika yapıcıların mültecilerin kayıt dışı piyasada çalışmalarını önleyen düzenlemelere odaklanmaları gerektiğini, ancak onlara zarar vermeden işverenleri Suriyelileri işe almak için teşvik etmeleri gerektiğini önermektedir. Suriyeli mültecilerin becerilerini tanıyan ve bunları piyasanın ihtiyaçlarıyla eşleştiren beceri geliştirme programlarının tasarlanması hem mültecilerin yaşam kalitesini artıracak hem de ekonomiye katkıda bulunacaklarını belirtmektedir.

4.2.18. Türkiye’de göç politikaların dönüşümü: Yasadışıların uluslararası üretiminden makbul yabancıya?

Bu makale, Avrupa sınırlarının yakınındaki düzensiz göç hareketlerinin nasıl bir siyasi mesele haline geldiğini ele almaktadır. Bu çalışma Avrupa Birliği dış sınırlarındaki düzensiz göçmen girişlerini kontrol etme çabalarının bir sonucu olarak AB'nin bu tür üçüncü ülkelerle, özellikle Türkiye gibi sınırları olan ülkelerle çeşitli politikalar izlediğini vurgulamaktadır. Bu politikalar bu ülkelerin AB sınırlarındaki denetimleri artırmalarına, fiziksel altyapıyı iyileştirmelerine ve göç hukuku alanındaki yasal çerçeveleri değiştirmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda bu ülkelerde göçle ilgilenen uluslararası, ulusal ve yerel sivil toplum örgütlerinin çalışmalarını artırmalarına yönelik destekler sağlanmıştır.

Türkiye'nin 2000'lerin sonlarından itibaren Avrupa çevresinde bir "transit" ülke olarak değerlendirilmesini ve AB'nin Türkiye'deki düzensiz göç hareketlerinin yönetişimine olan etkisini ele almaktadır. Bu dönüşüm "göçmen yasadışılığının uluslararası üretimi" kavramıyla açıklanmaktadır. Analiz, yasal metinlerdeki ve politika yapıcılarının ve uygulayıcılarının söylemlerini inceleyerek yapılmıştır. Bu bağlamda Avrupa sınır ve göç politikalarının uluslararası ilişkiler literatürü ile göçmen yasadışılığının yasal üretimi ve hangi göçmenin hangi yasal statüyü hak ettiği konusuna odaklanan sosyolojik literatür bir araya getirilmiştir.

Suriye iç savaşı gibi faktörleri de göz önünde bulundurarak Türkiye'nin düzensiz göç politikalarının oluşumunun ve dönüşümünün uluslararası boyutuna ve göçmenlerin yasal statülerinin üretimi bağlamındaki sonuçlarına dikkat çekmektedir. Bu çalışma, göç ve göçmenlerin yasal durumu üzerine önemli bir içerik sunmaktadır.

4.2.19. Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Ekonomi Üzerindeki Etkileri

Salur ve Erdoğan çalışmalarında Türkiye'nin coğrafi konumunun Orta Doğu'daki çatışma ve istikrarsızlık bölgeleri ile Avrupa'nın yüksek refah seviyesine sahip ülkeleri arasında bir köprü rolü üstlendiği vurgulamaktadır. Bu çalışma Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların ekonomi üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır. Suriyeli sığınmacıların istihdam, yatırım ve ihracat gelirlerine olan etkileri incelenmektedir. Türkiye'nin Suriye ile olan geniş sınırı, sığınmacılara kapılarını açma politikası ve istikrarlı ekonomik ve siyasi görünümü gibi faktörlerin etkileri ortaya konulmaktadır. Göçün toplumların yapısını ve ekonomisini nasıl etkilediği ve kalıcı izler bıraktığı anlamak için önem taşıyan bir çalışmadır.

4.2.20. Mülteci Entegrasyonu, Göç Politikaları ve Sosyal Sınıf: Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Örneği

Bu çalışma göç politikaları ve sosyal sınıf bağlamında Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin entegrasyonunu ele almaktadır. İstanbul, İzmir, Gaziantep ve Hatay'da gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış yüz yüze derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilen verilere dayanmaktadır. Özellikle 2016 yılı temmuz ayında Suriyelilere tanınan vatandaş olma hakkının, entegrasyon süreçleri açısından önemli bir gelişme olduğuna işaret etmektedir. Bununla birlikte çalışma, işgücü piyasasına, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim, ve vatandaşlık meselesi konusundaki entegrasyon politikalarının aşamalı olarak gelişmesine rağmen tüm Suriyelilerin bu haklara eşit bir şekilde ulaşamadığını ve bu eşitsizliğin özellikle sosyal sınıf temelli olduğunu araştırma verileriyle desteklemektedir.

4.2.21. Türkiye'ye Yönelen Düzensiz Göç ve İşgücü Piyasalarına Bazı Yansımalar

Bu çalışma son yıllarda Türkiye ve diğer ülkelerin düzensiz göç olgusunun hedefi haline geldiğini ve Türkiye'nin hem göç alan hem de transit geçiş ve kalış ülkesi haline geldiğini vurguluyor. Göçmenlerin karşılaştığı yaşamsal zorlukların benzer olduğunu ve ülkelerin sınırlarını koruyan güvenlik birimlerinin mücadele yöntemlerinin çeşitlendiğini ifade ediyor. Ayrıca Türkiye'nin 1990'lı yıllardan itibaren artan göçün hedeflerinden biri olduğunu, özellikle 2011'den sonra gelen Suriyeli ve Iraklı sığınmacıların insani sorunları artırdığını belirtiyor. Çalışmanın ele aldığı konular arasında düzensiz göçün artışı ile ortaya çıkan çalışma, sağlık ve sosyal güvenlikle ilgili sorunlar bulunmaktadır.

4.2.22. Göç, Göçmen Politikaları ve Türkiye’de İşgücü Piyasalarında Prekaryalaşma

Bu çalışma, Türkiye'deki yabancı göçü ve göçmen politikalarını ele alarak işgücü piyasalarında "prekarya" olarak adlandırılan güvencesizlik ve ilgili kavramları incelemektedir. Çalışma Türkiye'nin göç ve göçmen politikalarını göz önünde bulundurarak işgücü piyasalarındaki yapısal değişimlerin göçmen politikaları üzerindeki etkilerini incelemektedir. Türkiye'de son yıllarda yabancı göçmen sayısındaki artışın işgücü piyasalarında yapısal değişimleri gerektirdiği ve bu değişimlerin göçmen politikalarını etkilediği sonucuna varmaktadır. İşgücü piyasalarında uluslararası düzeyde güvencesizlik, kayıt dışılık, düşük ücretler ve esneklik artışı yaşandığı belirtilmektedir. Ayrıca göçmenlerin işgücü piyasalarına girmesiyle birlikte bu yapısal sorunların daha da derinleştiği sonucuna ulaşılmaktadır.

4.3. Doğu Akdeniz Bölgesinde Kayıt Dışı Göçmen İstihdamın Boyutu

Doğu Akdeniz Bölgesi son yıllarda Suriye'deki iç savaşın başlaması ve bu savaşın etkisiyle yoğun bir mülteci akınına şahitlik etmiştir. Bu akın özellikle Türkiye ve Lübnan gibi ülkelerde, Suriyeli mültecilerin kayıt dışı ekonomide çalıştığı yeni ve dikkate değer bir olguyu gündeme getirmiştir. Suriyeli mültecilerin yerinden edilmeleri, bu ülkelerde kayıt dışı ekonomik faaliyetlere katılmalarına yol açmıştır. Özellikle 2011'den itibaren Türkiye ve Lübnan'ın Suriyeli mültecileri kabul etmeye başlamasının ardından ortaya çıkan kayıt dışı göçmen istihdamının giderek artması dolayısıyla detaylı bir şekilde incelenmesi amaçlanmaktadır.

Aksu ve diğerleri 2022, yaptıkları çalışmada Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki yerli halktan demografik olarak farklılık gösterdiğini belirtmektedirler. Suriyeli mülteciler genellikle daha genç yaşta ve eğitim düzeyleri daha düşük olarak tanımlanmaktadır. Özellikle Suriyeli mülteciler arasında okul diploması olmayan bireylerin oranının daha yüksek olduğu ifade edilmektedir. Bu demografik farklılıklar Suriyeli mültecilerin Türkiye'de işgücü piyasasında ve ekonomide farklı bir konuma sahip olmalarını etkilemektedir. Çalışma gücüne katılım oranları ve istihdam seviyeleri, yerli halkla karşılaştırıldığında farklılık gösterebilir. Suriyeli mültecilerin eğitim düzeyinin düşük olması, istihdam konusunda bazı zorluklar yaşamalarına neden olabilir. Ancak aynı zamanda yerli işgücü piyasasında yer alacakları sektörlerde talep yaratma potansiyeline de sahip olabilirler. Bazı işverenler Suriyeli mültecilerin daha düşük ücretlerle çalışmaya istekli olmalarını bir fırsat olarak görebilirken, bu durum aynı zamanda

sömürü riskini de beraberinde getirebilir. Suriyeli mültecilerin kayıt dışı istihdamı bu bölgede göçmenlerin istihdamı ve ekonomik etkileri konusundaki karmaşık dinamikleri yansıtmaktadır.

Aygül 2018, tarihli çalışmasında Türkiye'deki göç akışlarının toplum ve ekonomi üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır. Özellikle Suriyeli mültecilerin geçici koruma statüsünde olduğu ve bu nüfusun Türkiye'deki dağılımının ve etkilerinin göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmektedir. Çalışma mülteci emeğinin Türkiye işgücü piyasasını nasıl etkilediği ve yerli işgücü ile nasıl rekabet edebildiği hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Türkiye'nin mülteci sorununu ele alma yaklaşımını ele almaktadır. Uyum süreci, istihdam durumu ve ekonomik sonuçlar, Türkiye'nin mültecilerle ilgili politika ve önlemlerini odak noktası haline getiren temel unsurlardır.

Çalışma göç hareketliliğiyle ilgili zorlukları anlamak ve bu zorlukları aşmak için geliştirilen politikaların karmaşıklığını vurgulayarak bu konuda önemli bir katkı sunmaktadır. Ayrıca mülteci bireylerin işgücü piyasasındaki dezavantajlı durumlarını vurgulamaktadır. Beşerî sermaye eksiklikleri, kimlik tanınmaması, dil becerileri ve etnik/ırksal ayrımcılık gibi faktörler, mültecilerin işgücü piyasasında alt düzey pozisyonlarda yer almalarına neden olabilir. Ancak bu çalışma aynı zamanda işgücü piyasası aracılığıyla sağlanan istihdamın mültecilere umut verici bir fırsat sunabileceğini ve toplumsal uyumu teşvik edebileceğini de belirtmektedir. Özellikle Suriyeli kadınların istihdam alanlarının belirlenmesi, işgücü piyasası deneyimlerinin incelenmesi ve yapısal entegrasyon açısından istihdamın kritik bir öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır. Mültecilerin işgücü piyasasındaki zorluklarını ve istihdamın yapısal entegrasyon sürecindeki rolünü açıkça ortaya koymaktadır.

Kayaoğlu, 2020 ise Suriyeli mültecilerin kayıt dışı ekonomide yer alması hem ekonomik hem de sosyal dinamikleri etkileyebilir. Kayıt dışı ekonomide çalışanların sosyal güvenlik haklarından yoksun olmaları, sosyal koruma açısından bazı zorlukları beraberinde getirebilir. Bu durum, mültecilerin güvencesiz çalışma koşullarına maruz kalmalarına ve sömürü riskinin artmasına neden olabilir. Sonuç olarak, Suriyeli mültecilerin kayıt dışı ekonomide yer etmesi, ekonomik bağlamda yeni ve dikkate değer bir olgudur. Bu durum, yerli işgücü piyasası dinamikleri, istihdam politikaları ve sosyal koruma önlemleri gibi konularda dikkate alınması gereken sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunların ele alınması için hem yerel hem de uluslararası düzeyde çözümler aranması önemlidir. İstihdam oranlarına bakıldığında, Suriyeli mültecilerin istihdam oranının yerli halktan çok da düşük olmadığı belirtilmektedir.

Güney ve Cengiz 2023 ise, Türkiye'nin işgücü piyasalarının ekonomi politikalarındaki değişikliklerin etkisi altında bulunduğunu vurgulamaktadır. Bu değişiklikler reel ücretlerin düşüşüne ve işgücü piyasalarının esnek bir yapı kazanmasına yol açmıştır. Ayrıca Türkiye ekonomisi tarih boyunca yaklaşık on yıllık periyotlarla ekonomik krizlerle karşı karşıya gelmiştir ve bu krizler, işgücü piyasalarının uyum sağlama ve telafi mekanizması olarak işlev görmüştür.

Uluslararası göç Türkiye'nin ekonomik ve sosyal dinamiklerini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu dönemde Suriyeli ve Afgan göçmenler genellikle kayıtdışı işlerde çalışarak yaşam mücadelesi vermişlerdir. Suriyeli göçmenlerin yüzde 91,6'dan fazlası Türkiye'de kayıt dışı ve güvencesiz işlerde çalışmış bu da Türkiye'nin yeni bir prekarya sınıfının oluştuğu düşüncesini güçlendirmiştir. Ayrıca göçmenlerin eğitim düzeyleri, işgücü piyasalarına entegrasyonlarını zorlaştırmaktadır. Özellikle kadınların işgücü piyasasındaki sınırlı katılımı bu konudaki bir başka sorunu ortaya koymaktadır.

Shellito 2016 çalışmasına göre, Lübnan ekonomisinin yaşadığı gerileme nedeniyle yerli halkın yanı sıra göçmen nüfusun ekonomik refahı da azalmıştır. Bununla beraber mülteciler, kamu ve özel hizmetleri zorlayarak, fiziksel ve ekonomik aşırı kalabalığa neden olmakta ve toplumsal çekişmeyi ve iç çatışma potansiyelini artırarak ev sahibi ülkeye yük olmaktadır. Mülteci nüfusun kayıt dışı ekonomide varlığını sürdürme çabası ile ülkenin vergi ve gelir kaybı da ortaya çıkmaktadır.

David vd., 2018 çalışmalarına göre, Lübnan, Suriye ile neredeyse tamamen çevrili olmasının ve Suriye krizinin başlangıcından bu yana sınır ötesi ticaretin kısıtlanmasının etkisiyle ekonomik kayıplar yaşamıştır. Ayrıca, Lübnan'ın güney komşusu İsrail ile karmaşık siyasi ilişkileri ve ihracatının yüksek maliyetlerle gerçekleşmesi, ülkenin ekonomik olarak zorluklarla karşı karşıya kalmasına neden olan diğer önemli faktörlerdir. Bu faktörler, Lübnan'ın dış ticareti üzerinde olumsuz etkilere yol açarak yüzde 20'lik bir kayıpla sonuçlanmıştır.

Suriyeli mültecilerin Lübnan'a gelişi, insani yardım kuruluşları tarafından sağlanan bazı ekonomik desteklerle birlikte hafif bir ekonomik büyümeye katkıda bulunmuştur. Ancak mültecilerin ekonomik olarak katılımı konusunda somut adımların hala atılmamış olması, uzun bir süreç boyunca mültecilerin ekonomik açıdan olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Bazı yerel vatandaşlar, Lübnan'ın tarihi ve karmaşık siyasi yapısını göz önüne alarak, Suriyeli

mültecilerin kalıcı olarak yerleşmelerinden endişe duymakta ve mültecilerin dışlanma etkisiyle ekonomik olarak katılımlarının eksikliği devam etmektedir.

4.4. Türkiye ve Lübnan'da Kayıt Dışlığın Ortak ve Farklı Unsurları

Türkiye ve Lübnan'da mülteci krizi, kayıt dışı istihdamın belirgin bir özelliği olarak öne çıkmaktadır. Elde edilen çalışmaların tümünde hem Türkiye hem de Lübnan geniş ölçekli göçmen akınlarına maruz kaldığı ve bu akınlarla birlikte kayıt dışı istihdam sorununu deneyimlediği görülmektedir. Her iki ülke de mülteci kriziyle başa çıkmak için benzer zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. İşgücü piyasasına erişim, istihdam koşulları ve güvencesiz çalışma, Türkiye ve Lübnan'da mülteciler arasında ortak bir endişedir.

Her iki ülke de uluslararası toplumdan daha fazla destek talep etmekte ve mültecilerin toplumsal entegrasyonunu yönlendirmek için farklı yaklaşımlar benimsemektedir. Türkiye, mültecilere geçici koruma sağlayan kapsamlı bir yasal çerçeveye sahiptir ve mültecilerin işgücüne katılımını teşvik etmek amacıyla sosyal uyum programları yürütmektedir. Lübnan ise Suriyeli mültecilere geçici ikamet izinleri verirken, resmi olarak mültecilerin toplumsal entegrasyonunu destekleyen politikalara sahip değildir. Her iki ülke de mülteci krizinin ekonomik etkileriyle başa çıkmak zorundadır ve bu mültecilerin kayıt dışı sektörde çalışma eğilimini artırmaktadır. Bu bağlamda Türkiye ve Lübnan'da kayıt dışılığın ortak ve farklı unsurları şu şekilde tablo haline getirilmiştir:

Unsurlar	Türkiye	Lübnan
Mülteci Krizi	Türkiye, Suriyeli mültecilerin büyük bir nüfusunu barındırmaktadır. Lübnan da Suriye iç savaşı nedeniyle büyük bir Suriyeli mülteci nüfusu ağırlamaktadır.	
İstihdam Sorunları	Hem Türkiye hem de Lübnan'da mültecilerin işgücüne erişimi sorunlu ve güvencesiz çalışma koşulları yaygındır. Mültecilerin işgücü piyasalarına erişimleri ve istihdam koşulları benzer sorunlarla karşı karşıyadır.	
Uluslararası İş birliği	Türkiye ve Lübnan, uluslararası kuruluşlar ve diğer ülkelerle iş birliği yaparak mülteci krizini yönetmeye çalışmaktadır. Ancak her iki ülkenin de uluslararası toplumdan daha fazla destek talep ettiği görülmektedir.	

Toplumsal Entegrasyon	Türkiye'de mültecilerin topluma entegre edilmesi için çeşitli programlar ve çabalar vardır.	Lübnan, resmi olarak mültecilerin toplumsal entegrasyonunu destekleyen politikalara sahip değildir.
Yasal Çerçeve	Türkiye, geçici koruma statüsü ve uluslararası sözleşmelere dayalı olarak mültecilere hukuki koruma sağlamaktadır.	Lübnan, Suriyeli mültecilere resmi mülteci statüsü vermemekte ve onları sığınmacı kamplarına yerleştirmemekte ve barınma ihtiyaçlarına yetersiz destek olmaktadır.
Ekonomik Etkiler	Mültecilerin Türkiye ekonomisine katkı sağladığı ve bazı sektörlerde çalıştığı görülmektedir.	Lübnan'da da mültecilerin ekonomik etkileri bulunmaktadır, ancak bu durum ülkenin zayıf ekonomisi üzerinde baskı oluşturmaktadır.
Toplam Mülteci Sayısı	Türkiye, Kayıt dışı sektörde Suriyeli mültecilerin yanı sıra diğer ülkelerden gelen mültecilerde içerisinde barındırmaktadır.	Lübnan, özellikle Suriyeli mülteciler nedeniyle büyük bir mülteci nüfusu kayıt dışı sektörde barındırmaktadır.
Hukuki Durum	Türkiye, mültecilere geçici koruma sağlayan ulusal yasal bir çerçeveye sahiptir.	Lübnan, Suriyeli mültecilere geçici ikamet izinleri vermektedir.
Sosyal Uyum Programları	Türkiye, mültecilerin Türk toplumuna entegrasyonunu teşvik eden çeşitli sosyal uyum programları yürütmektedir.	Lübnan'da, Suriyeli mültecilere yönelik benzer programlar olsa da bu alanda eksiklikler bulunmaktadır.
Sosyal Yardımlar	Türkiye, mültecilere yönelik sosyal yardım programları sunmaktadır.	Lübnan, mültecilere yönelik sınırlı ve yetersiz sosyal yardımlar sunmaktadır ve bu da kayıt dışı ekonomide çalışmayı teşvik ettiği görülmektedir.

4.5. Türkiye ve Lübnan'da Kayıt Dışı İstihdamın Politika Düzenlemeleri

Türkiye ve Lübnan, Suriyeli mültecilerin bulunduğu bölgelerdeki politika yaklaşımları açısından önemli farklılıklar sergilemektedirler. Her iki ülke, Suriyeli mültecilerin çalışma izni, kayıt dışı istihdamın azaltılması, sosyal güvence ve sağlık hizmetleri, eğitim imkanları, vatandaşlık ve kalıcı statü gibi temel konularda farklı politika düzenlemeleri benimsemektedir. Bu bağlamda Türkiye ve Lübnan'ın Suriyeli mültecilere yönelik politika yaklaşımları karşılaştırmalı bir şekilde incelenerek ve her iki ülkenin politika tercihleri aşağıdaki tabloda şu şekilde belirtilmiştir:

Politika Düzenlemeleri	Türkiye	Lübnan
Çalışma İzni Düzenlemeleri	Türkiye, Suriyeli mültecilere çalışma izni verme politikası uygulamaktadır. Geçici koruma statüsündeki Suriyelilere sınırlı çalışma hakları tanınmıştır. Türkiye ayrıca, diğer ülkelerden gelen göçmenlerin de belirli sektörlerde çalışma izni almasına izin vermektedir.	Lübnan, Suriyeli mültecilere çalışma izni vermemekte ve kayıt dışı istihdamı teşvik etmektedir. Lübnan'da çalışma izni almanın çok sıkı düzenlemelere tabi olduğu ve genellikle yüksek maliyetli olduğu bilinmektedir.
Kayıt Dışı İstihdamın Azaltılması	Türkiye, Suriyeli mültecilerin kayıt dışı çalışmasını engellemek ve yasal istihdamı teşvik etmek için adımlar atmıştır. Mültecilere çalışma izinleri verilmiş ve işverenlerin bu izinlere uygun olarak Suriyeli işçileri istihdam etmeleri teşvik edilmiştir.	Lübnan, Suriyeli mültecilerin kayıt dışı çalışmasına göz yumma eğilimindedir. Lübnan'da çalışma izni almak zor ve maliyetlidir, bu nedenle birçok Suriyeli kayıt dışı olarak çalışmaktadır.

Sosyal Güvence ve Sağlık Hizmetleri	Türkiye, Suriyeli mültecilere sağlık hizmetleri ve sosyal güvence sağlama konusunda politikalar geliştirmiştir. Türkiye'nin sağlık hizmetleri sunma kapasitesi artırılmış ve Suriyeli mültecilere ücretsiz acil sağlık hizmetleri sunulmaktadır.	Lübnan, Suriyeli mültecilere resmi sağlık hizmetleri ve sosyal güvence sunmamakta, bu nedenle mülteciler genellikle kayıt dışı çalışmaktadır. Mülteciler sağlık hizmetleri için özel sektöre yönlendirilmektedir ve bu hizmetler maliyetlidir.
Eğitim Hizmetleri	Türkiye, Suriyeli mültecilere eğitim hizmetleri sunmaktadır ve mülteci çocuklar için okul imkanları bulunmaktadır. Türkiye, Suriyeli çocukların eğitim hakkını koruma konusunda ciddi bir çaba göstermektedir.	Lübnan, Suriyeli mültecilere genel olarak eğitim hizmetleri sunmamakta ve mülteci çocuklar için sınırlı okul imkanları vardır. Lübnan'da eğitim maliyetleri yüksektir ve birçok Suriyeli çocuk okula gidemez.
Vatandaşlık ve Kalıcı Statü	Türkiye, 2016'da Suriyeli mültecilere vatandaşlık verme politikası değişikliği yapmıştır. Türkiye'de bazı Suriyeli mülteciler kalıcı statü elde etme yolunda ilerlemiştir.	Lübnan, Suriyeli mültecilere genellikle kalıcı statü veya vatandaşlık vermemekte ve Lübnan'da uzun vadeli kalış için sınırlı yollar bulunmaktadır.
Denetim ve Cezalar	Türkiye, kayıt dışı istihdamla mücadele etmek amacıyla işyeri denetimleri yapmaktadır. Yasalara uymayan işverenlere yaptırımlar uygulanmaktadır.	Lübnan, kayıt dışı istihdam konusunda daha az etkili denetimler yapmaktadır ve yaptırımların uygulanması daha düşüktür.

4.6. Kayıt Dışı Göçmen Emeğinin Bulgular Işığında Eksen

Elde edilen bulgular ışığında Lübnan'daki kayıt dışı göçmen emeği aşağıdaki eksenler etrafında şekillenebilir;

- İş Güvencesi Eksikliği: Kayıt dışı göçmenler genellikle düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalışmaktadır. İşverenler, kayıt dışı göçmenlerin yasal haklarını korumak yerine, onları istismar edebilmekte ve düşük ücretlerle uzun çalışma saatleri talep edebilmektedir. Bu durum, iş güvencesi eksikliği ve çalışma koşullarının kötüleşmesine neden olmaktadır.
- Sömürü Düzeyi: Kayıt dışı göçmenler genellikle düşük ücretlerle ağır işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu durum, onları sömürüye açık hale getirmekte ve işverenlerin daha az maliyetle daha fazla kâr elde etmesine olanak tanımaktadır. Kayıt dışı göçmenlerin maruz kaldığı sömürü, insan hakları ihlallerine ve adil olmayan çalışma koşullarına yol açmaktadır.
- Yasal Koruma ve İnsan Hakları İhlalleri: Kayıt dışı göçmenler yasadışı statüleri nedeniyle işverenlerin hak ihlallerine yönelik yaptırımlardan kaçınmalarını sağlamaktadır. İşverenler, kayıt dışı göçmenleri kötü çalışma koşullarına maruz bırakabilmekte ve onlara düşük ücretler ödeyebilmektedir.

Bulgular ışığında Türkiye'deki kayıt dışı göçmen emeği aşağıdaki eksenler etrafında şekillenmektedir;

- Düşük Ücretler ve Maliyet: Suriyeli mülteciler, yerli halka göre daha düşük ücretleri kabul etmeye daha isteklidir. Bu durum, işgücü maliyetlerinde avantaj sağlamak ve sektörlerde üretilen mal ve hizmetlerin fiyatlarını düşürmektedir.
- Kayıt Dışı İstihdamın Yetersiz Denetimi: Türkiye'de enformel istihdam yaygındır ve Suriyeli mültecilerin varlığı, enformel iş piyasalarına yayılmalarını kolaylaştırmaktadır. Bu durum ev sahibi bölgelerde enformel iş yoğunluğunun artmasına ve fiyat düşüşlerine neden olmaktadır.
- Sektörel Etki: Mültecilerin varlığı, tarım ve inşaat gibi sektörlerde yerli işçilerin olumsuz etkilenmesine yol açarken, imalat ve hizmet sektörlerinde enformel istihdamın artmasına neden olmaktadır. Bu durum, yerli işçilerin istihdamında azalmalara ve Suriyeli işçilerin yerine geçmelerine sebep olmaktadır.
- İşgücü Piyasasının Güvensizleşmesi: Suriyeli mültecilerin varlığı, işgücü piyasasını daha güvensiz ve enformel bir yöne itmektedir. Bu durum, işçilerin müzakere kapasitelerinin azalmasına ve kayıt dışı ekonomiye yönelmelerine neden olmaktadır.

- Yasal Düzenlemeler ve Politika Zorlukları: Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki istihdamı, yasadışı geçişlerin ve kayıt dışı ekonominin varlığıyla bağlantılı zorlukları beraberinde getirmektedir. Politik çalışmaların yetersizliği ve yasal düzenlemelerin zayıflığı, kayıt dışılığın artmasına ve sosyal koruma eksikliklerine yol açmaktadır.

- Yasal Ayrımın Belirsizliği: Mülteci ve göçmen arasındaki yasal ayrımın belirsizleştiği belirtilmektedir. Bu durum, kayıt dışılığı artırabilmekte ve mültecilerin haklarının korunmasını zorlaştırmaktadır.

- Sosyal Koruma ve İş Güvencesi Sorunları: Suriyeli mültecilerin enformel iş piyasasına yönlendirilmeleri, sosyal koruma eksikliklerine ve iş güvencesi sorunlarına neden olmaktadır. İdari engeller ve yabancılık gibi faktörler, Suriyeli işçileri enformel sektöre yönlendiren etkenler arasında yer almaktadır.

Bu bağlamda örnek ülkeler olan Türkiye ve Lübnan'da kayıt dışı ekonomide göçmen emeği ve politik düzenlemeler ile ilgili elde edilen bulgular ışığında oluşturulan tablo şu şekildedir;

	Türkiye	Lübnan
Güvence Eksikliği	✓	✓
Göçmen İstihdamı Düzenlemeleri	✓	
Göçmen Emeğinin Sömürüsü	✓	✓
Sosyal Koruma	✓	
Politika Etkinliği	✓	
Yasal Düzenlemeler	✓	
İşgücü Piyasasının Güvensizleşmesi	✓	✓
İnsan Hakları İhlalleri		✓
Sosyal haklar	✓	
Cinsiyetçilik	✓	

TARTIŞMA

Göçmenlerin kayıt dışı sektörde emeği incelenerek bu durumun sosyal, ekonomik ve politik boyutlarına dikkat çekilmektedir. Ayrıca Türkiye ve Lübnan ülkelerinde kayıt dışı istihdamı önlemeye yönelik politikaları ve bu politikaların etkinliği üzerinde durulmaktadır. Bu ülkelerdeki politika yaklaşımları ve uygulamaları incelenerek, göçmenlerin kayıt dışı istihdamından korunmasına yönelik önlemlerin etkileri ve sorunları değerlendirilmiştir.

Türkiye ve Lübnan'da kayıt dışı göçmen emeği, çeşitli boyutlarıyla farklılaşmaktadır. Bu çalışmada, her iki ülkenin Suriyeli mültecilere yaklaşımı ve kayıt dışı göçmen emeği üzerindeki etkileri bir dizi önemli eksen etrafında incelenmiştir. Bu eksenler iş güvencesi eksikliği, sömürü düzeyi, yasal koruma ve insan hakları ihlalleri, düşük ücretler ve maliyet, kayıt dışı istihdamın yetersiz denetimi, sektörel etki, işgücü piyasasının güvensizleşmesi, yasal düzenlemeler ve politika zorlukları, yasal ayırımın belirsizliği ve sosyal koruma ve iş güvencesi sorunlarını içermektedir.

Lüleci-Sula ve Sula 2021, çalışmasında Türkiye’de yasal ve hukuki sorunların temelinde göçmenlere yasal olarak verilen hakların pratikte tam olarak uygulanmadığı belirtilmektedir. Bu da kayıt dışı göçmenleri etkileyen bir unsur olarak görülmektedir. Güvenlik ve gözetim uygulamaları açısından göçmenler üzerinde artan güvenlik ve gözetim uygulamaları, belirli bir grup insanın "kaçak göçmen" olarak etiketlenmesine ve bu nedenle güvensizlikler yaşamasına neden olduğunu belirtmektedir. Mülteci ve göçmen arasındaki yasal ayırımın belirsizliği de kayıt dışı göçmenleri etkileyen bir diğer sorundur. Ayrıca sosyal koruma eksiklikleri ve iş güvencesi sorunları kayıt dışı göçmenleri daha savunmasız hale getirmektedir.

Türkiye'nin Suriyeli mültecilere yönelik politika yaklaşımı, kayıt dışı göçmenliği azaltmaya yönelik aktif bir politika benimsemesine rağmen, eksiklikler içermektedir. Çalışma izni verme politikası, kayıt dışı istihdamı önlemeye yardımcı olsa da düşük ücretler ve iş güvencesi eksikliği gibi sorunlar devam etmektedir. Bu durum Türkiye'deki kayıt dışı göçmen emeği üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Türkiye'nin politika tercihleri, mültecilerin ekonomik entegrasyonunu ve insan haklarının korunmasını sağlama noktasında daha fazla iyileştirmeye ihtiyaç duymaktadır. Türkiye'nin Suriyeli mültecilere çalışma izni verme politikası, kayıt dışı istihdamın azaltılmasına ve yasal istihdamın teşvik edilmesine katkı sağlamıştır. Ancak düşük ücretler ve iş güvencesi eksikliği gibi sorunlar devam etmektedir. Türkiye'nin politikaları yerli işgücü piyasasında Suriyeli işçilerin yerini almasına ve iş güvencesinin azalmasına yol açabildiği görülmektedir. Ayrıca yasal düzenlemelerin yetersizliği

ve yasal ayırımın belirsizliği gibi faktörler, kayıt dışı emeğin artmasına ve sosyal koruma eksikliklerine katkıda bulunabildiği görülmektedir. Bu bağlamda Ferris, Kirişci, Federici, Bahadır, Dinçer, Karaca ve Çarmıklı Türk hükümetinin göçmen politikalarında etkinliğinin artması gerektiğinin önemini vurgulamaktadır.

Lübnan ise Suriyeli mültecilere çalışma izni vermemekte ve kayıt dışı istihdamı teşvik etmektedir. Bu durum iş güvencesi eksikliği ve çalışma koşullarının kötüleşmesine neden olmaktadır. Ayrıca yasal koruma ve insan hakları ihlalleri, kayıt dışı göçmenlerin istismara açık hale gelmesine yol açmaktadır. Sosyal koruma ve iş güvencesi sorunları da ciddi bir endişe kaynağıdır. Lübnan'ın politika yaklaşımı Suriyeli mültecilerin daha güvencesiz ve marjinalleşmiş bir konumda kalmasına katkıda bulunmaktadır. Halihazırda Lübnan hükümetinin göçmen politikalarında kayıt dışılık adına bir çalışma sürdürmediği belirtilmektedir (UNHCR, 2022).

Türkiye ve Lübnan'ın Suriyeli mültecilere yönelik politika yaklaşımları, kayıt dışı göçmen emeği üzerinde önemli etkilere sahiptir. Her iki ülke de bazı benzer sorunlarla karşı karşıyadır, ancak politika tercihleri ve uygulamaları farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle her iki ülkenin politika yapıcıları, kayıt dışı göçmen emeği ile ilgili sorunları ele almak ve daha adil ve sürdürülebilir politikalar geliştirmek için iş birliği yapmaları gerekmektedir. İş güvencesi, insan hakları, yasal koruma ve sosyal koruma gibi konuların daha fazla dikkate alınması gerekmektedir.

Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki iş piyasasına etkisi, Lübnan ile kıyaslandığında önemli farklılıklar göstermektedir. Her iki ülkede de Suriyeli mültecilerin kayıt dışı istihdamda bulunduğu görülmektedir ancak bu etki Türkiye'de farklı sonuçlara yol açmaktadır. Türkiye'de Suriyeli mülteciler, genellikle gayri resmi sektörde düşük ücretli işlerde çalışmaktadır. Bu durum yerli işgücü üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Özellikle geçici ücretli çalışanlar, düşük eğitimli ve genç işçiler, yarı zamanlı çalışanlar ve kendi işini yapan kadınlar ile tarım ve inşaat sektöründe çalışan işçiler, Suriyeli mültecilerin rekabeti nedeniyle iş bulma ve ücret koşullarında olumsuz etkilenmektedir (Lordoğlu, 2015: 18). Aynı zamanda Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki resmi sektördeki işlere olan talebi artırdığı da gözlemlenmektedir. Özellikle imalat sektöründe Suriyeli göçmenlerin resmi istihdam oranlarını ve ücretleri artırdığı belirtilmektedir (Salur ve Erdoğan, 2018: 329).

Lübnan'da ise Suriyeli mültecilere çalışma izni verilmemesi ve sıkı düzenlemelerin olması, birçok Suriyeli mültecinin kayıt dışı olarak çalışmasına yol açmaktadır. Bu durum

Lübnan'daki yerli işgücü üzerinde benzer rekabet etkilerine yol açsa da Türkiye'deki gibi resmi sektörde iş talebinde artış görülmemektedir. Bu nedenle her iki ülkenin politika yaklaşımları ve ekonomik koşulları da göz önüne alındığında, Suriyeli mültecilerin iş piyasasındaki etkileri farklı sonuçlara yol açmaktadır.

Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki iş piyasasına etkisi ve bu etkinin yerli işgücü üzerindeki sonuçları dikkat çekici unsurlar taşımaktadır. Suriyeli mültecilerin genellikle gayri resmi sektörde düşük ücretli işlerde çalıştığını ve yerli işgücü üzerinde olumsuz etkilere neden olduğunu göstermektedir. Özellikle geçici ücretli çalışanlar, düşük eğitilmiş ve genç işçiler, yarı zamanlı çalışan ve kendi işini yapan kadınlar ile tarım ve inşaat sektöründe çalışan işçilerin bu etkilerden daha fazla etkilendiği belirtilmektedir (Aksu, vd., 2022: 77). Ancak, aynı zamanda bu çalışmalarda, Suriyeli mültecilerin resmi sektördeki işlere olan talebi artırarak bazı pozitif etkilere de neden olduğu görülmektedir. Özellikle imalat sektöründe, Suriyeli göçmenlerin resmi istihdam oranlarını ve ücretleri artırdığı belirtilmektedir (Kayaoglu, 2020: 587).

Elde edilen çalışmalar ışığında politika yapıcıların yerli işgücünü korumak ve savunmasız grupları desteklemek için uygun politikalar geliştirmelerine yardımcı olabilecek bulgular sunmaktadır. Bununla beraber Lübnan ve Türkiye kayıt dışı göçmen emeğiyle ilgili olarak bazı benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır.

Benzerlikler:

1. İş Güvencesi Eksikliği: Lübnan ve Türkiye kayıt dışı göçmenler genellikle düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalışmaktadır. Bu durum, iş güvencesi eksikliği ve kötü çalışma koşullarına neden olmaktadır.
2. Sömürü Düzeyi: Tüm ülkelerde kayıt dışı göçmenler, düşük ücretlerle ağır işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu durum, işverenlerin kayıt dışı göçmenleri sömürme potansiyelini artırmaktadır.
3. Yasal Koruma Eksikliği: Kayıt dışı göçmenler, yasadışı statüleri nedeniyle işverenlerin hak ihlallerine yönelik yaptırımlardan kaçınmalarını sağlamaktadır. Bu da işverenlerin kayıt dışı göçmenleri istismar etme olasılığını artırmaktadır.

Farklılıklar:

1. Yasal Düzenlemeler: Her ülkenin kayıt dışı göçmen emeğiyle ilgili yasal düzenlemeleri farklılık göstermektedir. Türkiye'de Suriyeli mültecilerin düşük ücretlerle çalışması ve Lübnan'da iş güvencesi eksikliği ve kötü çalışma koşulları öne çıkmaktadır.

2. Mülteci ve Göçmen Durumu: Türkiye'de Suriyeli mültecilerin varlığı, kayıt dışı göçmen emeğinin şekillenmesinde önemli bir faktördür. Lübnan'da ise Suriyeli mültecilerin yanı sıra diğer ülkelerden gelen göçmenler de kayıt dışı emeğin bir parçasını oluşturmaktadır.

3. Toplumsal Algı ve Ayrımcılık: Her ülkede kayıt dışı göçmenlere karşı toplumsal algı ve ayrımcılık farklılık gösterebilir.

4. Ekonomik Sektörler: Kayıt dışı göçmen emeği, farklı ekonomik sektörlerde şekillenebilir. Türkiye'de tarım ve inşaat gibi sektörlerde Suriyeli mültecilerin istihdamı ön plana çıkmaktadır.

5. Politika ve Yasal Düzenlemeler: Her ülkedeki politika ve yasal düzenlemeler kayıt dışı göçmen emeğini etkileyebilir. Türkiye'de mülteci politikaları ve yasal düzenlemeler daha belirgin olabilirken, Lübnan'da politika ve yasal düzenlemelerde zorluklar yaşanabilir.

Ancak bu çalışmaların bazı sınırlamaları da vardır. Örneğin çoğu çalışma yalnızca Suriyeli mültecilerin etkisini incelemekte ve diğer göçmen gruplarının etkisini değerlendirmemektedir. Ayrıca çalışmalar genellikle belirli sektörlerdeki etkileri ele almaktadır ve göçün diğer ekonomik faktörler üzerindeki etkisini analiz etmemektedir. Bu nedenle bu çalışmaların sonuçlarının genel bir resmi sunmadığı ve daha fazla araştırma yapılması gerektiği unutulmamalıdır. Ancak daha kapsamlı ve çok yönlü araştırmaların yapılması, farklı sektörlerdeki etkilerin analiz edilmesi ve diğer göçmen gruplarının da dahil edilmesi gerekmektedir.

Ayrıca Suriyeli mültecilerin işgücü piyasasındaki etkisinin sadece ekonomik boyutunu değil, sosyal ve kültürel boyutlarını da dikkate almak önemlidir. İşgücü piyasasındaki değişikliklerin yanı sıra, mültecilerin topluma entegrasyonu, dil becerileri, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim gibi diğer alanlardaki etkileri de incelenmelidir. Ayrıca, politika yapıcılar için bu araştırmaların sonuçlarına dayanarak etkili politikalar geliştirmek önemlidir. Bu politikalar hem yerli işgücünü korumayı hem de mültecilere uygun çalışma koşulları sağlamayı hedeflemelidir. Örneğin mültecilerin eğitim ve mesleki beceri geliştirmelerini destekleyen programlar, yerli işgücü ve mülteciler arasında iş birliğini teşvik eden projeler ve mültecilerin resmi sektörde istihdam edilmelerini kolaylaştıran politikalar gibi önlemler alınabilir (Kavak, 2016: 51).

Yapılan araştırmalar genellikle Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin işgücü piyasasına etkilerini incelemekte ve genellikle mültecilerin düşük ücretli ve resmi olmayan işlerde çalıştığını ve yerli işgücünü olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Aynı zamanda

mültecilerin resmi sektördeki istihdamı artırarak pozitif etkiler de yaratabildiği belirtilmektedir. Ayrıca politika yapıcılarının bu araştırmaların sonuçlarına dayanarak etkili politikalar geliştirmesi gerekmektedir.

Çalışmanın Zayıf Yönleri

Bu çalışma göçmen emeği ve kayıt dışı istihdam konularında literatür incelemesi sunmaktadır. Çalışmada kullanılan Türkiye ve Lübnan örnekleri, farklı sosyo-ekonomik bağlamlara sahip ülkelerin deneyimlerini yansıtmaktadır. Bu da çalışmanın genel geçerlilikten ziyade bölgesel ve bağlamsal bir perspektif sunması sınırlılığı taşımasına sebebiyet vermektedir. Çalışmaların bazı zayıflıkları da gözlemlenmektedir. Örneğin, çalışmaların kapsamı sınırlı olması dolayısıyla genel bir perspektif sunmamaktadır ve daha geniş bir bölge veya daha fazla ülke üzerinde yapılan araştırmaların sonuçlarına dayanmamaktadır. Ayrıca, politika önerileri ve uygulamaların etkileri konusunda daha ayrıntılı bir analiz sunulacak literatür boşlukları gözlemlenmektedir.

Genel olarak, çalışma, Akdeniz bölgesindeki göçmen emeği ve kayıt dışı istihdamı üzerine yapılan araştırmalara ışık tutmaktadır. Göçmenlerin kayıt dışı istihdamından korunması ve daha adil çalışma koşullarının sağlanması için politika yapıcılar ve araştırmacılar için fayda sağlayacak unsurları içerisinde barındırmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışma Türkiye ve Lübnan'da göçmen emeğinin kayıt dışı sektörlerle katılımı ve kayıt dışı istihdamının literatür kapsamında sentezlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda göçmenlerin kayıt dışı istihdama yönelmelerinde ekonomik, sosyal ve siyasi faktörlerin etkili olduğu belirlenmiştir. Ek olarak yetersiz eğitim, yasa dışı göç, dil bariyerleri ve ayrımcılık gibi faktörlerin göçmenlerin kayıt dışılığını artırdığı tespit edilmiştir.

Çalışmanın bulguları göçmen emeğinin kayıt dışı sektörlerdeki işgücü piyasasındaki rolünün ve ekonomik etkilerinin literatürde yeterince ele alınmadığını ortaya koymaktadır. Göçmen emeğinin ekonomik büyüme, kalkınma ve vergi sistemine olan katkıları gibi konuların daha fazla incelenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda göçmenlerin kayıt dışı istihdamından çıkış yolları ve politika önlemleri üzerinde durulması gerektiği ifade edilmiştir.

Türkiye ve Lübnan özelinde yapılan değerlendirmeler göçmen emeğinin ekonomik etkilerinin önemli olduğunu ve politika yapıcıların bu etkileri dikkate alması gerektiğini göstermektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına dayanarak göçmen emeği ile ilgili etkili çözüm önerilerinin sunulması amaçlanmıştır. Bu öneriler arasında kayıt dışı işlerin azaltılması, göçmenlerin eğitim ve dil becerilerinin artırılması, yasal ve sosyal hakların iyileştirilmesi gibi politikaların öne çıktığı belirtilmiştir.

Lübnan'daki Kayıt Dışı Göçmen Emeğinin Çıktıları:

Lübnan'daki kayıt dışı göçmen emeği bağlamında elde edilen bulgular ışığında önemli sonuçlar ortaya koymaktadır. İlk olarak, iş güvencesi eksikliği, kayıt dışı göçmenlerin genellikle düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalıştığını göstermektedir. İşverenlerin yasal hakları korumak yerine kayıt dışı göçmenleri istismar etme eğilimi, çalışma koşullarının kötüleşmesine ve iş güvencesi eksikliğine yol açmaktadır. Söz konusu eksiklik, insan hakları ihlallerinin ve adil olmayan çalışma koşullarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

İkinci olarak, sömürü düzeyi açısından, kayıt dışı göçmenlerin düşük ücretlerle ağır işlerde çalışmaya zorlanması, işverenlere daha az maliyetle daha fazla kâr elde etme olanağı tanımaktadır. Bu durum, insan hakları ihlallerine ve sömürüye yönelik endişe verici bir tablo çizmektedir. Yasal düzenlemelerin yetersizliği ve denetim eksikliği, kayıt dışı göçmenlerin maruz kaldığı sömürüyü daha da körüklemektedir.

Son olarak, yasal koruma ve insan hakları ihlalleri bağlamında, kayıt dışı göçmenlerin yasadışı statüleri nedeniyle işverenlerin hak ihlallerine yönelik yaptırımlardan kaçınabilmeleri, bu grup insanın kötü çalışma koşullarına maruz bırakılmasına ve düşük ücretlerle çalıştırılmasına olanak tanımaktadır. Bu durum, Lübnan'da yasal düzenlemelerin ve insan haklarına uygun politikaların acilen geliştirilmesi gerekliliğini göstermektedir.

Bu bağlamda Lübnan hükümeti ve ilgili paydaşların, kayıt dışı göçmen emeği sorunlarına yönelik etkili tedbirleri hayata geçirmesi ve bu konuda toplumsal farkındalığı artırmak için çaba sarf etmesi kritik öneme sahiptir. Ayrıca uluslararası iş birliği ve dayanışma, bu sorunların küresel boyutta ele alınması açısından gereklidir.

Türkiye'deki Kayıt Dışı Göçmen Emeğinin Çıktıları:

Türkiye'deki kayıt dışı göçmen emeği üzerine yapılan bu araştırma, çeşitli eksenlerde önemli bulgulara ulaşmıştır. İlk olarak, Suriyeli mültecilerin düşük ücretleri kabul etmeye daha istekli olmaları, işgücü maliyetlerinde avantaj sağlamakta ve sektörlerde üretilen mal ve hizmetlerin fiyatlarını düşürmektedir. Bu durum yerli işçilerin rekabet avantajını azaltmakta ve gelir eşitsizliğini artırmaktadır.

İkinci olarak, kayıt dışı istihdamın yetersiz denetimi, Türkiye'de enformel istihdamın yaygınlaşmasına zemin hazırlamaktadır. Bu durum, ev sahibi bölgelerde enformel iş yoğunluğunun artmasına ve fiyat düşüşlerine neden olmaktadır. Sektörel etki açısından, tarım ve inşaat gibi sektörlerde yerli işçilerin olumsuz etkilenmesi, imalat ve hizmet sektörlerinde ise enformel istihdamın artmasına neden olmaktadır.

Üçüncü olarak, işgücü piyasasının güvensizleşmesi, Suriyeli mültecilerin varlığının işgücü piyasasını daha belirsiz ve enformel bir yöne ittiğini göstermektedir. Bu durum, işçilerin müzakere kapasitelerinin azalmasına ve kayıt dışı ekonomiye yönelmelerine neden olmaktadır.

Dördüncü olarak, yasal düzenlemeler ve politika zorlukları bağlamında, Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki istihdamının, yasadışı geçişlerin ve kayıt dışı ekonominin varlığıyla bağlantılı zorlukları beraberinde getirdiği görülmektedir. Politik çalışmaların yetersizliği ve yasal düzenlemelerin zayıflığı, kayıt dışılığın artmasına ve sosyal koruma eksikliklerine yol açmaktadır.

Beşinci olarak, yasal ayrımın belirsizliği, mülteci ve göçmen arasındaki ayrımın karmaşıklaştığını ve bu durumun kayıt dışılığı artırdığını göstermektedir. Bu belirsizlik, mültecilerin haklarının korunmasını zorlaştırmakta ve toplumsal entegrasyonu engellemektedir.

Altıncı olarak, sosyal koruma ve iş güvencesi sorunları açısından, Suriyeli mültecilerin enformel iş piyasasına yönlendirilmeleri, sosyal koruma eksikliklerine ve iş güvencesi sorunlarına neden olmaktadır. İdari engeller ve yabancılık gibi faktörler, Suriyeli işçileri enformel sektöre yönlendiren etkenler arasında yer almaktadır.

Türkiye'nin kayıt dışı göçmen emeği sorunlarına yönelik çözümler üretmesi ve uygulaması kaçınılmazdır. Bu bağlamda, yerel ve ulusal düzeyde politika reformları, etkili denetim mekanizmaları ve mültecilerin haklarını güvence altına alacak adımlar atılmalıdır. Ayrıca, toplumsal farkındalığı artırmak, yerel topluluklarla iş birliği sağlamak ve uluslararası dayanışmayı güçlendirmek, çözüm sürecine katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak Türkiye ve Lübnan özelinde gerçekleştirilen bu kapsamlı çalışma göçmen emeği ve kayıt dışı istihdamın ekonomik etkilerini anlamak politika yapıcılarını bilgilendirmek ve etkili çözüm önerileri sunmak adına önemli bir katkı sağlamayı amaçlamıştır. Bu çalışmanın sonuçları, benzer göçmen emeği ve kayıt dışı istihdam sorunlarına sahip diğer ülkeler için de rehberlik edici olabilir ve bu alandaki gelecekteki araştırmalara ışık tutabilir. Yapılan bu kapsamlı değerlendirme, göçmen emeği ve kayıt dışı istihdam konularında daha geniş bir perspektif sunarak, konunun derinlemesine anlaşılmasına katkıda bulunmuştur.

ÖNERİLER

Bu çalışma göçmen emeği ve kayıt dışı istihdam konularında literatüre katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Ancak, daha kapsamlı araştırmaların yapılması ve diğer ülkelerdeki göçmen emeği ve kayıt dışı istihdam durumlarının da incelenmesi gerekmektedir. Bu alanda yapılan çalışmaların politika yapıcılar ve ilgili paydaşlar için yol gösterici olması umulmaktadır. Bu bağlamda belirlenen öneriler maddeler halinde şu şekilde belirlenmiştir;

1. Kayıt Dışı İşlerin Azaltılması:

- Vergi sisteminin gözden geçirilerek kayıt dışı ekonomiye yönelik teşviklerin azaltılması.
- Düzenli denetimlerin yapılması ve cezai yaptırımların etkin bir şekilde uygulanması.
- İşverenlerin kayıt dışı istihdamın dezavantajları hakkında bilinçlendirilmesi ve teşvik edilmesi.

2. Eğitim ve Dil Becerilerinin Artırılması:

- Göçmenlere yönelik dil kursları, mesleki eğitim programları ve iş becerileri geliştirme fırsatları sunulması.
- Eğitim politikalarında göçmenlerin ihtiyaçlarına öncelik verilmesi ve eğitim sisteminin daha erişilebilir hale getirilmesi.

3. Yasal ve Sosyal Hakların İyileştirilmesi:

- Göçmenlerin yasal statülerinin güvence altına alınması ve sosyal güvence sistemlerine dahil edilmeleri.
- İş hukuku düzenlemelerinin göçmen çalışanların haklarını koruyacak şekilde güçlendirilmesi.
- Ayrımcılığın önlenmesi için toplumsal farkındalık kampanyaları ve eşitlik politikalarının uygulanması.

4. İstihdam Fırsatlarının Artırılması:

- Ekonomik büyümeyi destekleyen politikaların uygulanması ve yeni iş imkanlarının yaratılması.
- Göçmenlerin mesleki uyumlarının sağlanması için işverenlere teşvikler ve destekler sunulması.

- Göçmenlerin girişimcilik potansiyellerini desteklemek için kredi imkanları ve danışmanlık hizmetleri sağlanması.

5. Uluslararası İşbirliğinin Güçlendirilmesi:

- Ülkeler arası iş birliğinin artırılması ve göçmen emeği ve kayıt dışı istihdam konularında en iyi uygulamaların paylaşılması.

- Sınır ötesi işgücü hareketliliğini düzenleyen anlaşmaların güçlendirilmesi ve koruma mekanizmalarının geliştirilmesi.

Bu öneri maddeleri göçmen emeği ve kayıt dışı istihdam sorunlarını ele alarak daha adil, güvenli ve sürdürülebilir bir işgücü piyasasının oluşturulmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bu önerilerin uygulanması göçmenlerin iş gücüne katılımını teşvik etmekte rol oynayacaktır ve kayıt dışı istihdamı azaltacak politik çalışmaların güçlendirmesini mümkün kılacak unsurları içerisinde barındırmaktadır.

KAYNAKÇA

- Abowd, J. M., ve Freeman, R. B. (2013). Immigration, Trade, and the Labor Market. *Immigration, Trade, and the Labor Market*. <https://doi.org/10.7208/CHICAGO/9780226000961.001.0001>
- Abraham, I., ve Jaehn, M. (2020). ‘Immanent Nation: The Rohingya quest for international recognition’”. *Nations and Nationalism*, 26(4), 1054-1068. <https://doi.org/10.1111/NANA.12560>
- Abramitzky, R., Boustan, L. P., & Eriksson, K. (2014). A nation of immigrants: Assimilation and economic outcomes in the age of mass migration. *Journal of Political Economy*, 122(3), 467-506. <https://doi.org/10.1086/675805>
- Arı, F. (2022). Çağdaş Göç Kuramları ve Sosyal Uyum Arasındaki İlişki Üzerine Bir Değerlendirme. *Social Sciences Studies Journal*, 104(104), 3785–3798. <https://doi.org/10.29228/sssj.65908>
- Akar, S., & Erdoğan, M. M. (2019). Syrian Refugees in Turkey and Integration Problem Ahead. *Journal of International Migration and Integration*, 20(3), 925-940. <https://doi.org/10.1007/s12134-018-0639-0>
- Akram, S. M. (2015). Protecting Syrian Refugees: Laws, Policies, and Global Responsibility Sharing. *Middle East Law and Governance*, 7(3), 287-318. <https://doi.org/10.1163/18763375-00703003>
- Aksoy, Z. (2018). “*International Migration And Intercultural Communication*”. 292-303. www.sosyalarastirmalar.com
- Aksu, E., Erzan, R., & Kırdar, M. G. (2022). The impact of mass migration of Syrians on the Turkish labor market. *Labour Economics*, 76. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2022.102183>
- Aktas, V., Tepe, Y. K., & Persson, R. S. (2021). Investigating Turkish university students’ attitudes towards refugees in a time of Civil War in neighboring Syria. *Current Psychology*, 40(2), 553-562. <https://doi.org/10.1007/S12144-018-9971-Y>
- Angelucci, M. (2012). US border enforcement and the net flow of Mexican illegal migration. *Economic Development and Cultural Change*, 60(2), 311-357. <https://doi.org/10.1086/662575>

- Aygül, H. H. (2018). Mülteci Emeğinin Türkiye İşgücü Piyasalarındaki Görünümü Ve Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 68–82. <https://doi.org/10.21076/Vizyoner.369358>
- Aygül, H. H. (2019). *21.Yüzyılda Uluslararası Göç ve Mülteciler: Bir Türkiye Perspektifi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Balkan, B., ve Tumen, S. (2016). Immigration and prices: quasi-experimental evidence from Syrian refugees in Turkey. *Journal of Population Economics*, 29(3), 657-686. <https://doi.org/10.1007/s00148-016-0583-2>
- Basch, P. F. (1979). Biomphalaria hemocyte migration and parasite encapsulation in implanted flat glass tubes. *Journal of Invertebrate Pathology*, 34(1), 99–101. [https://doi.org/10.1016/0022-2011\(79\)90062-4](https://doi.org/10.1016/0022-2011(79)90062-4)
- Baranik, L. E. (2020). Employment and attitudes toward women among Syrian refugees. *Personnel Review*, 50(4), 1233-1252. <https://doi.org/10.1108/PR-10-2018-0435>
- Bauböck R. (2006). *Citizenship and migration – concepts and controversies from Migration and Citizenship: Legal Status, Rights and Political Participation on JSTOR*. Migration and Citizenship: Legal Status, Rights and Political Participation.
- Bermingham, J. R. (2001). *Immigration: Not a Solution to Problems of Population Decline and Aging*. 22(4), 355-363. <https://www.jstor.org/stable/27503749>
- Bedriñana-Romano, L., Huckle-Gaete, R., Viddi, F. A., Morales, J., Williams, R., Ashe, E., Garcés-Vargas, J., Torres-Florez, J. P., & Ruiz, J. (2018). Integrating multiple data sources for assessing blue whale abundance and distribution in Chilean Northern Patagonia. *Diversity and Distributions*, 24(7), 991–1004. <https://doi.org/10.1111/ddi.12739>
- Blau, F. D. (1984). The Use of Transfer Payments by Immigrants. *Industrial and Labor Relations Review*, 37(2), 222. <https://doi.org/10.2307/2522843>
- Borjas, & Freeman. (2019). From Immigrants to Robots: The Changing Locus of Substitutes for Workers. *RSF: The Russell Sage Foundation Journal of the Social Sciences*, 5(5), 22. <https://doi.org/10.7758/RSF.2019.5.5.02>

- Boubtane, E., & Coulibaly, D. (2016). *GENES ADRES Immigration Policy and Macroeconomic Performance in France*. 121, 279-308. <https://doi.org/10.15609/annaeconstat2009.121-122.279>
- Bozbeyoğlu, E. (2015). “Mülteciler ve İnsan Hakları.” Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi, 2(1), 60-80.
- Braudel, F. (1949). Akdeniz ve II. Felipe Çağında Akdeniz Dünyası.
- Budnik, K. B. (2011). Temporary Migration in Theories of International Mobility of Labour. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1904837>.
- Byrne, M. (2021). On the streets of paris: The experience of displaced migrants and refugees. *Social Sciences*, 10(4). <https://doi.org/10.3390/socsci10040130>
- Cabot, H. (2012). The Governance of Things: Documenting Limbo in the Greek Asylum Procedure. *and Legal Anthropology Review*, 35(1), 11-29. <https://doi.org/10.1111/j>
- Caponi, V., ve Plesca, M. (2014). Empirical characteristics of legal and illegal immigrants in the USA. *Journal of Population Economics*, 27(4), 923-960. <https://doi.org/10.1007/S00148-014-0524-X/TABLES/23>
- Card, D. (2001). Immigrant inflows, native outflows, and the local labor market impacts of higher immigration. *Journal of Labor Economics*, 19(1), 22-64. <https://doi.org/10.1086/209979>
- Carney, M. A. (2021). Austerity and Migration as Mediterranean “Questions”. *Island of Hope*, 21-45. <https://doi.org/10.2307/J.CTV1NPX3HC.7>
- Chassamboulli, A., & Peri, G. (2015). The labor market effects of reducing the number of illegal immigrants. *Review of Economic Dynamics*, 18(4), 792-821. <https://doi.org/10.1016/J.RED.2015.07.005>
- Castelli, A. (2018). Smart Cities and Innovation Partnership. *European Procurement & Public Private Partnership Law Review*, 13(3), 207–213. <https://doi.org/10.21552/epppl/2018/3/7>
- Cook, E. H. (2009). Charlotte Smith and “The swallow”: Migration and Romantic authorship. *Huntington Library Quarterly*, 72(1), 48-67. <https://doi.org/10.1525/HLQ.2009.72.1.48>
- Cohen, R. (1995). *The sociology of migration*. E. Elgar, 89-97.

- ÇAPAN, F. (2020). Batı Akdeniz’de Doğu Roma İmparatorluğu-Fatımî Siyasi İlişkileri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 274–293. <https://doi.org/10.33437/Ksusbd.658191>
- Dania Rocío, D.-R., Valentín, H.-B., Isabel, J.-T., & Pilar, C.-G. (2018). Factors Associated to Medication Consumption Among the Immigrant Population Residing in Spain. *Journal of Immigrant and Minority Health*, 20(4), 909-919. <https://doi.org/10.2307/48709418>
- David, A., Marouani, M. A., Nahas, C., & Nilsson, B. (2011.). *The economics of the Syrian refugee crisis in neighboring countries. The case of Lebanon*.
- David, A., Marouani, M. A., Nahas, C., & Nilsson, B. (2020). The economics of the Syrian refugee crisis in neighbouring countries: The case of Lebanon. *Economics of Transition and Institutional Change*, 28(1), 89-109. <https://doi.org/10.1111/ecot.12230>
- Davidson, A. (2017). NATIONAL IDENTITY AND GLOBAL MIGRATION: *Managing Diversity*, 17-36. <https://doi.org/10.2307/J.CTT1CKPCM2.4>
- Dickens, W., & Lang, K. (1984). *A Test of Dual Labor Market Theory*. National Bureau of Economic Research. <https://doi.org/10.3386/w1314>
- Dionigi, F. (2016). The Syrian Refugee Crisis in Lebanon: State Fragility and Social Resilience. LSE Middle East Centre Paper Series. 4(15) 15-38.
- Fawcett, J. T. (1989). Networks, linkages, and migration systems. *International Migration Review*, 23(3), 671-680. <https://doi.org/10.2307/2546434>
- Foged, M., ve Peri, G. (2016). Immigrants’ effect on native workers: New analysis on longitudinal data. *American Economic Journal: Applied Economics*, 8(2), 1-34. <https://doi.org/10.1257/APP.20150114>
- Gedikli, Y. (2021). Avrupa Hunlari ve Avrupa Hun Türkcesi. Ötüken Nesriyat.
- Gibney, M. J. (2013). Is Deportation a Form of Forced Migration? *Refugee Survey Quarterly*, 32(2), 116–129. <https://doi.org/10.1093/rsq/hdt003>
- Goodman, A. (2015). Nation of migrants, historians of migration. *Journal of American Ethnic History*, 34(4), 7-16. <https://doi.org/10.5406/JAMERETHNHIST.34.4.0007>
- Gubhaju, B. (2008). *The differential impact of wives' and husbands' education on contraceptive method choice in Nepal, 1996-2006*. Macro International.

- Hooijer, G., & Picot, G. (2015). European Welfare States and Migrant Poverty. *Comparative Political Studies*, 48(14), 1879–1904. <https://doi.org/10.1177/0010414015597508>.
- Hucke-Gaete, R., Bedriñana-Romano, L., Viddi, F. A., Ruiz, J. E., Torres-Florez, J. P., & Zerbini, A. N. (2018). From Chilean Patagonia to Galapagos, Ecuador: novel insights on blue whale migratory pathways along the Eastern South Pacific. <https://doi.org/10.7717/peerj.4695>
- Hudson, K. (2007). The new labor market segmentation: Labor market dualism in the new economy. *Social Science Research*, 36(1), 286-312. <https://doi.org/10.1016/J.SSRESEARCH.2005.11.005>
- IOM. (2022.). The International Organization for Migration. Erişim adresi: <https://www.iom.int/> (erişim tarihi: 02.12.2023).
- Jacobson, C., Crevello, S., Chea, C., & Jarihani, B. (2018). When is migration a maladaptive response to climate change? *Regional Environmental Change*, 19(1), 101–112. <https://doi.org/10.1007/s10113-018-1387-6>
- Kaba ve Aygöl. (2019). SURIYELİ KADINLARIN İŞGÜCÜNE KATILIMI VE DENEYİMLERİ (İSTANBUL-SULTANBEYLİ ÖRNEĞİ). *Turkish Studies-Social Sciences*, Volume 14 Issue 4 (Volume 14 Issue 4), 1255–1275. <https://doi.org/10.29228/Turkishstudies.23013>
- Kapsalis, A. (2018). The development of Greek migration policy and the invention of “para-legality” in labour relations of immigrants. *Κοινωνική Πολιτική*, 9, 67. <https://doi.org/10.12681/sp.15986>
- Karaçam, Z. (2013). Sistemik Derleme Metodolojisi: Sistemik Derleme Hazırlamak İçin Bir Rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 6(1), 26-33.
- Karolewski, I. P., & Benedikter, R. (2018). Europe’s refugee and migrant crisis. *Politique europeenne*, No. 60, 98-133. <https://doi.org/10.2307/48502260>
- Kavak, S. (2016). Syrian refugees in seasonal agricultural work: A case of adverse incorporation in Turkey. *New Perspectives on Turkey*, 54, 33-53. <https://doi.org/10.1017/npt.2016.7>

- Kayaoglu, A. (2020). Labour market impact of syrian refugees in Turkey: The view of employers in informal textile sector in istanbul. *Migration Letters*, 17(5), 583-595. <https://doi.org/10.33182/ML.V17I5.891>
- Kireyev, A. (n.d.). The WTO and the Changing State of the Global Economy. In *Trade Multilateralism in the Twenty-First Century* (pp. 29–54). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108367745.004>
- Kirişci, K. (2016). Turkey’s Role in the Syrian Refugee Crisis: An Interview with Kemal Kirişci. *Georgetown Journal of International Affairs*, 17(2), 80-85. <https://about.jstor.org/terms>
- Koca, B. T. (2014). Biyopolitika, güvenlik ve Frontex'in Türkiye-Yunanistan sınırındaki rolü. *Göç Dergisi*, 1(1), 57–76. <https://doi.org/10.33182/gd.v1i1.548>
- Koçak Y. ve Terzi E. (2012). *Kaü-İibf Dergisi * Cilt: 3 * Sayı: 3 * Yıl: 2012 Kafkas Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Kafkas University, Journal Of Economics And Administrative Sciences*. <http://iibfdergi.kafkas.edu.tr>
- Kofman, B. (2020). Current Issues of Normo-designing of the Legal Status OF Human and Citizen in the Constitutional Law of Ukraine: to the Formation of the Procedure and Stage Paradigm. *Law Review of Kyiv University of Law*, (2), 123–129. <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2020.20>.
- Kolukırık, S. ve Aygöl, H. H. (2009) Refugees and Asylum Seekers in Turkey: Sociological Aspects of an International Migration Movement, *Journal of Muslim Minority Affairs*, 29:(1), 69-82.
- Kozan, T. (2010). Prof. Dr. Osman Turan'a göre din ve Türk cihan hâkimiyeti. İrfan Yayımcık.
- Kundu, A., ve Sarangi, N. (2018.). *Migration, Employment Status and Poverty: An Analysis across Urban Centres*. 42(4), 299-306.
- McBrien, J. L. (2017). Refugees, asylum seekers, and other immigrants. *Social Studies Research and Practice*, 12(2), 113–124. <https://doi.org/10.1108/ssrp-03-2017-0001>
- Marchiori, L., Pieretti, P., & Zou, B. (2018). Immigration, occupational choice and public employment. *Annals of Economics and Statistics*, 131, 83-116. <https://doi.org/10.15609/ANNAECONSTAT2009.131.0083>

- Martin, P., Midgley, E., & Teitelbaum, M. (2001). Migration and Development: Focus on Turkey. *Source: The International Migration Review*, 35(2), 596-605.
- Massey, R. N., ve Massey, N. (1994). A Century of Laborism, 1891-1993: An Historical Interpretation. *Labour History*, (66), 45. <https://doi.org/10.2307/27509237>
- Massey, S., ve Coluccello, R. (2015). *Eurafrican Migration: Legal, Economic and Social Responses to Irregular Migration*. Palgrave Macmillan Limited.
- May, P. (2020). Exercising agency in a hostile environment: How do refused asylum seekers find work? *Ethnicities*, 20(6), 1049-1070. <https://doi.org/10.1177/1468796819890137>
- Mcdonough, P., Lilian, E. ve Tsourdi. (2012). THE “OTHER” GREEK CRISIS: ASYLUM AND EU SOLIDARITY. *Source: Refugee Survey Quarterly*, 31(4), 67-100. <https://www.jstor.org/stable/45054948>
- Melchionni, M. G. (2018). *Maria Grazia Melchionni Migrations' changing scenario Author(s): EDMONDA* *Source: Rivista di Studi Politici*. 85(2), 189-206. <https://doi.org/10.2307/26540670>
- Meyers, E. (2000). Theories of International Immigration Policy-A Comparative Analysis. *International Migration Review*, 34(4), 1245. <https://doi.org/10.2307/2675981>
- Milkovich, G. T., Doeringer, P. B., & Piore, M. J. (1972). Internal Labor Markets and Manpower Analysis. *The Journal of Human Resources*, 7(3), 401. <https://doi.org/10.2307/145094>
- Oktav, Ö. Z., ve Çelikaksoy, A. (2015a). The Syrian refugee challenge and Turkey's quest for normative power in the Middle East. *Journal*, 70(3), 408-420. <https://doi.org/10.1177/0020702015584305>
- Oktav, Ö. Z., ve Çelikaksoy, A. (2015b). The Syrian refugee challenge and Turkey's quest for normative power in the Middle East. *Journal*, 70(3), 408-420. <https://doi.org/10.1177/0020702015584305>
- Oner, A. C., Durmaz-Drinkwater, B., & Grant, R. J. (2021). Precarity of refugees: the case of Basmane-İzmir, Turkey. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 47(20), 4651-4670. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2020.1732591>

- Ormsby, E. A. (2017). The Refugee Crisis as Civil Liberties Crisis. *Law Review*, 117(5), 1191-1229. www.cnn.com/2016/06/20/world/
- Pargeter, J., ve Duke, H. (2015). Redefining boundaries at the 2015 paleoanthropology society and society for american archaeology (SAA) meeting in san francisco. *Evolutionary Anthropology: Issues, News, and Reviews*, 24(3), 104–105.
<https://doi.org/10.1002/evan.21453>
- Pan, J.-L., Shon, K., Verdugo, G., & Jacobs, A. (2014). *Immigrant Segregation and Incorporation in France: Extent and Intensity from 1968 to 2007*. 55(2), 179-214.
<https://doi.org/10.2307/revfransocieng.55.2.179>
- Petticrew, M. (2001). *Petticrew_2001_Myths_Misconceptions*. 322(January).
- Preiser-Kapeller, J. (2020). MIGRATION. *A Companion to the Global Early Middle Ages*, 477-510. <https://doi.org/10.2307/J.CTVZ0H9CF.23>
- Rosemarie. (1995). Vicious Circles: Immigration and National Identity in Twentieth-Century France. *Scullion Source: SubStance*, 24, 30-48. <https://www.jstor.org/stable/3685089>
- Sargent, C., ve Larchanché, S. (2011). Transnational Migration and Global Health: The Production and Management of Risk, Illness, and Access to Care. *Source: Annual Review of Anthropology*, 40, 345-361. <https://www.jstor.org/stable/41287737>
- Schiller, N. G., Basch, L., & Blanc, C. S. (1995). From immigrant to transmigrant: theorizing transnational migration. *Anthropological Quarterly*, 68(1), 48-63.
<https://doi.org/10.2307/3317464>
- Shellito, K. (2016). The Economic Effect of Refugee Crises on Host Countries and Implications for the Lebanese Case. *Scholarly Commons*, 1(2016), 1-50.
- Tapia, M., ve Alberti, G. (2019). Unpacking the Category of Migrant Workers in Trade Union Research. *Source: Work, Employment & Society*, 33(2), 314-325.
<https://doi.org/10.2307/26655982>.
- UNHCR. (2017). Zaatari Refugee Camp - Factsheet, January 2020. *Factsheet, May*, 1-2.
- UNHCR. (2020). Global Trends Forced Displacement in 2020. UNHCR. (2020). The UN Refugee Agency. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/> (erişim tarihi: 03.02.2023)
- Vincent, P. (2002). *Population Ageing, Pensions And Immigration*. 71(2), 331-358.

Weld, D. S. (1990). *Theories of comparative analysis*. MIT Press. 17(2),167-189.

Yannascoli, S. M., Schenker, M. L., Carey, J. L., Ahn, J., & Baldwin, K. D. (2013). How To Write A Systematic Review: A Step-By-Step Guide. *University of Pennsylvania Orthopaedic Journal*, 23, 64-69.

Zimmerman, S. D. (2014). The returns to college admission for academically marginal students. *Journal of Labor Economics*, 32(4), 711-754. <https://doi.org/10.1086/676661>

ÖZGEÇMİŞ

ADI VE SOYADI Yusuf KİREÇÇİ

Eğitim Durumu

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıllar
Lisans	Gerontoloji	Akdeniz Üniversitesi	2016-2021
Yüksek Lisans	Akdeniz Göç Araştırmaları	Akdeniz Üniversitesi	2021-2024

